

การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด

สารนิพนธ์
ของ
พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มีนาคม 2549

การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด

สารนิพนธ์
ของ
พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด

บทคัดย่อ
ของ
พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มีนาคม 2549

พรทิพย์ คล้ายคลึง. (2549). การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี.

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามการปฏิบัติงานของนักเรียนเตรียมทหาร และเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยจำแนกตามเหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนเตรียมทหาร ปีการศึกษา 2548 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เหล่าเป็นชั้นในการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีจำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 52 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .94 ค่าความเชื่อมั่นด้านความรับผิดชอบ .83 ด้านมนุษยสัมพันธ์ .86 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ .79 และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ .83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ
2. เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยจำแนกตามเหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน พบว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ไม่แตกต่างกัน

THE STUDY OF MILITARY LEADER ATTRIBUTE OF PRE-CADET
ARMED FORCES ACADEMIES PREPARATORY SCHOOL
ARMED FORCES EDUCATION DEPARTMENT
SUPREME COMMAND HEADQUARTERS

AN ABSTRACT
BY
COLONEL PORNTIP KLAYKLEUNG

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
March 2006

Pornthip Klaykleung. (2006). *The Study of Military Leader Attributes of Pre-Cadet at Armed Forces Academies Preparatory School, Armed Forces Education Department, Supreme Command Headquarters*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Project Advisor : Dr. Marasri Suthanithi.

The purposes of this research were to study military leader attributes of pre-cadet at Armed Forces Academies Preparatory School, Armed Forces Education Department, Supreme Command Headquarters in 4 aspects : responsibility, human relations, decision-making competencies, and creative thinking; compare the military leader attributes as a whole and each of its aspect according to service, class, and student leader position. A proportionally stratified random sample of 333 participants, selected from the Armed Forces Academies Preparatory School's services in the B.E. 2548 academic year, participated in the study. The instrument used for data collection was a 5-point rating scale questionnaire developed by the researcher. It consisted of 52 items. As a whole, it had an alpha coefficient of .94 and its aspects, i.e. the responsibility had an alpha coefficient of .83, human relations .86, decision-making competencies .79, and creative thinking .83. The data were analyzed by percentage, frequency, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research findings were as follows.

1. The military leader attributes of the pre-cadet at the Armed Forces Academies Preparatory School as a whole and its aspects were at a high level. Rank ordering of means was decision-making competencies, human relations, responsibility, and creative thinking.

2. The comparisons of the military leader attributes of pre-cadets by the service, class, and student leader position variables found no significant difference.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียน
เตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ของ พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศ แสงศักดิ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)
วันที่ เดือน มีนาคม พ.ศ.2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก อาจารย์ ดร.มารศรี สุวานิติ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัย ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศ แสงศักดิ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขให้ งานสารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนาศ แสงศักดิ์ ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนทำให้ผลงานครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบูลย์ อ่อนมั่ง อาจารย์ประจำภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พันเอก ธรรมรงค์ บุญสนอง อาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร พันเอก สุรชาญ วณิชกิช อาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร และพันเอกหญิง อาภทิพย์ ศรีอักษร รองผู้อำนวยการกองวิชาคณิตศาสตร์ กองวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำชี้แนะตรวจแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้บริหารและอาจารย์ที่ให้ความเอื้อเฟื้อในการทดลองใช้แบบสอบถามและ อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมทั้งขอขอบใจนักเรียนเตรียมทหารที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ได้ให้การศึกษาดูแบบ และขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิต ปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด จนทำให้ สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่มีพระคุณและได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของเนื้อหา.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
การจัดการศึกษาของโรงเรียนเตรียมทหาร.....	12
แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำ.....	21
แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำทางทหาร.....	30
คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร.....	40
คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเตรียมทหาร.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
งานวิจัยในประเทศ.....	62
งานวิจัยต่างประเทศ.....	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	66
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	85
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	85
สมมติฐานของการวิจัย.....	85
วิธีดำเนินการวิจัย.....	85
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	88
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	105
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	112
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย.....	114
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	117

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเหล่าและชั้นปี.....	67
2	จำนวนและร้อยละของสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน.....	73
3	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน.....	74
4	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความรับผิดชอบ จำแนกเป็นรายข้อ.....	75
5	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกเป็นรายข้อ.....	76
6	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความสามารถ ในการตัดสินใจ จำแนกเป็นรายข้อ.....	77
7	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายข้อ.....	78
8	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในแต่ละด้าน จำแนกตามเหล่า.....	79
9	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการ ปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเหล่า.....	81
10	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในแต่ละด้าน จำแนกตามชั้นปี.....	82

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามชั้นปี.....	83
12 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่งผู้นำนักเรียน.....	84

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
---	---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยในปัจจุบันนี้มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหายาเสพติด ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาโรคเอดส์ และปัญหาความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงที่กำลังกระทบมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติและยังมองไม่เห็นทางแก้ไข สังคมไม่มีพลังของการแก้ปัญหาเพราะขาดจุดมุ่งหมายร่วมกันและขาดการรวมพลังที่จะแก้ปัญหา สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการขาดภาวะผู้นำที่จะทำให้มนุษย์มีจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ (ประเวศ วะสี. 2540: 14)

องค์การเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมที่รวมเอาสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างเดียวกันเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย และบุคคลสำคัญที่มีส่วนผลักดันองค์การไปสู่ความสำเร็จก็คือ ผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้นำจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปกครอง บังคับบัญชาหรือมีคุณลักษณะผู้นำที่สามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถหรือเรียกว่าร่วมมือทั้งด้านร่างกายและจิตใจ แล้วหลอมเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับผู้นำให้สามารถดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่ต้องการนั้นวางวัตถุประสงค์เอาไว้ โดยองค์การที่มีประสิทธิผลคือองค์การที่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนผลักดันองค์การไปสู่ความสำเร็จก็คือ ผู้นำ (โฆเซิต บุนทวี่. 2542: 1) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การที่องค์การจะก้าวไปสู่ความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีผู้นำองค์การที่มีประสิทธิภาพที่สามารถชักจูงหรือนำพาให้สมาชิกในองค์การร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ (สมยศ นาวิกการ. 2544: 41) และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาท แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคง (รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544: 31) และช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การและจะต้องเป็นผู้ที่สมาชิกทุกคนยอมรับด้วยความจริงใจ (สมคิด บางโม. 2547: 229)

จะเห็นได้ว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อองค์การมากที่สุดเพราะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในองค์การ สามารถผลักดัน ดลบันดาล สร้างพลังร่วม สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดพลังในการดำเนินการของสมาชิกในองค์การให้ก้าวไปสู่เป้าหมายตามที่ต้องการ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545: 9) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนด วิวินิจฉัย ตัดสินใจ สั่งการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร และนโยบายทิศทางขององค์การ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2544: 8) ดังนั้นผู้นำที่มีคุณลักษณะผู้นำที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์การใดๆ ก็ตาม ให้บรรลุวัตถุประสงค์

คุณลักษณะผู้นำ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานและการจัดการทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยคุณลักษณะผู้นำนั้นจะมีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรโดยตรง คือ ถ้าผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำในตัวแล้วทำให้กิจการของหน่วยงานก็ดำเนินไปโดยราบรื่นและก้าวหน้า ตรงกันข้ามถ้าผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาไม่มีคุณลักษณะผู้นำอยู่ในตัวก็จะเกิดผลเสียหายต่าง ๆ หลายประการ เพราะผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาเป็นตัวการแห่งการเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงาน คุณลักษณะผู้นำส่งผลไปถึงผลผลิตขององค์กร ความพึงพอใจ ขวัญและกำลังใจ ความจงรักภักดี ความกระตือรือร้น และการบูรณาการของผู้ร่วมงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ยงยุทธ เกษสาคร. 2541: 36)

โรงเรียนเตรียมทหารเป็นองค์กรหนึ่งของสังคม โดยเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชา และให้การศึกษาดุริยธรรมในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย นอกจากนี้ยังมีวิชาทหาร และวิชาตำรวจ เพื่อให้แก่นักเรียนเตรียมทหารเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ และทัศนคติพื้นฐานพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความก้าวหน้าทั้งในด้านความรู้ อุปนิสัย และคุณลักษณะผู้นำ มีระเบียบวินัย พร้อมทั้งจะเข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยรับนักเรียนชายที่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พ.ศ. 2546 เป็นเวลา 3 ปี หลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหารเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) ของกระทรวงศึกษาธิการ และจะต้องสนองตอบความต้องการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม มีเป้าหมายในการศึกษา คือ มุ่งเน้นการหล่อหลอมอุปนิสัยให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนมีจิตใจเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สุขภาพพลานามัยแข็งแรง คล่องแคล่ว มีความสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีวินัยเคร่งครัด รู้จักใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ดี และเป็นผู้นำทางทหาร-ตำรวจ ที่มีความรอบรู้และพร้อมด้วยจริยธรรมที่ดีงาม เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารแล้วจะมีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการทุกประการ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ข: 1)

หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ แล้ว นายทหาร-นายตำรวจทุกคนจะได้รับคำสั่งให้ไปดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและได้รับมอบคนให้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำให้พวกเขาเหล่านั้นจะต้องอยู่ในสถานะของผู้บังคับบัญชา พวกเขาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาจึงจะสามารถปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาได้ นอกจากนั้นยังจะต้องเป็นผู้นำที่ดีของประชาชนด้วย เพราะนายทหาร-นายตำรวจจะต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชน

(โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ข: 20) ในอดีตที่ผ่านมาจะเห็นว่าผู้นำทางทหารนั้นได้กลายเป็นผู้นำของประเทศหลายคน ถึงแม้ในปัจจุบันการเมืองจะนำหน้าการทหารไปแล้วก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่าทหารก็ยังเป็นผู้นำทางด้านความมั่นคงของประเทศ ทหารเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และต้องเข้าไปทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ที่เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในประเทศ สำหรับตำรวจแล้วจะต้องสัมผัสกับประชาชนโดยตรงเพราะตำรวจคือผู้ใช้ประชาชนเป็นผู้รักษาสันติภาพจะต้องทำตัวให้เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน จะเห็นได้ว่าทั้งทหารและตำรวจเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ และรักษาความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดของผู้นำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะตำรวจที่ใช้ความรุนแรงและใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม (ธีรยุทธ บุญมี. 2547: 28-29; และ พิชัย รัตนพล. 2547: 84)

การที่นายทหาร-นายตำรวจ จะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ดีได้นั้นจะต้องมีการฝึกการเป็นผู้นำทางทหารเสียตั้งแต่เริ่มแรกที่เข้าเรียนที่โรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งคุณลักษณะผู้นำทางทหารก็จะมีคุณลักษณะเหมือนกับคุณลักษณะผู้นำทั่วไป แต่จะเน้นกฎระเบียบและการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด ซึ่งหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหารจะมีการฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารมีลักษณะผู้นำทางทหารทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนได้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะเข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ข: 8)

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ประจำตอนและอาจารย์ที่สอนนักเรียนเตรียมทหาร ชั้นปีที่ 1, 2, 3 (เพชรรัตน์ เจริญยิ่ง; ฉัตรฉลอง อภิภูติกุล; และภัทรมน สุวพันธุ์. 2547: สัมภาษณ์) สรุปได้ว่า นักเรียนเตรียมทหารบางคนยังขาดคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่นักเรียนเตรียมทหารทุกคนควรมี เช่น นักเรียนเตรียมทหารบางคนไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เวลาเรียนในชั้นเรียนก็ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น กลัวว่าถ้าความคิดเห็นไม่ตรงกับเพื่อนแล้วเพื่อนจะไม่ชอบ หรือกลัวว่าความคิดเห็นของตัวเองจะผิด ขาดความมั่นใจ ไม่กล้าแสดงออก ขาดความรับผิดชอบ เมื่อมอบการบ้านให้ทำก็ต้องคอยทวงถามอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญนักเรียนเตรียมทหารบางคนมีเพื่อนน้อย บางคนเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมมนาของโรงเรียนเตรียมทหาร (2540: 21) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและดูแลนักเรียนเตรียมทหารที่ว่า นักเรียนเตรียมทหารบางคนไม่มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ได้แก่ ขาดระเบียบวินัยในการศึกษาในห้องเรียน เข้าเรียนช้า ขออนุญาตเข้าห้องน้ำบ่อย หนีเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนเตรียมทหารขาดความรับผิดชอบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ขาดความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ และไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ แต่ในทางกลับกันก็มีนักเรียนเตรียมทหารบางคนที่มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ดี คือ ตรงต่อเวลา เอาใจใส่การเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ มีความอดทนต่อการฝึกศึกษา มีระเบียบวินัย มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะสำคัญที่นักเรียนเตรียมทหารทุกคนจะต้องมี และจำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝนให้พร้อมที่จะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ครบถ้วนที่จะทำให้นักเรียนเตรียมทหารประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน การใช้ชีวิตส่วนตัว และการเข้าสังคมกับเพื่อน สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นนายทหาร-นายตำรวจ ที่ดีของกองทัพ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยทำการศึกษานักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อ ครู-อาจารย์ ผู้หมวด และผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดจนเป็นแนวทางในการปลูกฝังและอบรมให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ดีมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้พร้อมศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และจบออกมาเป็นนายทหาร-นายตำรวจที่มีคุณภาพเพื่อทำประโยชน์ให้กับกองทัพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาค้นคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในโรงเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนเตรียมทหาร จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารได้มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับที่พึงพอใจ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อโรงเรียน คือ ทำให้ ครู-อาจารย์ ผู้หมวด และผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นได้ทราบถึงระดับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนา

หลักสูตร ให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร โดยทำการศึกษา คุณลักษณะผู้นำทางทหารรวม 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 54 ตอน รวม 1,566 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 310 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 10% เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 341 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เหล่าและชั้นปีเป็นชั้นในการสุ่ม แล้วกำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละชั้นโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่

3.1.1 เหล่า

3.1.2 ชั้นปี

3.1.3 ตำแหน่งผู้นำนักเรียน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำทางทหาร 4 ด้าน

ได้แก่

3.2.1 ด้านความรับผิดชอบ

3.2.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

3.2.3 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ

3.2.4 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะมีรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนเตรียมทหาร หมายถึง สถาบันการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 4 ที่ขึ้นตรงต่อ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด เป็นสถาบันการศึกษาแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่นักเรียนเตรียมทหาร เพื่อเตรียมตัวเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
2. นักเรียนเตรียมทหาร หมายถึง นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร
3. เหล่า หมายถึง โรงเรียนเหล่าทัพที่นักเรียนเตรียมทหารเลือกที่จะเข้าศึกษาต่อเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารไปแล้ว โดยทำการเลือกตั้งแต่ตอนสมัครสอบเข้าเรียนในโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งจำแนกเป็น เหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ
4. ชั้นปี หมายถึง ระดับการศึกษาของนักเรียนเตรียมทหารที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร ในปีการศึกษา 2548 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ชั้นปีที่ 1, 2, 3
5. ตำแหน่งผู้นำนักเรียน หมายถึง ตำแหน่งที่นักเรียนเตรียมทหารได้รับการแต่งตั้งจาก ผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ ได้แก่ หัวหน้าตอน รองหัวหน้าตอน และนักเรียนบังคับบัญชา
6. ผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาให้อำนาจหน้าที่ในการบริหารหน่วยงาน กำหนดนโยบาย ปกครองบังคับบัญชาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ทางราชการกำหนดเอาไว้
7. คุณลักษณะผู้นำทางทหาร หมายถึง คุณสมบัติของผู้นำทางทหารที่แสดงออกใน 4 ด้าน คือ
 - 7.1 ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นและตำแหน่งที่มีอยู่ ในงานที่ตนเองได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ทำให้ดีที่สุด ละเอียดยรอบคอบ ขยันหมั่นเพียร อดทน ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงหน้าที่ของตน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่โทษผู้อื่นหากงานนั้นไม่เสร็จหรือเกิดความเสียหายเมื่อทำผิดแล้วกล้าที่จะรับผิดชอบและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ตลอดจนไม่ยอมให้เพื่อนด้วยกันกระทำความผิด นอกจากการรับผิดชอบต่อตนเองแล้วยังจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย
 - 7.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารที่มีศิลปะในการสื่อสารทั้งการพูด ฟังและเขียน สามารถประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ไม่ก้าวร้าว เป็นคนเปิดเผย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องมีบุคลิกดี มีกิริยามารยาท

รู้จักกาลเทศะ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่ง ไม่เห็นแก่ตัว สุภาพอ่อนโยน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี สามารถควบคุมตนเองได้ ทำตัวให้น่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น เต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่ทำได้ และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มอยู่เสมอ

7.3 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหาร ที่จะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักใช้ข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย ใช้ความรู้ความสามารถ ใช้ความระมัดระวัง และรู้จักใช้โอกาสมาประกอบในการตัดสินใจ เพื่อให้เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพอใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ที่สำคัญจะต้องเป็นการตัดสินใจที่สามารถปฏิบัติได้และเป็นไปตามนโยบายขององค์กร และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น

7.4 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหาร ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดอิสระไม่ขาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ชอบคิดชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ เสาะแสวงหางานมาทำและเริ่มหาหนทางปฏิบัติใหม่ๆ อยู่เสมอถึงแม้จะไม่มีคำสั่งให้ปฏิบัติ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง พินิจพิเคราะห์ได้อย่างถี่ถ้วน มองการณ์ไกล คิดได้หลายทิศทาง ทันเหตุการณ์ กล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพของตัวเอง มองโลกในแง่ดี มีจิตนาการและอารมณ์ขัน มีความรู้สึกไวเข้าใจได้เร็ว และมีปฏิกิริยาตอบสนอง

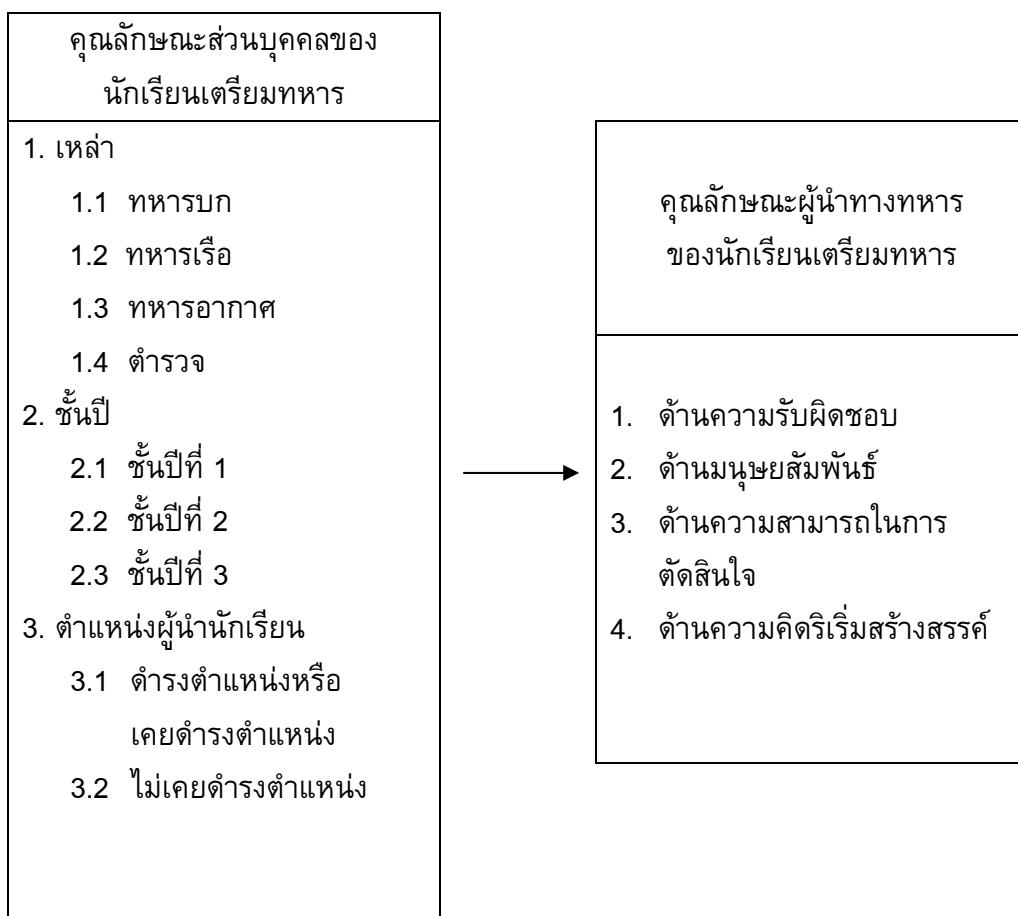
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารตามแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของ คิริ ทิเวพันธ์ (2540: 6-18) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารหรือผู้บังคับหน่วยนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีจิตใจเข้มแข็งกล้าหาญ สามารถพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล และต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อปรับปรุงยุทธวิธีและพัฒนากองทัพให้เจริญก้าวหน้า และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของ โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 4-19) ที่ได้กำหนดคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีความสามารถในการตัดสินใจได้ถูกต้อง ถูกกาลเทศะและทันต่อเวลา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่จะศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ในส่วนของตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีผลต่อคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร คือ เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย ของ ธนดี รัชพงษ์ (2543: 10) พบว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าต่างกันมีความต้องการด้านวิทยากร ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างกัน และงานวิจัยของ สุภรภัค พยัคฆาคม (2545: 83)

พบว่า ชั้นปีของนักเรียนนายเรืออากาศมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ และงานวิจัยของ สุเทพ ชัชวาลย์พันธ์ (2540: บทคัดย่อ) พบว่า พนักงานที่มีตำแหน่งต่างกันมีความเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้จัดการธนาคารทหารไทยต่างกัน

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน
2. นักเรียนเตรียมทหารที่มีชั้นปีต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน
3. นักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร

แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่สำคัญๆ โดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของโรงเรียนเตรียมทหาร
 - 1.1 ประวัติความเป็นมา
 - 1.2 หลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหาร
 - 1.3 หลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชา
 - 1.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำ
 - 2.1 ความหมายของผู้นำ
 - 2.2 คุณลักษณะผู้นำ
3. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำทางทหาร
 - 3.1 ความหมายของผู้นำทางทหาร
 - 3.2 คุณลักษณะผู้นำทางทหาร
4. คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
 - 4.1 ด้านความรับผิดชอบ
 - 4.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 4.3 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ
 - 4.4 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเตรียมทหาร
 - 5.1 เหล่า
 - 5.2 ชั้นปี
 - 5.3 ตำแหน่งผู้นำนักเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาของโรงเรียนเตรียมทหาร

1.1 ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนเตรียมทหารมีชื่อภาษาอังกฤษว่า "Armed Forces Academies Preparatory School" ใช้ตัวย่อว่า "รร.ตท." หรือ "AFAPS" และคำว่านักเรียนเตรียมทหารมีชื่อภาษาอังกฤษว่า "Pre-Cadet" ใช้ตัวย่อว่า "นตท." หรือ "P-Cdt" (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2547: 2)

โรงเรียนเตรียมทหารมีกำเนิดจากการที่ จอมพล ถนอม กิตติขจร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้น มีดำริให้รวมโรงเรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาเดียวกันจากทุกกองทัพให้เป็นสถาบันเดียวกันเพื่อประหยัดงบประมาณและนักเรียนจะได้สามัคคีกัน สามารถประสานงานกันได้ดีและมีประสิทธิภาพ จึงได้รวมเอาโรงเรียนเตรียมนายร้อย โรงเรียนเตรียมนายเรือ และโรงเรียนเตรียมนายเรืออากาศ เข้าเป็นโรงเรียนเตรียมทหารเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2501 ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 กรมตำรวจได้ขอให้โรงเรียนเตรียมทหาร รับนักเรียนเพื่อเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยตำรวจด้วย โรงเรียนเตรียมทหารจึงมีนักเรียนทั้ง 4 เหล่า สำหรับสถานที่ตั้งนั้นเดิมใช้อาคารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ เป็นสถานที่เรียนชั่วคราว ต่อมาย้ายมาที่ เลขที่ 1875 ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2514 ต่อมาพลอากาศเอก วรนาถ อภิจักรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในเวลานั้น มีความเห็นว่า สภาพแวดล้อมแออัดและเป็นพิษ เนื่องจากพื้นที่โดยรอบกลายเป็นย่านชุมชนหนาแน่น มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตนักเรียนเตรียมทหารและการพัฒนาโรงเรียนเตรียมทหารด้านต่างๆ ในอนาคต จึงมีคำสั่งให้ย้ายโรงเรียนเตรียมทหารมาตั้งอยู่ที่เลขที่ 9 หมู่ 10 ตำบลศรีกระอาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2547: 3-5)

การจัดการศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศชาติเช่นเดียวกันกับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่โรงเรียนเตรียมทหารมีวัตถุประสงค์ที่เพิ่มขึ้นจากระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั่วไป คือ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนเตรียมทหารให้มีความรู้ความสามารถ มีลักษณะทหารได้พัฒนาเชี่ยวชาญและทักษะต่างๆ อันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพทหาร-ตำรวจมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ๆ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 1) ซึ่งจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และแผนการศึกษาชาติที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนามนุษย์ และตรงตามความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 5) เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมไทยเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก (กานต์ สุมะโน. 2546: 28)

1.2 หลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหาร

ปัจจุบันโรงเรียนเตรียมทหารใช้หลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2546 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ได้ทำการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้กล่าวถึง ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเตรียมทหาร จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเตรียมทหาร คุณลักษณะของนักเรียนเตรียมทหารที่พึงประสงค์ และโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหาร (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 1-12) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปรัชญา

ปรัชญาของโรงเรียนเตรียมทหาร คือ "สามัคคี มีความรู้ คู่คุณธรรม"

ปณิธาน

ปณิธานของโรงเรียนเตรียมทหาร คือ "โรงเรียนเตรียมทหาร คือ สถาบันหลักที่เป็นต้นกำเนิดในการผลิต นายทหาร-นายตำรวจ ให้มีความสามัคคี แข็งแรง อดทน ทั้งร่างกาย จิตใจ มีวินัย ยึดมั่นในระบบเกียรติศักดิ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ สามารถศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ"

วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนเตรียมทหาร คือ "โรงเรียนเตรียมทหารจะผลิตนักเรียนเตรียมทหารให้ได้มาตรฐานทางวิทยาการสายวิทยาศาสตร์ให้มีความเป็นเลิศทางระเบียบวินัย ส่งเสริมให้มีความเป็นสุภาพบุรุษทั้งร่างกายและจิตใจ อีกทั้งจะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงขึ้น"

จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเตรียมทหาร

โรงเรียนเตรียมทหารมีจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเตรียมทหาร 4 จุดด้วยกัน คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาอุปกรณ์สื่อการสอนและเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเสริมสร้างวิสัยทัศน์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่บุคลากร และการพัฒนานักเรียนเตรียมทหารให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของนักเรียนเตรียมทหารที่พึงประสงค์

โรงเรียนเตรียมทหารได้กำหนดคุณลักษณะของนักเรียนเตรียมทหารที่พึงประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. มีศรัทธายึดมั่นในอุดมการณ์ของชาติอันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. พร้อมที่จะเสียสละ อุทิศชีวิต และประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
3. ยึดมั่นในระเบียบวินัยและแบบธรรมเนียมประเพณีของทหาร-ตำรวจ
4. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ
5. ประพฤติตนให้สมเกียรติและศักดิ์ศรีของนักเรียนเตรียมทหาร
6. ยึดมั่นในระบบเกียรติศักดิ์โดยเคร่งครัด
7. เคารพเชื่อฟัง ผู้บังคับบัญชา ครู-อาจารย์
8. เคารพในความอาวุโสของรุ่น
9. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และขยันหมั่นเพียรในการศึกษาโดยสม่ำเสมอ
10. ฝึกตนให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดีอย่างครบถ้วน
11. เคารพสิทธิของผู้อื่น
12. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
13. มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงาม
14. มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง
15. มีสุนทรียภาพด้านศิลปะ
16. ประพฤติตนให้เป็นสุภาพบุรุษอย่างแท้จริง
17. สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดในการต้านยาเสพติด โรคเอดส์ และอบายมุข

โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหาร

หลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหารเป็นหลักสูตรที่เทียบเท่ากับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ม.4-ม.6) มีโครงสร้างหลักสูตรโดยสรุปดังนี้

1. สารการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ สารการเรียนรู้พื้นฐาน กำหนดให้เป็นพื้นฐานสำคัญที่นักเรียนเตรียมทหารทุกคนต้องเรียน ในขณะเดียวกันก็ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และสารการเรียนรู้เพิ่มเติมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน (วิชาทหาร-ตำรวจ) อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อในโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและพัฒนาการเรียนรู้ กิจกรรมอิสระตามความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน และกิจกรรมตามระเบียบที่โรงเรียนเตรียมทหารกำหนดตามโอกาสต่างๆ

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนและสถาบันการศึกษาใช้พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ได้ข้อมูลที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเกณฑ์การเลื่อนชั้นและการจบหลักสูตรนั้นให้เป็นไปตามระเบียบของกองบัญชาการทหารสูงสุดว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2546

3.1 ต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ผ่านทุกรายวิชาโดยต้องเรียนไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต

3.2 ต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ของโรงเรียนเตรียมทหารที่กำหนดเอาไว้

3.3 ต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนเตรียมทหารที่พึงประสงค์

3.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

1.3 หลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชา

โรงเรียนเตรียมทหารจัดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชาให้กับนักเรียนเตรียมทหาร โดยมีกรมนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2542: 68-85) เนื้อหาของหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชาประกอบไปด้วย ระบบนักเรียนบังคับบัญชา ระบบเกียรติศักดิ์ ระบบความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางทหาร ระบบแนะแนว ระบบการชมเชยและรางวัล และระบบคะแนนความประพฤติและการลงทัณฑ์

ในการเรียนการสอนจะแบ่งเป็นภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีจะใช้อาคารเรียนของส่วนการศึกษาทำการเรียนการสอน ส่วนภาคปฏิบัติจะให้ลานหน้ากองพันเป็นสถานที่ฝึกสอน ระบบต่างๆ เหล่านี้จะฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารมีลักษณะผู้นำทางทหารซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ก: 7-21)

ระบบนักเรียนบังคับบัญชา

เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารได้ฝึกการปกครอง โดยแต่งตั้งนักเรียนเตรียมทหาร ชั้นปีที่ 3 ให้เป็นนักเรียนบังคับบัญชา ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้บังคับบัญชานักเรียนเตรียมทหาร และดำเนินงานในด้านธุรการต่างๆ ภายในหน่วยที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้

การแต่งตั้งนักเรียนบังคับบัญชา จะทำการคัดเลือกนักเรียนบังคับบัญชาตามลำดับที่ ความเหมาะสมในการเป็นนักเรียนบังคับบัญชา ซึ่งมีองค์ประกอบในการจัดลำดับ คือ ผลของการศึกษาทางวิชาการและวิชาทหาร-ตำรวจ ผลของการฝึกภาคสนาม ความสามารถทางการกีฬา คะแนนความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางทหาร คะแนนความประพฤติ ตำแหน่งของนักเรียนบังคับบัญชาประกอบด้วย หัวหน้านักเรียน จำนวน 1 นาย หัวหน้ากองพัน กองพันละ 1 นาย หัวหน้ากองร้อย กองร้อยละ 1 นาย หัวหน้าหมวด หมวดละ 1 นาย และหัวหน้าหมู่ ตามความเหมาะสม

สิทธิของนักเรียนบังคับบัญชา คือ ได้รับเงินเดือนและระดับเครื่องหมายนักเรียนบังคับบัญชาได้ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนั้น เข้าพบหรือรายงาน เสนอแนะหรือหารือต่อผู้บังคับบัญชาหรือประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องงานในหน้าที่ของตน หรือเรื่องอื่นๆ ที่สำคัญได้โดยตรงตามระดับตำแหน่ง ว่ากล่าวตักเตือน ตำหนิ หรือให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเห็นชอบของผู้บังคับบัญชาอันเป็นการลงโทษต่อนักเรียนเตรียมทหารในปกครองที่ปฏิบัติตนบกพร่องต่อระเบียบ ดื่นก่อนเวลา นอนหลังเวลาได้

หน้าที่ของนักเรียนบังคับบัญชามีดังนี้ คือ อบรมชี้แจงนักเรียนเตรียมทหารในปกครองให้ทราบถึงสิทธิ หน้าที่ และสิ่งที่ควรทราบอื่นๆ ดูแลทุกข์สุขให้การช่วยเหลือ แนะนำนักเรียนเตรียมทหารในปกครองที่มีปัญหาในด้านต่างๆ วางแผนดำเนินการและกำกับดูแลนักเรียนเตรียมทหารในปกครองให้ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติประจำ และระเบียบหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องเป็นประธานในการประกอบพิธี การเดินแถวหรือการปฏิบัติอื่นๆ ที่นักเรียนเตรียมทหารในปกครองต้องปฏิบัติร่วมกัน เสนอแนะข้อคิดเห็นในการแก้ไข ปรับปรุงนักเรียนเตรียมทหารในปกครองหรือการบริหารงานภายในหน่วยต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน

ระบบเกียรติศักดิ์

เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารธำรงรักษาไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ของทหาร-ตำรวจ โดยประพฤติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีหิริโอตตัปปะในอันที่จะไม่กล่าวคำเท็จ ไม่ทุจริต ไม่ลักขโมย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และไม่เพิกเฉยต่อการรายงานผู้กระทำผิดดังกล่าว หากปรากฏว่านักเรียนเตรียมทหารผู้ใดฝ่าฝืนระบบเกียรติศักดิ์ จักต้องได้รับการพิจารณาความผิดหรืออาจให้ออกจากความเป็นนักเรียนเตรียมทหารทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่โรงเรียนเตรียมทหารกำหนด

ระบบความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางทหาร

เพื่อสร้างสมให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ อุปนิสัย และสังคม อันเป็นพื้นฐานในการเป็นผู้นำทางทหาร-ตำรวจ ผู้ใดไม่ปรับปรุงตัวให้ดีขึ้นถึงมาตรฐานที่ต้องการ โรงเรียนเตรียมทหารจะพิจารณาให้นักเรียนผู้นั้นออกเสียจากความเป็นนักเรียนเตรียมทหารหรือไม่ส่งตัวเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัย และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ทั้งนี้การประเมินผลค่าลักษณะผู้นำให้เป็นไปตามที่โรงเรียนเตรียมทหารกำหนด การที่นักเรียนเตรียมทหารจะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องรู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งระเบียบข้อบังคับทุกอย่างโดยเคร่งครัด รวมทั้งรู้จักปรับปรุงและเสริมสร้างบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของตนเอง

ระบบการแนะแนว

โรงเรียนเตรียมทหารได้จัดตั้งคณะกรรมการแนะแนว เพื่อแก้ไขปัญหาให้นักเรียนเตรียมทหารที่ถูกประเมินค่าลักษณะทหารต่ำเป็นกรณีพิเศษ โดยถือคตินักเรียนเตรียมทหารที่มี การประเมินค่าลักษณะทหารต่ำจากเพื่อนๆ หรือจากครู-อาจารย์ เป็นเด็กที่ "น่าสงสาร" เป็นบุคคลที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. กระทำเฉพาะรายเป็นรายบุคคล ไม่ดำเนินการต่อหน้าคนอื่น ๆ เพราะนักเรียนเตรียมทหารแต่ละคนก็จะมีปัญหาแตกต่างกันไป
2. กระทำด้วยไมตรีจิต แสดงความเป็นกันเอง ไม่แสดงความรังเกียจผู้บกพร่อง อยู่ตลอดเวลา พยายามทำให้นักเรียนผู้นั้นรู้สึกว่าคุณแนะแนวเป็นผู้หวังดี
3. สร้างบรรยากาศแห่งไมตรีจิตให้ได้
4. ช่วยให้นักเรียนเตรียมทหารผู้นั้นระบายความในใจออกมา และตั้งใจฟังด้วยความสนใจ ทำตัวเป็นกลาง ไม่อคติ ไม่มีอุปาทาน
5. ให้ความเห็นใจในความรู้สึก และข้อปฏิบัติของนักเรียนเตรียมทหารผู้นั้น แล้วค่อยๆ ให้คำแนะนำสอดแทรกเข้าไปด้วยประสบการณ์ของผู้แนะแนว ชี้แจงหนทางปฏิบัติที่ชอบ ที่ควรให้โดยปริยายค่อยๆ แก้ไข ผสมผสานกับความชัดเจนของผู้แนะแนว

ระบบการชมเชยและรางวัล

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเตรียมทหารประพฤติอยู่ในระเบียบ วินัย กฎ และข้อบังคับตามแบบธรรมเนียมทหาร-ตำรวจโดยเคร่งครัด รวมทั้งปรับปรุง และเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของตนเองให้เหมาะสมกับการเป็นนายทหาร-นายตำรวจที่ดีในอนาคตโรงเรียนเตรียมทหารได้จัดให้มีการมอบรางวัลให้แก่นักเรียนเตรียมทหารที่มีความประพฤติดี โดยกำหนดประเภทของรางวัลดังนี้

1. รางวัล "ดีเยี่ยม" จะได้รับโล่รางวัลเกียรติยศ เกียรติบัตรดีเยี่ยม และจารึกชื่อบนแผ่นเกียรติยศ นตท.

2. รางวัล "ดี" จะได้รับโล่รางวัลเกียรติยศ

3. การมอบรางวัลในข้อ 1 และข้อ 2 ให้มีการมอบรางวัลทั้งชั้นปีที่ 1, 2, 3 ในแต่ละปีการศึกษา

คุณสมบัติของนักเรียนเตรียมทหารที่จะได้รับรางวัลมีดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ที่ไม่เคยถูกตัดคะแนนความประพฤติซึ่งคิดเฉพาะรายปีและได้รับการคัดเลือกเป็นนักเรียนบังคับบัญชาเมื่ออยู่ชั้นปีที่ 3 จะได้รับรางวัลดังนี้

1.1 หัวหน้านักเรียนได้รับรางวัลตามข้อ 1

1.2 หัวหน้ากองพัน หัวหน้ากองร้อย หัวหน้าหมวดและหัวหน้าหมู่จะได้รับรางวัลตามข้อ 2

2. นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 3 ซึ่งกรมนักเรียนได้พิจารณาคัดเลือกจากผลการประเมินค่าลักษณะทหารตามระเบียบโรงเรียนเตรียมทหารว่าด้วยการประเมินค่าของนักเรียนเตรียมทหาร และไม่เคยถูกตัดคะแนนความประพฤติซึ่งคิดเฉพาะรายปีจะได้รับรางวัลนี้

2.1 นักเรียนเตรียมทหารที่มีลักษณะดีเยี่ยมพิจารณาจากนักเรียนเตรียมทหารในกลุ่มที่มีผลการประเมินค่าไม่เกินลำดับที่ 2 ของแต่ละตอนเรียนแล้วได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ที่มีลักษณะทหารที่ดีที่สุดจะได้รับรางวัลตามข้อ 1 จำนวน 1 นาย

2.2 นักเรียนเตรียมทหารที่มีลักษณะทหารที่ดีพิจารณาจากนักเรียนเตรียมทหารที่มีผลการประเมินค่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลตามข้อ 2 โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนนักเรียนบังคับบัญชา

ระบบคะแนนความประพฤติและการลงทัณฑ์

เพื่อให้การปกครองบังคับบัญชาและการฝึกอบรมนักเรียนเตรียมทหารในด้านอุปนิสัยและความมีระเบียบวินัยให้อยู่ในมาตรฐานอันเหมาะสมที่จะไปเป็นนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นักเรียนนายเรือ นักเรียนนายเรืออากาศ และนักเรียนนายร้อยตำรวจ และจบออกมาเป็นนายทหาร-นายตำรวจที่ดีในอนาคต โรงเรียนเตรียมทหารจึงกำหนดให้มีเกณฑ์ในการตัดคะแนนความประพฤติและการลงทัณฑ์ของนักเรียนเตรียมทหารไว้เป็นหลักในการปฏิบัติดังนี้

กำหนดให้นักเรียนเตรียมทหารคนหนึ่งมีคะแนนความประพฤติระหว่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหารในรอบปีการศึกษาหนึ่งจำนวน 600 คะแนน เริ่มต้นตั้งแต่วันเปิดภาคแรกของปีการศึกษาในแต่ละชั้นและสิ้นสุดในวันส่งตัวไปเรียนในชั้นต่อไปเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วัดระดับความประพฤติของนักเรียนเตรียมทหารและมีผลต่อการศึกษาโดยตรงตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของกองบัญชาการทหารสูงสุดว่าด้วยโรงเรียนเตรียมทหารซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารที่กระทำความผิดจนถูกตัดคะแนนความประพฤติเกินกว่า 80 คะแนน ถูกจำกัดสิทธิในการเลื่อนชั้น โดยพิจารณาจากผลการสอบความรู้ในรอบปีนั้น ถ้าผลการสอบอยู่ในเกณฑ์สอบได้ให้รับเป็นการสอบตกเพื่อให้ปรับปรุงตนเองเกี่ยวกับความประพฤติใหม่ แต่ถ้าผลการสอบอยู่ในเกณฑ์สอบตกจะต้องถูกถอนทะเบียนออกจากความเป็นนักเรียนเตรียมทหาร

2. นักเรียนเตรียมทหารที่กระทำความผิดถูกตัดคะแนนความประพฤติเกินกว่า 120 คะแนนหรือนักเรียนเตรียมทหารที่กำลังเรียนชั้นปีที่ 3 ถูกตัดคะแนนความประพฤติเกินกว่า 80 คะแนนหรือประพฤติผิดร้ายแรงให้ถอนทะเบียนออกจากความเป็นนักเรียนเตรียมทหารทันที โดยไม่ต้องรอลงชั้นปีการศึกษา การประพฤติผิดร้ายแรงได้แก่การประพฤติผิดในกรณีดังต่อไปนี้

2.1 ขาดเรียนติดต่อกันเกินกว่า 30 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันควร

2.2 ลักทรัพย์ ยักยอกหรือรับไว้ซึ่งทรัพย์อันได้มาโดยผิดกฎหมาย

2.3 มีหรือเสพยาเสพติดหรือสารเสพติดให้โทษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.4 ทำผิดในกรณีชู้สาวจนเสียหายหรือประพฤติติดต่อกันได้เสียกับหญิงจนถึงขั้นที่ถือว่าเป็นภริยา

2.5 ให้อภัยต่อผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์จนเสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติยศ

2.6 เจตนากระทำให้ทรัพย์สินของทางราชการ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใหญ่เหนือตนเสียหาย

2.7 เกียจคร้านต่อการฝึก ขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา, ครู, อาจารย์ อย่างร้ายแรง หรือได้รับการอบรมจากผู้บังคับบัญชาโรงเรียนเตรียมทหารเห็นว่าไม่สมควรที่จะได้รับการศึกษาต่อไป

2.8 ดำเนินการยุบหรือประพฤติตนก่อให้เกิดการแตกแยกความสามัคคี จนเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อโรงเรียนเตรียมทหาร

เมื่อนักเรียนเตรียมทหารประพฤติบกพร่องหรือกระทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นสามารถลงทัณฑ์ตามโทษานุโทษ โดยแบ่งทัณฑ์ออกเป็น 5 สถาน คือ

1. ภาคทัณฑ์ คือ นักเรียนเตรียมทหารผู้กระทำความผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์ แต่มีเหตุอันควรปรานีจึงเป็นแต่แสดงความผิดของนักเรียนเตรียมทหารผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

2. ทัณฑ์กรรม คือ การให้กระทำการสุขา การโยธา ทำความสะอาดโรงที่อยู่ ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งนักเรียนเตรียมทหารจะต้องปฏิบัติอยู่แล้วหรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

3. ฝึกพิเศษ คือ ให้กระทำการฝึกพิเศษนอกเหนือจากการฝึกหัดตามปกติหรือให้ออกกำลังกายโดยจะใช้เวลาตามที่กรมนักเรียนกำหนดหรือจะใช้วันหยุดราชการเป็นการลงทัณฑ์ก็ได้

4. ตัดสิทธิ คือ การตัดสิทธิอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ยึดเวลาปล่อยให้ช้ากว่าปกติ

5. กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้

นอกจากการลงทัณฑ์ตามที่กล่าวมาแล้วห้ามมิให้คิดทัณฑ์ขึ้นมาใหม่หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็นอันขาด ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์แก่นักเรียนเตรียมทหารผู้กระทำผิด คือ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชานักเรียนเตรียมทหาร ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์สองสถาน พร้อมกันต้องกำหนดทัณฑ์ไว้เพียงกิ่งของอัตราในสถานนั้น ห้ามมิให้ลงทัณฑ์คราวเดียวกันมากกว่าสองสถาน

1.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

เนื่องจากนักเรียนเตรียมทหารกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นย่อมมีความต้องการทางธรรมชาติ เช่น ต้องการความรัก ทั้งในฐานะที่เป็นผู้รับและผู้ให้ นักเรียนเตรียมทหารจะมีความรักเพื่อน เห็นเพื่อนสำคัญกว่าพ่อแม่ ต้องการเสรีภาพ อยากเป็นผู้ใหญ่ ชอบออกนอกบ้านไปอยู่กับเพื่อน รวมกันเป็นกลุ่มๆ ต้องการการยอมรับจากสังคม นักเรียนเตรียมทหารจึงประพฤติตามแบบเพื่อน และหมู่คณะ เช่น การแต่งตัว การไว้ผม และการพูดคุยยกย่องคนเก่ง ทั้งในทางดีและไม่ดี มีปรัชญาชีวิตของตนเอง ต้องการเลียนแบบ และทำตนให้เหมือนคนที่ควรชื่นชม เป็นวัยรุ่นแรงทั้งอารมณ์ ความคิดอ่านและการกระทำที่ต่อต้าน ชอบโต้แย้ง (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 27)

ดังนั้น ทางโรงเรียนเตรียมทหาร ผู้บังคับบัญชาและครู-อาจารย์ จึงเตรียมจัดสรรประสบการณ์ในด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียนเตรียมทหาร เพื่อฝึกฝนอบรมให้นักเรียนเตรียมทหารสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างราบรื่น โดยจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นเพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารรวมกลุ่มกัน จัดตั้งเป็นชมรมทั้งทางด้านวิชาการ ด้านกีฬา ด้านงานอดิเรก และการสังคมจำนวนมากมาย เช่น ชมรมวิทยุ, ชมรมวิทยาศาสตร์, ชมรมคอมพิวเตอร์, ชมรมคณิตศาสตร์, ชมรมโอลิมปิก, ชมรมไมโครคอนโทรลเลอร์, ชมรมยิงปืน, ชมรมเครื่องบินเล็ก, ชมรมแฟนซีดริลล์, ชมรมภาษาไทย, ชมรมภาษาฝรั่งเศส, ชมรมภาษาอังกฤษ, ชมรมภาษาเยอรมัน, ชมรมภาษาจีน, ชมรมฟุตบอล, ชมรมรักบี้, ชมรมดนตรีไทย, ชมรมดนตรีสากล, ชมรมถ่ายภาพ, ชมรมว่ายน้ำ, ชมรมกระบี่กระบอง, ชมรมจตุรงค์, ชมรมหนังสือรุ่น, ชมรมแหวนรุ่น, ชมรมรักบี้, ชมรมพุทธศาสนา ฯลฯ เพื่อสนองต่อความต้องการของนักเรียนเตรียมทหารซึ่งมีความต้องการตามธรรมชาติเช่นเดียวกันกับเด็กวัยรุ่นทั่วไป

การที่นักเรียนเตรียมทหารได้ร่วมกิจกรรมในชมรมต่างๆ นั้นจะทำให้เกิดผลดังนี้

1. ทำให้นักเรียนเตรียมทหารบังเกิดความรักในระหว่างเพื่อนผู้ซึ่งการเป็นผู้ให้และผู้รับเพราะว่ากิจกรรมในชมรมต่างๆ เป็นการฝึกหัดให้นักเรียนเตรียมทหารได้ทำงานร่วมกันตามความถนัดของแต่ละคน เป็นการฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารได้รู้จักการพยายามทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่น ซึ่งจะเป็นนิสัยติดตัวไปในอนาคตทำให้สามารถทำงานร่วมกับใครก็ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีเสรีภาพในการปฏิบัติ เพราะกิจกรรมชมรมต่างๆ จะเปิดโอกาสให้นักเรียนเตรียมทหารได้แสดงออกอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของนักเรียนเตรียมทหารแต่ละคน
3. ทำให้นักเรียนเตรียมทหารได้รับการยอมรับนับถือ เพราะมีโอกาสแสดงออกอย่างเต็มที่ ถ้านักเรียนเตรียมทหารคนไหนมีความสามารถมาก กล้าแสดงออก สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักประสานงาน ก็จะเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ ในชมรม
4. ทำให้รู้จักการอำนวยความสะดวก รู้จักการปฏิบัติ การหัดเผชิญปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ช่วยให้เกิดความรู้ ความชัดเจน ความสนใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแก้ปัญหาสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องใช้คุณลักษณะผู้นำในการแก้ปัญหาต่างๆ ปัญหารอบด้าน

เห็นได้ว่านอกจากหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชาแล้วกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำ เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารได้แสดงออก ฝึกให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าพูดกล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และการที่นักเรียนเตรียมทหารจะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จนั้นจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพราะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องรู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักการประสานงาน การร่วมมือกัน เพื่อนำพาทีมไปให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งก็คือการฝึกเป็นผู้นำให้มีขึ้นในตัวนักเรียนเตรียมทหารนั่นเอง ดังนั้นนักเรียนเตรียมทหารที่ผ่านหลักสูตรทางวิชาการ หลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหารตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารและมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาต่อ ในโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจตามที่ต้องการและจบออกมาเป็นนายทหาร-นายตำรวจ ที่ดีของกองทัพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

2. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำ

2.1 ความหมายของผู้นำ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของผู้นำจากการที่นักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้กล่าวไว้มาเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

ซูฟงค์ ปัญจมะวัต (2541: 69) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยกย่องหรือแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าและเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เนื่องจากเป็น บุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษอยู่ในตัว เช่น รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทาง วิธีการพูด ตลอดจนลักษณะ ความคิดริเริ่ม รวมไปถึงความสามารถในการอ่านจิตใจผู้อื่นและสามารถจูงใจผู้อื่นให้มีพฤติกรรม คล้อยตามได้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ (2541: 197) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำกลุ่มไปปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายขององค์การ โดยแหล่งของอิทธิพลอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งในความ เป็นจริงแล้วผู้นำที่ไม่เป็นทางการจะมีอำนาจและมีอิทธิพลมากกว่าผู้นำที่เป็นทางการก็ได้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544: 31) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำการประสานความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือ บุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

สุนทร วงศ์ไวยวรรณ; และ เสน่ห์ จัยโต. (2544: 148) ได้กล่าวถึงความหมายของ ผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ วางไว้ด้วยความเต็มใจ

วิระวัฒน์ บัณฑิตามัย (2544: 8) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์ ตัดสินใจสั่งการ สร้างแรงจูงใจหรือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร และนโยบายทิศทางขององค์การ โดยแบ่งเป็นผู้นำระดับกลางและระดับสูง ผู้นำระดับกลางจะทำ หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับคนและการใช้ทรัพยากรขององค์การทำหน้าที่ปฏิบัติประสานงาน และ รับผิดชอบ ส่วนผู้นำระดับสูงจะทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ทิศทางและกลยุทธ์ขององค์การ

ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: 46) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ใครก็ได้ที่สามารถใช้อิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ผู้นำจึงมิได้หมายถึงผู้บริหารเท่านั้นแต่ผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำเพราะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อสถานภาพของผู้ได้บังคับบัญชา และต่อผลงานของหน่วยเปรียบจุดดวงประทีปนำทางของหน่วยงานเนื่องจากเป็นทั้งสัญลักษณ์ เป็น แบบอย่าง เป็นตัวแทน เป็นศูนย์รวมพลังของบุคลากรในหน่วยงาน ความสามารถและประสิทธิภาพ ของหน่วยงานจะดีหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะผู้นำในหน่วยงานนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ได้ว่า ผู้นำ คือ คนที่มีผู้ตาม

จอมขวัญ หลาวเพ็ชร (2545: 149-151) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายงานเดียวกันกับที่ผู้จัดการได้รับ โดยผู้นำจะกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ทำในสิ่งที่คิดว่าจะเกิดประโยชน์ในอนาคต สามารถชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ

สร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ตาม ทำให้ผู้ตามมีสัมพันธที่ดีต่อกันในการทำงานและสามารถทำให้ผู้ตามพัฒนาตัวเองจนก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และภูมิใจที่เห็นผู้ตามก้าวหน้าในงาน

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 9) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม บุคคลผู้ผลักดัน ผู้ดลบันดาล ผู้สร้างพลังร่วม ผู้สร้างแรงจูงใจกระตุ้น ผู้ก่อให้เกิดพลังการปฏิบัติการดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู่เป้าหมายตามที่ต้องการ

หิรัญ สินปรุ (2545: 4) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการจูงใจและนำผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตาม โดยที่ผู้นั้นจะต้องมีพลังแห่งความคิด พลังแห่งความตั้งใจ มีความสามารถในการชักจูง ส่งเสริมกระตุ้นเตือนและนำคนให้ปฏิบัติตามไม่ว่าจะอยู่ในอำนาจหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลสำเร็จที่ดี ผู้นำที่แท้จริงอาจไม่ใช่ผู้นำที่อยู่ในตำแหน่งหรือมีชื่อเสียงอย่างที่คนทั่วไปได้สัมผัสแต่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้จริงโดยที่คนทั่วไปไม่มีความรู้สึกว่าคุณนำดังกล่าวกำลังแสดงอาการนำอยู่

สมหมาย พรหมทอง (2545: 6) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน การนำองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ผู้นำที่มีความสามารถอาจจะส่งผลทำให้เปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์การเพราะมีขวัญและกำลังใจดี สามารถ ชักจูงผู้ตามให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมคิด บางโม (2547: 229) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง สมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เป็นผู้ที่แผ่อิทธิพลไปยังคนอื่นมากกว่าที่คนอื่นจะแผ่อิทธิพลมายังตนและสมาชิกคนอื่น ๆ ยอมรับโดยสมัครใจว่าบุคคลนี้เป็นผู้นำของกลุ่มและสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำอาจได้รับตำแหน่งมาโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกตัวเองขึ้นมาเป็นผู้นำก็ได้ แต่สมาชิกกลุ่มยอมรับว่าเป็นผู้นำด้วยความจริงใจ

สรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยกย่องหรือแต่งตั้งหรือเลือกตั้งให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ที่มีความสมบัติพิเศษอยู่ในตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอิทธิพลหรืออำนาจซ่อนเร้นที่คนเชื่อถือเกรงใจ รอบรู้งานในหน้าที่และมีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน สามารถกำหนด วิเคราะห์ ตัดสินใจและสั่งการในเรื่องต่างๆ โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจให้สมาชิกกลุ่มหรือองค์การทำงานตามความต้องการของผู้นำให้ประสบความสำเร็จเรียบร้อยและนำพาองค์การให้ก้าวไปข้างหน้าโดยที่สมาชิกกลุ่มหรือองค์การจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม

2.2 คุณลักษณะผู้นำ

ในเรื่องของคุณลักษณะผู้นำนั้นได้มีนักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้กำหนดคุณลักษณะไว้หลากหลายด้วยกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ดังนี้

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 195) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติทางด้านวิชาการ มีคุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านการสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณสมบัติทางด้านวิชาการ ผู้นำจะต้องมีความรู้ด้านวิชาชีพและความรู้ทั่วไปเป็นอย่างดี ตลอดจนมีประสบการณ์ในการบริหารและการนำ

2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ผู้นำจะต้องมีบุคลิกภาพด้านร่างกายดี แต่งกายถูกต้องตามกาลเทศะ มีบุคลิกด้านจิตใจดี มีความเชื่อมั่น ศรัทธาผู้อื่น มีความอดทนกล้าหาญ มีเมตตาจิต มีวินัย มีใจเป็นธรรมและมีอารมณ์ขัน มีบุคลิกด้านสังคมดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน

3. คุณลักษณะทางด้านการสามารถในการปฏิบัติงาน มีสติปัญญาฉลาด รับผิดชอบ มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญ แนบเนียน เด็ดขาด กระตือรือร้น บังคับใจตนเองได้ มีความสามารถในการตัดสินใจ มีการจูงใจ มีการประสานงาน และมีผลงานที่ประสบความสำเร็จ

เทพนม เมืองแมน; และ สวิง สุวรรณ (2540: 189) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำของ Keith Davis ไว้ว่า คุณลักษณะผู้นำนั้นมีผลต่อความสำเร็จในการเป็นผู้นำองค์กร ซึ่งผู้นำองค์กรจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. การมีสติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด
2. มีความชัดเจนและกว้างขวางในสังคม มีอารมณ์มั่นคง เป็นผู้ใหญ่ มีความสนใจและมีกิจกรรมต่างๆ กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีแรงกระตุ้นภายในและความปรารถนาที่จะมีความสำเร็จในการทำงาน
4. มีทัศนคติทางมนุษยสัมพันธ์ ตระหนักถึงความมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของลูกน้องมากกว่าการที่จะให้งานสำเร็จเพียงอย่างเดียว

ชูพงศ์ ปัญงะวัต (2541: 69) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ในปัจจุบันนั้นจะต้องประกอบไปด้วย

1. มีความสามารถและทักษะในงานที่ตนเองรับผิดชอบ
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมั่นแสวงหาหนทางในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
3. มีความฉลาด สุขุมและรอบคอบในการคิดตัดสินใจ รู้จักมองถึงข้อดีและข้อเสียของการตัดสินใจและคำนวณถึงความคุ้มค่าในการตัดสินใจนั้นได้ถูกต้อง
4. มีความเชื่อมั่นในตนเองและยอมรับในความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองแต่ก็ไม่ปิดตัวเองโดยการไม่ฟังความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของผู้อื่น
5. มีอารมณ์ขันและมองสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแง่ดี ปรับการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางที่เป็นประโยชน์และสามารถพัฒนาต่อไปได้ไม่หมดกำลังใจในการทำงาน

6. เป็นผู้ที่สามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ไม่ก้าวร้าวหรือวางอำนาจข่มขู่ผู้อื่นแต่ก็ไม่ใช้การยอมจำนน
7. เข้าสังคมเก่งและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเป็นกันเองในระดับหนึ่งซึ่งไม่มากจนเกินขอบเขต
8. รู้จักในการแสดงออกโดยเลือกแสดงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม
9. สามารถควบคุมตนเองได้ดีทุกสถานการณ์ไม่แสดงอารมณ์ออกนอกหน้ามากเกินไป

กวี วงศ์พุ่ม (2542: 109) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำว่า หมายถึง ความสามารถในการนำและดำเนินกิจกรรมให้กลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ มีความเฉลียวฉลาด มีการศึกษาดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การและของสังคม มีจิตสำนึกที่จะทำความดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญ มีความตื่นตัวและรอบรู้สถานการณ์รอบด้านอยู่ตลอดเวลา มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างผลงานและมาตรฐานในการทำงาน มีวินัยในตนเอง มีสุขภาพทางกายและทางใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการตัดสินใจได้ดี มีความยุติธรรม มีความเสียสละ มีบุคลิกลักษณะดี มีความรู้ในหน้าที่การงานดี มีความสามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี มีความสามารถสร้างความสามัคคีได้ เป็นผู้ที่เข้าใจตนเองและบังคับตนเองได้ ไม่โอ้อวด หยิ่งยโส หึงเหิง ยะโสโอหัง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ มีความจงรักภักดี มีความสุจริตใจต่อทุกคน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 10) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า การเป็นผู้นำที่มีสมรรถนะนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความรู้ ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถตามสาขาที่ตนปฏิบัติงาน
2. มีวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องสามารถประเมินเหตุการณ์ วางแผน และกำหนดนโยบายที่ทันสมัยหรือสอดคล้องกับอนาคตได้อย่างเหมาะสม
3. การตัดสินใจ หน้าที่ของผู้นำ คือ การวินิจฉัยสั่งการซึ่งหมายถึงแก้ปัญหาและดำเนินการ การใช้อำนาจของผู้นำมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนและบุคคลในองค์การมาก

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2544: 13-19) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำมีดังนี้

1. แสดงความเป็นของแท้ (Authenticity) หมายความว่า ผู้นำต้องแสดงความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่ตนยึดถือต่อค่านิยมสร้างสรรค์อย่างแท้จริง กระตุ้นให้เกิดความทะเยอทะยานสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีขององค์การได้

2. การมีวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะเห็นคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รู้ได้เห็นจะยึดเป้าหมายที่มุ่งสร้างผลกระทบทางบวกแก่อนุชน องค์การ และสังคม มีเจตจำนงค์แน่วแน่ต่อหลักการมากกว่าจะคำนึงถึงตัวบุคคล

3. ต้องมีความกล้าตัดสินใจ (Decisiveness) ผู้นำจะต้องทำการตัดสินใจที่เหมาะสมทันการและต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้นำต้องสามารถเลือกชนิดของการตัดสินใจได้ดีว่าหากเป็นเหตุการณ์ที่เป็นกิจวัตรที่มีกฎระเบียบกำหนดไว้แล้วสามารถคาดคะเนผลได้ย่อมตัดสินใจได้ทันที แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวังเห็นผลกระทบได้ไม่แน่นอนการตัดสินใจอาจเกิดผลกระทบต่างๆ ได้อาจต้องระมัดระวังต้องพินิจพิเคราะห์ข้อมูลประกอบเป็นเชิงปรับเปลี่ยนหรือตัดสินใจที่เป็นกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีจุดยืนไม่ปล่อยหรือมัวแต่วิเคราะห์ข้อมูลจนเสียโอกาสที่ดีในการตัดสินใจ หากเป็นไปได้การตัดสินใจควรทำในรูปของกลุ่มหรือคณะ ผู้นำที่ดีต้องกล้ารับผิดชอบต่อการตัดสินใจใดๆ ที่เกิดขึ้นและให้เครดิตแก่ผู้เกี่ยวข้อง หากผลดีบังเกิดมีขึ้น

4. แสดงความใส่ใจ (Focus) ผู้นำต้องเลือกที่จะใส่ใจและสนใจในบางเรื่องและที่ละเรื่องโดยการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานที่ทำ

5. สร้างความรู้สึกประทับใจเป็นส่วนตัว (Personal touch) ผู้นำที่ดีต้องสามารถสร้างศรัทธาและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการได้อย่างถูกต้อง สอบถามสารทุกข์สุขดิบของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำในยุคนี้ต้องรู้จักบริหารความประทับใจ รู้จักที่จะชูปภาพภาพพจน์ของตัวเองให้สูงโดดเด่นหรือลดบทบาทให้น้อยลง ให้ถูกกาลเทศะ รู้จักวางมาดได้อย่างเหมาะสมแนบเนียนและคงเส้นคงวา

6. มีความสามารถในการสื่อสารและเก่งคน (Communication skill) ผู้นำที่ฉลาดต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังอย่างกระตือรือร้น ใส่ใจ ไม่พูดขัด ไม่พูดขึ้นนำ หรือแสดงตนว่า "อาบน้ำร้อนมาก่อน" ผู้นำต้องฟังให้มากเพราะว่าการฟังคือการได้โอกาสรับรู้ข่าวสาร

7. การพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Ever forward) ลักษณะการทำงานของผู้นำที่ดี คือ ไม่รู้เหนื่อย มีพลัง มีการเคลื่อนไหวเป็นพลวัตอยู่เสมอ มีอะไรใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ มองโลกในแง่ดีและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

สุนทร วงศ์ไวยวรรณ; และ เสน่ห์ จัยโต. (2544: 152-154, 180-182) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่าการที่จะเป็นผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ (Visionary) การฝันจะทำให้เกิดแรงขับ (Drive) ที่จะทำให้ก้าวสู่สิ่งที่ฝันถึง ความฝันจะนำไปสู่การกำหนดจุดหมายปลายทาง (Eends) และสร้างแนวทาง (Means) เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น ผู้นำที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ล้วนแต่มีความฝัน มีวิสัยทัศน์ และมองการณ์ไกล การมองก่อนคิดก่อนคนอื่นย่อมจะทำให้สำเร็จก่อนคนอื่นได้

2. มีความเข้าใจลึกซึ้ง (Insightful) ผู้นำต้องมีสายตาแหลมคม ชาญฉลาด มองปัญหาอย่างเป็นระบบและรอบด้าน สามารถมองเห็นทะลุข้างในทุกส่วน ความเข้าใจในงาน ตั้งแต่งานรากฐาน ผู้นำต้องรู้จักทำงานเองได้ทุกอย่าง ความผิดพลาดจากงานเล็กๆ จะนำมาซึ่งความสำเร็จในงานใหญ่ๆ
3. มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ (Reliable/Dependable) ความน่าเชื่อถือ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีความจริงใจอยู่เสมอ กระทำสิ่งต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่าเป็นคนใช้กลอุบาย (Manipulation) เพื่อประโยชน์ตนเอง ต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ได้ เมื่อใดขาดความน่าเชื่อถือความศรัทธาจะลดลงไปทันที คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
4. มีอารมณ์ที่มั่นคง (Emotionally balance) ผู้นำที่ดีต้องไม่มีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย ห่อเหี่ยว และแปรปรวนอยู่ตลอดเวลาต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ต้องเป็นคนสุขุมเยือกเย็น
5. มีการปรับตัวเปิดรับการเปลี่ยนแปลง (Adaptable/Open to change) ผู้นำยุคใหม่ต้องมีการปรับตัวและเปิดประตูรับสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ด้วยการติดตามสอบถาม และเรียนรู้อยู่เสมอโดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ
6. มีความเพียรพยายาม (Persistent) ผู้นำที่ดีนั้นต้องเป็นคนที่เอาจริงเอาจัง ยึดมั่นในหลักการ ถ้าเชื่อว่าสิ่งนั้นคือสิ่งที่ถูกต้องจะพยายามทำสิ่งนั้นให้ได้แม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายเพียงใดก็ตาม
7. มีการมองโลกในแง่ดี (Optimistic) แปรสภาพปัญหาอุปสรรคให้เป็นโอกาสแห่งความสำเร็จ คนทุกคนมีทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดี การมองโลกในแง่ดีมักจะมุ่งเน้นการมองตนเองในแง่บวก (Positive mental attitude) พยายามที่จะมีการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ของตนเองแล้วพัฒนาในสิ่งที่ยังบกพร่อง เสริมจุดแข็งให้ดียิ่งขึ้น กำหนดเป้าหมายที่จะก้าวไปสร้างฝันแล้วหาทางสู่ฝันให้เป็นจริงให้ได้ การมองโลกในแง่ดีจะทำให้จิตใจดี ส่งผลให้ร่างกายดีมีความสุขใบหน้ายิ้มแย้มอ้อมเอิบไร้ความกังวล
8. มีความรับผิดชอบ (Accountable) ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองหรือการมีวินัยต่อตนเอง ซึ่งวินัยจะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะให้ไปสู่ความสำเร็จได้ มีความรับผิดชอบต่องาน และองค์กร ความรับผิดชอบ หมายถึง ความผูกพันต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจอย่างยิ่ง ผู้นำต้องกล้าที่จะยอมรับทั้งผิดและชอบ ความรับผิดชอบนอกจากจะมีผลต่อตนเองแล้วยังต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมด้วยการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้ทั้งสามส่วนอันได้แก่ ครอบครัว สังคม และตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อผู้นำ
9. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Confident acceptance of self) ผู้นำที่ดีต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับตนเองให้ได้เพราะความเชื่อมั่นในตนเองเป็นประตูด่านแรกเป็นพลังกระตุ้นไปสู่ความสำเร็จในการเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเองสามารถสร้างได้โดยพยายามอย่าอ่อนน้อม

ถ่อมตัวเกินไปนัก อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ พยายามเรียนรู้งานทุกอย่างและพยายามเตือนตัวเรา อยู่เสมอว่าตัวเรามีความรู้พอที่จะนำผู้อื่นได้และสามารถลิขิตชีวิตตัวเราเองได้ แต่ไม่ควรใช้ความเชื่อมั่นในตนเองไปทำลายหรือถูกเหยียดหยามผู้อื่น

10. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiating) ผู้นำยุคใหม่ต้องกล้าที่จะคิดสิ่งแปลกใหม่ ด้วยตนเอง ต้องใช้วิธีการคิดแบบประยุกต์มากกว่าแบบทางตรง

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544: 45) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า คุณลักษณะผู้นำ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำซึ่งทำให้ได้รับความเชื่อฟัง ความมั่นใจ ความเคารพนับถือและความร่วมมืออย่างภักดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตนและได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล (Personality traits of leader) ว่าจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ
2. เป็นผู้มีบทบาทที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา
3. การจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม การติดต่อสื่อสารและมีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ของการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่
4. ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและของพนักงาน ซึ่งรวมถึงผู้นำที่สามารถใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วย
5. ผู้นำยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

นอกจากนี้ รังสรรค์ ประเสริฐศรี ยังพูดถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำในการบริหารว่าประกอบด้วย การบังคับบัญชา การวางแผน และการจัดองค์การ การตัดสินใจ การเป็นผู้ชี้นำตักเตือน การควบคุม การเป็นตัวแทน การประสานงาน การให้คำปรึกษา และการบริหาร

ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: 46) กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ไว้ว่าควรมีคุณลักษณะดังนี้ คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative thinking) มีวิสัยทัศน์ (Vision) มีความอดทนต่อความเสี่ยงภัย (Risk tolerance) มีความไว้วางใจได้ (Trustworthy) มีความเชื่อมั่น (Confidence) มีภาวะผู้นำ (Leadership) มีความกล้า (Courage) มีการติดต่อสื่อสาร (Communication) และมีความมุ่งมั่น (Commitment)

อัฐพร ภูเจริญ (2545: 84) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า ถ้าเรามีคุณลักษณะผู้นำแล้วก็ต้องเก็บรักษาไว้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้ายังไม่จะต้องเร่งรีบสร้างขึ้นให้มีในตัวเราให้ได้ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำที่ควรจะต้องสร้างให้มีขึ้นนั้นมีดังนี้

1. บุคลิกและพื้นฐานความคิดบางอย่างไม่ว่าจะเป็นความมั่นใจในตนเอง ความสามารถที่จะแยกแยะผิดชอบชั่วดี รู้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำอะไร รักเกียรติของตน เชื่อถือได้

ไม่โกหก ไม่โกง ไม่ขโมย

2. ความสามารถในการตัดสินใจได้ถูกต้องตามหลักเหตุผลรวมถึงการรู้จักใช้
สัญชาตญาณและสามารถตัดสินใจได้ทันเวลาที่ในจังหวะและเวลาที่เหมาะสมโดยปราศจากความ
ลังเล
3. รู้จักใช้ปัญญาในการวางแผนและออกคำสั่ง เมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วก็ต้องสามารถ
วางแผนที่จะดำเนินการต่อไปและแจกจ่ายงานให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมได้ด้วย
4. ความกล้าที่จะลงมือปฏิบัติ โดยเฉพาะความคิดใหม่ๆ ที่จะนำความเปลี่ยนแปลง
มาให้
5. ความสามารถในการจัดการ คือ การดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะไปให้ถึง
เป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องพิสูจน์ความสามารถในการจัดการดำเนินการทำงานให้
สำเร็จด้วยทรัพยากร (แรงงาน เงินทุน เวลา อุปกรณ์ ฯลฯ) เท่าที่มีอยู่

นักรบ สุวรรณจักร (2546: Online) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำไว้ว่าคุณลักษณะผู้นำ
ที่ดีนั้นควรที่จะมีลักษณะดังนี้ คือ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีพลังใจ อย่าให้ความกดดันใดๆ
ทำให้ต้องลงจากเวทีได้ อย่าคิดในเรื่องซ้ำซาก มีความสามารถในการทำงานหนักและผลักดันให้
สำเร็จได้ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆ ตลอดเวลา มีกำลังใจเสมอ
เมื่อต้องตัดสินใจและเข้มแข็งพอที่จะยอมรับผลของการตัดสินใจนั้น มีพลังส่งเสริมให้คนอื่นมี
แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานและมีอารมณ์ขัน

สมชาย เทพแสง (2546:12) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำไว้ว่า ผู้นำที่มีคุณภาพนั้น
จะต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้นำวิสัยทัศน์และสามารถกระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่างๆ ได้
2. ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม
3. เป็นผู้มีความสัมพันธ์กับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร
4. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน
5. ผู้นำคุณภาพจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี

รู้จักใช้ข้อมูลสถิติในการวิเคราะห์และตัดสินใจ

6. ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือลูกน้อง
7. มีความสามารถในการสื่อสาร
8. มีความสามารถในการใช้แรงจูงใจ
9. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

นิตย สัมมาพันธ์ (2546: 33-35, 113) ได้กล่าวถึง ผลการวิจัยของกลุ่มทฤษฎีลักษณะ
เด่นของผู้นำ (Leadership traits) ที่ประสบความสำเร็จ ว่าการที่จะเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้
นั้นจะต้องมีลักษณะเด่น ได้แก่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ

ในการคิด มีสติปัญญาในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาประมวลและตีความหมาย มีความสามารถในการ
 จูงใจคน มีความยืดหยุ่น มีความซื่อสัตย์ เป็นคนที่มีความชัดเจนโปร่งใสและเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้
 และกล่าวว่าการที่จะเป็นผู้นำระดับสูงที่มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมี "ฟอร์มส์" (FORMS) คือ จะต้องมีความ
 Fire (ไฟ) มีความ Organized power (อำนาจ) มีความ Relationships (มนุษยสัมพันธ์) มีความ Mindfulness (สมาธิ)
 และ Self-control (สติ)

สรุป ได้ว่า คุณลักษณะผู้นำที่สำคัญนั้นได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่ม
 สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญ มีวินัยในตนเอง มีความสามารถในการตัดสินใจ
 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สุขุมรอบคอบ มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพและความรู้ทั่วไป พัฒนาการตนเอง
 อยู่เสมอ มีความซื่อสัตย์ และมีวิสัยทัศน์

3. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับผู้นำทางทหาร

3.1 ความหมายของผู้นำทางทหาร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของผู้นำทางทหารซึ่งได้มีผู้
 นักวิชาการ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ และสถาบันการศึกษาทางทหารได้ให้ความไว โดยที่บางท่านจะใช้
 คำว่า "ผู้นำทางทหาร" บางท่านใช้คำว่า "ผู้บังคับบัญชา" และบางท่านจะใช้คำว่า "ผู้บังคับหน่วย
 หรือผู้นำหน่วย" ซึ่งคำเหล่านี้ล้วนแต่หมายถึงผู้นำทางทหารทั้งสิ้น ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดของ
 ความหมายของคำว่าผู้นำทางทหารดังนี้

ศิริ ทิวะพันธ์ (2540: 3-4) ได้ให้ความหมายของผู้บังคับหน่วยไว้ว่า ผู้บังคับหน่วย
 หมายถึง ผู้รับผิดชอบหน่วยหรือการปฏิบัติทั้งหมดในความรับผิดชอบของเขาแต่ผู้เดียว แม้ว่าเขา
 ต้องมอบอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาต่อไปเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 และมีความรับผิดชอบมากขึ้นก็ตาม เขาก็ยังต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในขอบเขตแห่งอำนาจ
 ตามกฎหมายที่เขาได้รับและผู้บังคับหน่วยเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งได้รับ
 มอบอำนาจตามกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นตัวแทนของทหารหรือผู้แทนทหารในการแก้ปัญหา
 ต่างๆ ทั้งด้านปกติและด้านยุทธการ เมื่อมอบหมายให้ทหารปฏิบัติภารกิจไม่เป็นเพียงการใช้คำสั่ง
 และระเบียบเท่านั้น ผู้บังคับหน่วยจำเป็นต้องทราบอารมณ์ ความคิดเห็น ตลอดจนความต้องการ
 ของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยโดยที่สามารถรักษาวินัยไว้อย่างเคร่งครัด

สุนทร วงศ์ไวยวรรณ; และ เสน่ห์ จัยโต. (2544: 148) ได้ให้ความหมายของ
 ผู้บังคับบัญชา ไว้ว่า ผู้บังคับบัญชา หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจาก
 หน่วยงานให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหรือให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตาม กฎ
 ระเบียบ ขององค์การ

กองทัพเรือ (2544: online) ได้ให้ความหมายของผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่จะต้องได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน 3 ด้านด้วยกัน คือ การพัฒนาความรู้ เพื่อเสริมความเป็นผู้นำทางทหาร การพัฒนาจิตใจและการพัฒนาร่างกายเพื่อการเป็นผู้นำทางทหารที่สมบูรณ์แบบ

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 19) ได้ให้ความหมายของผู้บังคับบัญชาไว้ว่า ผู้บังคับบัญชา (Commander) หมายถึง บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ในการบังคับบัญชา เป็นผู้ที่ได้รับสิทธิ์อำนาจและหน้าที่ที่ทางราชการได้มอบหมายให้และใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานโดยนัยแห่งกฎหมายหรือจูงใจและนำผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ เป็นผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสมความมุ่งหมายของทางราชการ

หิรัญ สินปुरु (2545: 5) ได้ให้ความหมายของผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีสิทธิ มีอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบซึ่งแตกต่างกันไปตามลำดับชั้นและหน้าที่ของหน่วย

สุริยนต์ เผือกสกนธ์ (2546: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหาร หมายถึง คนที่ได้เลือกอาชีพแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่เป็นนักรบและพร้อมจะเป็นผู้ที่ชี้กำหนดทิศทางการนำทัพไปข้างหน้าในอนาคตว่ากองทัพจะไปทิศทางใด พร้อมจะเป็นผู้ให้นโยบายเพื่อให้ผู้อื่นทำตามในสิ่งที่ต้องการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารหน่วยงาน กำหนดนโยบาย ปกครองบังคับบัญชาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ทางราชการกำหนดเอาไว้

3.2 คุณลักษณะผู้นำทางทหาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ได้มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่และหน่วยงานทหารได้กำหนดคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้หลากหลาย โดยเลือกเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

ดอนนีธอร์น (2537: 11-17) ได้กล่าวถึงผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหารที่ดีนั้นจะต้องเน้นในเรื่องของการให้ความสำคัญของผู้ใต้บังคับบัญชา การอดกลั้น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การไม่มองข้ามความสำคัญของทุกสิ่งรอบ ๆ ตัว การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาชั้นสูง การมีอุดมคติ การจงรักภักดี การมีวินัยในตนเอง การมีหลักศีลธรรมจรรยาและจริยธรรม และได้แนะนำบันได 4 ขั้น สำหรับการเป็นผู้นำของโรงเรียนนายร้อยเวสต์ปอยต์ ว่ามีดังนี้

ขั้นแรก คือ เน้นความสัมพันธ์ของบุคลากร เน้นเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นทีม และความพึงพอใจที่สะสมคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ของสถาบันมาไว้ในตัวตน

ขั้นที่สอง คือ ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนเริ่มที่จะหาจุดยืนของตัวเองท่ามกลางหมู่คณะ โดยให้หัดเป็นผู้นำโดยตรงและหัดวิเคราะห์ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอันจะเป็นรากฐานไปสู่การเป็นผู้นำที่มีเกียรติยศ

ขั้นที่สาม คือ ฝึกฝนให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นใจ ฝึกสอนทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการเป็นผู้นำเหนือผู้อื่นเรียกว่าการเป็นผู้นำทางอ้อม

ขั้นที่สี่ คือ การเป็นผู้บริหารชั้นสูง โดยการสอนให้นักเรียนหัดมองผลประโยชน์ขององค์กรในระยะยาว

นอกจากนี้ ดอนนีธอร์นยังได้กำหนดคุณสมบัติผู้นำทางทหารไว้ว่า จะต้องเป็นคนไม่เสนอน้ำ ทำอะไรเรียบง่าย มีวิจารณ์ญาณยอดเยี่ยม มีความสามารถที่จะทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ปราดเปรื่องในเรื่องยุทธวิธี เป็นนักบริหารที่มองการณ์ไกลและมีสไตล์ มีความสามารถเป็นพิเศษเป็นเจ้าแห่งการฝึกกำลังการรวบรวมพลพรรค เป็นผู้บัญชาการที่เฉียบขาดว่องไว ยามแพก็ยังทรนง ยามชนะก็ไม่สะทกสะท้าน

ศิริ ทิวะพันธ์ (2540: 6-18) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้บังคับหน่วยจะต้องมีคุณลักษณะประจำตัวดังต่อไปนี้

1. มีจิตใจเข้มแข็งและมีความเข้าใจลึกซึ้ง
2. มีความสามารถในการพิจารณาเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล
3. มีความสนใจในวิชาความรู้อย่างกว้างขวาง
4. มีความสามารถในการจัดระบบ
5. มีความรับผิดชอบ
6. มีนิสัยรักรบและอ่อนตัว
7. มีธรรมชาติเกื้อกูลในการเป็นผู้บังคับหน่วย
8. มีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์
9. สามารถเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียแล้วตกลงใจได้อย่างรวดเร็ว
10. มีความกล้าหาญและความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างถูกต้องและ

ทันทีทันใด

11. กล้าคัดค้านแนวความคิดดั้งเดิมเมื่อความจำเป็นบังคับ
12. กล้าแสดงทรรศนะต่อหน้าผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเมื่อสามารถทำได้โดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นคัดค้านของผู้ที่ทันท่วงที
13. ต้องเสียริเริ่มและปรับปรุงยุทธวิธีอย่างกล้าหาญเมื่อมีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุภารกิจ ต้องรู้ว่าสถานการณ์ใดจำเป็นต้องถอนตัวหรือต้องทำลายเข้าศึกและต้องพร้อมที่จะปรับยุทธวิธีโดยไม่รีรอ
14. มีความรอบรู้ มีทรรศนะและความสนใจอย่างกว้างขวาง

15. ต้องยึดมั่นในคุณธรรมอย่างมั่นคงต้องถือว่าตำแหน่ง ฐานะ ยศ และสังกัดมิใช่สิ่งแสดงถึงความโก้เก๋หรือใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาสิทธิพิเศษใดๆ ต้องระลึกเสมอว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานเท่านั้น

16. ต้องมีความจริงใจและซื่อสัตย์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

17. ต้องดำรงตนเป็นตัวอย่างของความเป็นผู้มีลักษณะมักน้อยและไม่ฟุ้งซ่าน ไม่แสวงหาความเด่นดังในวงสังคมโดยทำให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องได้รับความเสียหาย

บุญเยี่ยม สาริมาน (2542: 4-5) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า คุณลักษณะของทหารอาชีพมีดังต่อไปนี้ คือ ต้องเสียสละ ต้องเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญในวิชาชีพ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีระเบียบวินัย ต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ (มีความกล้าหาญ) และมีไหวพริบเฉลียวฉลาดริเริ่มสร้างสรรค์

กระทรวงกลาโหม (2545: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหารที่ดีควรมีลักษณะ นำนงาน นำชีวิต นำจิตใจ และบอกว่าลักษณะเด่นของผู้นำที่ดีนั้นมี 10 ประการด้วยกัน คือ

1. หูหนัก : เป็นคนหนักแน่น ไม่หุเบาเชื่ออะไรง่ายๆ มีความยุติธรรม
2. หลังกยอด : ยึดถือ กฎ กติกา และระเบียบแบบแผนต่างๆ เป็นหลัก
3. ปลอดผิด : ทำอะไรไม่ผิดจากกฎกติกา ระเบียบแบบแผนอันดีงามของสังคม
4. คิดเป็น : คิดงานทุกอย่างให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยหรือองค์กรที่ตนรับผิดชอบ
5. เห็นไกล : มีมุมมองดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เช่น การย้ายที่อยู่ของ รร.จปร.มาอยู่ ที่ จว.นครนายก ในปัจจุบันอันแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะผู้นำได้เป็นอย่างดี
6. ใฝ่ธรรม : มุ่งมั่นในความดี ความถูกต้องและเป็นธรรม
7. นำตรง : นำห้หมู่คณะ หน่วย องค์กร ประเทศชาติ ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง รู้จักไตร่ตรองเรื่องต่างๆ อย่างรอบคอบ
8. ชงงาน : มอบหมายงาน แนะนำวิธีการปฏิบัติและความคุม กำกับดูแล ให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
9. หาญให้ : เป็นคนใจกว้าง โอบอ้อมอารี มีน้ำใจกับทุกคน
10. ใจถึง : กล้าตัดสินใจ กล้าได้ กล้าเสีย ปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชา กล้ารับผิดชอบ ต่องานที่มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 4-19) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทหารไว้ว่า การที่จะเป็นผู้นำทหารที่ดีได้นั้นจะต้องมีหลักการในการปฏิบัติตน และได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้บังคับบัญชาว่าประกอบด้วยคุณสมบัติส่วนตัวและคุณสมบัติในหน้าที่ราชการ นอกจากนั้นยังได้

กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บังคับบัญชาและหลักการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รู้จักหน้าที่ของตน
2. รู้จักตัวเองและฝึกฝนตนเองให้ดีขึ้น
3. รู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนและสอดคล้องดูแลการสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชา
4. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้ในสิ่งที่ควรรู้
5. คำสั่งหรืองานที่ส่งไปต้องให้เข้าใจและปฏิบัติได้ กำกับดูแลการปฏิบัติให้ถูกต้อง

และสำเร็จตามความมุ่งหมาย

6. ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี
7. ฝึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
8. ตัดสินใจรอบคอบถูกต้องและถูกกาลเทศะ
9. ปลุกฝังความรับผิดชอบให้เกิดแก่หน่วยใต้บังคับบัญชา
10. ใช้คนให้เหมาะสมกับความสามารถของเขา
11. รับผิดชอบในการปฏิบัติของตนและติดตามงาน

คุณสมบัติในทางส่วนตัวของผู้บังคับบัญชา (Personal qualification) หมายถึง อุปนิสัยใจคอประจำตัวบุคคล เช่น ไม่เห็นแก่ตัว มีความเสียสละเพื่อหน้าที่ราชการและส่วนรวม เป็นผู้ที่เคารพในเหตุผล ซื่อตรงต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมงานทั้งผู้ที่สูงกว่าและผู้ที่เสมอกัน มีอัธยาศัยต่อบุคคลทั่วไปซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. มีอุปนิสัยใจคอโอบอ้อมอารี มีมนุษยสัมพันธ์
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีสติมั่นคง
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจ
6. มีใจเป็นธรรม

คุณสมบัติในหน้าที่ราชการของผู้บังคับบัญชา (Professional qualification) ความรู้ความสามารถในหน้าที่ราชการนั้นไม่ได้หมายถึงเฉพาะการมีความรู้ในงานในหน้าที่ของตนเท่านั้นหากต้องมีความคิดก้าวหน้า มีความคิดริเริ่มและแนวความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อม ความน่าจะเป็นไปได้เกี่ยวกับการวางกำลัง การติดต่อประสานงานและการวางแผนร่วมกับเหล่าทัพอื่นๆ การเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในงานด้านบริหารและงานด้านยุทธการเพื่อเน้นพื้นฐานในการพิจารณาและตัดสินใจ ความรู้ในหน้าที่ที่จะนำมาประกอบ คุณสมบัติในหน้าที่ราชการนั้นแยกออกได้ดังนี้

1. ความรู้ทางทหารทั่วไป (General military knowledge) หมายถึง ความรู้ในด้านวิชาทหารที่ได้รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนทหารและความรู้สามัญเกี่ยวกับวิชาทหาร เช่น วินัยทหาร การใช้อาวุธ การปฐมพยาบาล การยิงชีพ การหลบหลีก และหลักหนี ตลอดจนการปกครองบังคับบัญชาชั้นมูลฐานและงานด้านธุรการ

2. ความรู้ในหน้าที่การงาน (Job knowledge) หมายถึง ความรู้ในสายงานในเหล่าของตนและต้องรู้อย่างแท้จริงในระดับผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วย สามารถให้คำแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับปัญหาในสายงานของตนเองให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและเสนอแนะผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้เกี่ยวกับการส่งกำลังบำรุงและงานพิเศษอื่นๆ เช่น การเงิน การสวัสดิการ และกฎหมายต่างๆ พอสมควร

3. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (Ability to communicate) ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีขีดความสามารถในการอ่าน พูด และเขียน ได้ถูกต้องเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเชื่อมั่นตนเอง รับผิดชอบตนเองและกล้าที่จะรับภัยต่างๆ ในอันที่จะฟันฝ่าอุปสรรคให้บรรลุความสำเร็จ เป็นผู้ที่มีปฏิภาณเฉียบแหลม สามารถใช้หน่วยงานของตนให้เหมาะสมกับโอกาส วางตนให้ผู้บังคับบัญชารักใคร่และเชื่อถือตน มีการตรวจเยี่ยมดูแลความทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงาน มีขวัญดี ไม่ตื่นเต้นตกใจง่ายหรือประหม่าเมื่อประสบภัย มีความเด็ดขาดในการปฏิบัติหน้าที่ กล้ารับผิดชอบและเสี่ยงภัย มีกำลังกายแข็งแรง ทรหด อดทน บากบั่นต่อการทำงาน มีจิตใจแน่วแน่งานให้เป็นผลดีที่สุดเท่าที่จะปฏิบัติได้เพื่อให้บรรลุผล

โรงเรียนเตรียมทหารได้กำหนดคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นว่า จะต้องประกอบด้วย 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. คุณลักษณะทางสติปัญญา ประกอบด้วย

1.1 ความตื่นตัว คือ ความว่องไวเตรียมพร้อมระวังระไว ตื่นตัวอยู่เสมอ มีสมมติคิดอะไรได้ว่องไว มีไหวพริบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างฉับพลัน มีการฝึกแก้ปัญหาอยู่บ่อยๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้และความจำที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นอันดีจึงทำให้คล่องตัว

1.2 ความคิดสมเหตุสมผล หมายถึง มีความคิดประกอบด้วยเหตุผลที่เหมาะสม แสดงออกทางสติปัญญาในเวลาพูดจาถกเถียง อ้างอิง มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ น่าเชื่อถือ ทั้งนี้ด้วยการฝึกฝนตนเองจากการคิดก่อนพูดและเวลาพูดต้องหาหลักฐานประกอบเสมอ

1.3 สามัญสำนึก คือ ความรู้สึกร่างธรรมดากว้างๆ ไป เช่น ผิดชอบชั่วดี คนธรรมดาที่ไม่อยู่ในลักษณะวิกลจริตแล้วย่อมมีสติปัญญาคิดเห็นตรงกัน

1.4 ดุลพินิจ คือ การพิจารณาตัดสินใจได้ถูกต้องรอบคอบสังเกตได้จากการแก้ปัญหาที่ประสบต่างๆ ไปในทางที่เหมาะสม ความรู้ดีทำให้เกิดดุลพินิจที่ดีทำให้แก้ไขอุปสรรคได้ดี อุปสรรคที่ได้แก้ไขไปแล้วก็กลายเป็นประสบการณ์หรือความรู้ไปในที่สุด

1.5 การเห็นการณ์ไกล การทำสิ่งใดแล้วเล็งเห็นผลในอนาคตเป็นที่ตั้งมองเห็น
 ลู่ทางที่จะต้องทำเป็นขั้นตอนเป็นลำดับก่อนหลังไป การประมาณสถานการณ์ซึ่งมีเหตุผล มีการวาง
 สมมุติฐาน มีข้อมูล มีประสบการณ์ มีความสำเร็จและความล้มเหลวที่เคยผ่านมาแล้วเอามาวิเคราะห์
 พิจารณาใคร่ครวญหาหนทางปฏิบัติที่มีข้อดีมากกว่าข้อเสีย

2. คุณลักษณะทางร่างกาย มี 4 ประการ ได้แก่

2.1 สุขภาพ หมายถึง ความสมบูรณ์ของร่างกาย มีสุขวิทยาอนามัยของตนเอง
 มีการออกกำลังกายบ้างตามสมควรแก่ความสามารถของร่างกาย ซึ่งการที่จะมีสุขภาพทาง
 ร่างกายที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ กิน นอน ออกกำลังกาย ด้วยความเสมอภาคกัน

2.2 กำลังกาย เป็นผลสืบเนื่องมาจากสุขภาพร่างกายดีย่อมมีกำลังกายดี
 กำลังกายเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เท่ากันและเป็นธรรมชาติที่ไม่จริงยังยืนตลอดชีวิต
 ย่อมมีการเสื่อมลงเป็นธรรมดา

2.3 ความทรหดอดทน คือ ความสามารถของร่างกายที่อดทนต่อความลำบากได้
 อดทนต่อความหิวกระหายและความเลวร้ายของดินฟ้าอากาศได้

2.4 รูปร่างท่าทางดี หมายถึง รูปร่างทรวดทรงที่สง่า เครื่องแต่งกายที่สะอาด
 เรียบร้อยถูกระเบียบ ซึ่งถือว่าเครื่องแบบทหารเป็นเครื่องหมายอันทรงเกียรติ

3. คุณลักษณะทางอารมณ์ มี 11 ประการ ได้แก่

3.1 การเล็งในแง่ดี เป็นแนวความคิดชนิดหนึ่งของคนที่มองคนอื่นในลักษณะของ
 การเป็นมิตรหรือเป็นคนดี

3.2 การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อนร่วมงาน วัฒนธรรมประเพณีทัศนคติของ
 สังคมและการปรับตัวเข้ากับตนเอง ในการปฏิบัติงานจะต้องปรับตัวให้เข้ากับผู้บังคับบัญชา ปรับตัว
 ให้เข้ากับผู้ที่อยู่เสมอกันและปรับตัวให้เข้ากับผู้ที่บังคับบัญชา ซึ่งมีหลักในการปรับตัว คือ การ
 ปรับตัวเข้ากับผู้บังคับบัญชาจะต้องทำความเข้าใจในนโยบายและคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดย
 แจ่มแจ้ง มีความซื่อสัตย์จงรักภักดี จริใจ ตรงเวลา รู้จักเอาใจผู้บังคับบัญชามาใส่ใจตัวเอง สำหรับ
 การปรับตัวเข้ากับผู้ที่อยู่เสมอกันหรือต่ำกว่านั้น จะต้องโอ้ออมอารี มีการโอภาปราศรัย มีการ
 แสดงออกซึ่งการให้ความร่วมมือร่วมใจในแง่ดี และความเห็นอกเห็นใจในแง่ที่บกพร่อง พยายาม
 หลีกเลียงความไม่จริงใจหรือความมีใจแคบ ตลอดจนยอมรับความสามารถของบุคคลอื่นๆ ในหน่วย
 และความมีใจเป็นธรรมไม่ลำเอียงด้วยประการทั้งปวง

3.3 ความมีใจเยือกเย็น คือ มีความอดกลั้นอยู่ในขั้นสูงหรือความเป็นผู้มีใจ
 หนักแน่น ไม่ท้อถอย ไม่โกรธง่าย

3.4 การบังคับตนเอง ผู้บังคับบัญชาที่มีลักษณะผู้นำที่ดีจำเป็นจะต้องรู้จักบังคับ
 ตนเองหรือมีความสำรวมตนได้ดี ไม่ควรให้อำนาจฝ่ายต่ำหรือสิ่งชั่วร้ายเกิดย่ำยีประพฤติดินแดน
 คลองธรรม

3.5 ความกระตือรือร้น เป็นการแสดงออกซึ่งความสนใจ เอาใจใส่ กระฉับกระเฉง กระวีกระวาดในการทำงานให้ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง มีแนวความคิดอยู่ในใจเสมอว่าเมื่อผู้บังคับบัญชาไว้วางใจมอบหมายงานวันนี้ให้เราทำจะต้องทำให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงโดยต้องอยู่ในลักษณะประหยัดด้วย

3.6 การสังคมดี มีอัธยาศัยไมตรี สามารถคบค้าสมาคมกับบุคคลได้ทุกชั้นอย่างเหมาะสม การสังคมทำให้เป็นผู้กว้างขวางเมื่อมีกิจทั้งทางราชการและส่วนตัวจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย

3.7 ความแนบเนียน คือ การที่จะทำ พูดหรือคิดอะไร ที่แนบเนียนเหมาะสมกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และศิลปะที่ผู้นำจะต้องฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวเองให้ได้

3.8 อารมณ์ขัน เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่ทำให้ไม่เครียดเกินไปซึ่งเกิดจากการมองโลกในแง่ดีมองในแง่ของละครโรงใหญ่ซึ่งต่างคนต่างก็รับบทบาทให้แสดงไม่ใช่เรื่องจริงจังอะไร ถึงแม้ว่าอารมณ์ขันจะเป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งแต่ก็พอจะฝึกฝนได้ ผู้นำควรฝึกฝนให้เป็นคนมีอารมณ์ขันร่าเริงครื้นเครงบ้าง แต่ก็ไม่ใช่พร่ำเพรื่อจนขาดความนับถือยำเกรงจากผู้ใต้บังคับบัญชา

3.9 ความเชื่อมั่นในตนเอง คือ ความมั่นใจหรือความมั่นคงทางจิตใจ ไม่อ่อนไหวไปตามคำพูดหรือข้อเสนอของคนอื่น การมีฝ่ายอำนวยการสำหรับไว้คอยให้ข้อเสนอแนะเป็นสิ่งที่ดี แต่ความเชื่อมั่นในตนเองก็ยังคงต้องมีอยู่ ข้อเสนอที่ฝ่ายอำนวยการเสนอมานั้นถ้าไม่ตรงกับความจริงแล้วถูกต้องและดีที่สุดของผู้มาแล้วผู้นำก็มีสิทธิ์ที่จะไม่ทำตามข้อเสนอแนะนั้นๆ ความเชื่อมั่นในตนเองจะดีหรือเลวเพียงใดขึ้นอยู่กับที่ได้ทำอะไรด้วยตนเองเสมอมา ทำจนชำนาญและมีประสบการณ์ การที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีได้จะต้องเป็นฝ่ายอำนวยการที่ดีมาก่อน

3.10 ความสนใจกว้างขวาง คือ ความต้องการทางอารมณ์หรือสัญชาตญาณในการอยากรู้อยากเห็น เมื่อประสบความไม่เข้าใจอะไรต้องพยายามเข้าหาผู้รู้แม้ว่าผู้รู้จะต่ำศักดิ์หรืออ่อนวัยกว่าก็นับถือเป็นครูผู้ให้ความรู้

3.11 การเข้าใจในคน ต้องรู้จักวิทยาหรือพฤติกรรมวิทยาว่าด้วยเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการของบุคคล บุคลิกลักษณะความคับข้องใจและธรรมชาติของบุคคลที่มีต่อหน้าที่การงานได้บ้างตามสมควร

4. คุณลักษณะทางอุปนิสัย ซึ่งมีข้อพิจารณาในการปรับปรุงอุปนิสัยของตนเองอยู่ 8 ประการด้วยกัน ได้แก่

4.1 ความตรงไปตรงมา คนที่พูดจริงแล้วทำจริงตามคำพูดจะเป็นคนที่น่านับถือในอุปนิสัยเป็นอย่างดี

4.2 ความจงรักภักดี ผู้บังคับบัญชาไม่ว่าจะตำแหน่งใหญ่หรือน้อยขนาดไหนต้องมีความยอมเสียสละผลประโยชน์ของตนเองเพื่อประโยชน์อันยิ่งใหญ่ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำต้องสร้างความประทับใจในการบังคับบัญชาของตนให้

ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นแล้วความจงรักภักดีจะเกิดตามมาเป็นทอดๆ จนถึงชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์

4.3 ความสำนึกในหน้าที่ ในการสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บังคับบัญชาและสร้างความเลื่อมใสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีคุณลักษณะอันใดจะสร้างได้ดีเท่ากับการเป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่ ให้ทำตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ไม่คั่งค้างตั้งหน้าตั้งตาทำงานไปให้เต็มความสามารถ

4.4 ความไว้วางใจได้ ไม่เป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก การเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งมองดูเราอยู่ตลอดเวลาเกิดความเลื่อมใสและไว้วางใจ

4.5 ความกล้าหาญ คือ ความมีใจป้ำ ใจถึง ยืนยันว่าสิ่งที่ตนทำนั้นถูกต้อง ไม่เกรงกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีความผิดพลาดหรือความบกพร่องก็กล้ารับผิดชอบอย่างหน้าชื่นตาบาน ทำอะไรอย่างมีเหตุมีผลเสมอใช้ประสบการณ์จากความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเอง และของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

4.6 ความเข้มแข็ง คือ ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ อย่างมีเหตุผล

4.7 ความยุติธรรม ได้แก่ ความไม่ลำเอียง ความยุติธรรมเป็นหัวใจของการปกครองคนเป็นส่วนใหญ่ โดยการวางตัวเป็นกลางถือว่าหน้าที่เป็นหน้าที่ ส่วนตัวเป็นส่วนตัว ไม่เอามาปะปนกัน ความยุติธรรมนี้หาได้ยากยิ่งในหมู่ข้าราชการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมีกิเลส และความยึดมั่นถือมั่นซึ่งแก้ไขปรับปรุงได้ยากยิ่งนัก ความยึดมั่นถือมั่นดังกล่าวมี 3 ประการ คือ ยึดสถาบัน บุคคล และผลประโยชน์ เป็นหลัก

4.8 ความไม่เห็นแก่ตัว หลีกเลียงการหาความสุขสบายส่วนตัวด้วยการสร้างความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มีการเสียสละเพื่อส่วนรวมหรือเพื่อผู้อื่น

ผู้บังคับบัญชาจะปฏิบัติงานได้เรียบร้อยและดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะของแต่ละคนที่จะใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานได้เพียงใดซึ่งเป็นศิลปะหรือความสามารถเฉพาะตัวยากที่จะแนะนำสั่งสอนกันได้ แต่ก็มีหลักปฏิบัติที่ผู้บังคับบัญชาควรจะสนใจอยู่ดังนี้

1. การสั่งงานหรือการติดต่อประสานงาน จะใช้การพูดหรือเขียนอย่างไรจึงจะมีความพอเหมาะพอควรไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป

2. การคำนหรือการดำหนิต้องเป็นไปเพื่องานมิใช่เรื่องส่วนตัวหรือใช้อารมณ์ไม่ควรดำหนิต่อหน้าคนอื่นต้องมีข้อเท็จจริงและเหตุผลสนับสนุนการดำหนิตนั้น ควรจะต้องแจ้งความผิดและวิธีแก้ไขให้ทราบด้วยถ้าในกรณีจำเป็นก็ต้องลงโทษ

3. การให้ความยกย่องหรือชมเชย ผู้บังคับบัญชาควรชมเชยเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติได้ดีและการชมเชยนั้นจะต้องปฏิบัติตามวิธีการให้เหมาะสมอย่าให้เป็นเพียงแต่ลมปาก

เท่านั้น การชมเชยยกย่องสามารถกระทำต่อหน้าผู้อื่นได้แต่ต้องระมัดระวังอย่าให้การยกย่องหรือชมเชยนั้นเป็นการสร้างศัตรูให้แก่ผู้ได้รับคำชมเชย

4. การวางตนอย่างเหมาะสม ผู้บังคับบัญชาจะต้องเที่ยงตรงและเที่ยงธรรม ผู้บังคับบัญชามักจะได้รับการกล่าวหาว่าเล่นพวกหรือมีคโนโปรตเสมอในกรณีที่ใช้คนที่ถูกใจบ่อยๆ ฉะนั้นการวางตนให้มีความสม่ำเสมอต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างยิ่ง

5. การรับฟังคำแนะนำและเหตุผล ผู้บังคับบัญชาควรสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อให้ผู้อื่นกล้าแสดงความคิดเห็นซึ่งจะทำให้ผู้บังคับบัญชาทราบเหตุผลและความคิดเห็นของผู้อื่นได้ในเรื่องที่เหมาะสม

6. การรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะ โดยการสร้างสรรค์และส่งเสริมความสามัคคี บำรุงขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ผู้บังคับบัญชาควรกระทำตนเสียสละเป็นผู้ให้บ้างมิใช่แต่เป็นผู้รับแต่อย่างเดียวและต้องพยายามปฏิบัติตนให้เป็นหลักแก่ผู้อื่น

7. ก่อให้เกิดระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างอันดีในการรักษาระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน วางระเบียบปฏิบัติอันเหมาะสม ตลอดจนควบคุมให้การปฏิบัติงานอยู่ในระเบียบที่ได้วางไว้ด้วย

8. การส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการฝึกหัดงาน สอนงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานใหม่ หรือผู้ที่ยังอ่อนต่อการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาควรกระทำตนเป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือในสิ่งต่างๆ ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเปิดใจให้กว้างเมื่อได้เห็นทางก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชาต้องสนับสนุนให้ก้าวหน้าทันที

สุริยนต์ ผีอกสกนธ์ (2546: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติประจำตัวของผู้นำทางทหารไว้ว่ามีทั้งหมด 12 ประการ คือ ความรู้ ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ความยุติธรรม ความเป็นที่เชื่อถือได้ การมีลักษณะท่าทางดี ความอดทน ความกระตือรือร้น ความซื่อตรง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความไม่เห็นแก่ตัว และความรู้จักกาลเทศะ

วัชร ฤทธาคนี (2546: 17-20) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า ในสภาวะสงครามนั้นผู้นำทางทหารทุกระดับชั้นต้องมีความรับผิดชอบสูงมาก 2 ประการ คือ ความรับผิดชอบต่อความเป็นความตายของกองทัพและประเทศชาติตลอดจนความรับผิดชอบต่อชีวิตของทหารทุกคนที่ทดแทนได้ยาก นอกจากนี้ยังได้พูดถึงคุณลักษณะของผู้นำกองทัพที่มีการวิเคราะห์มามากมายตั้งแต่สมัยโบราณและยังมีการพัฒนาให้สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งปวงว่าประกอบด้วย

1. ความมีคุณธรรม เพราะถ้าขาดคุณธรรมแล้วเสาหลักของกำลังพลก็พังทลาย
2. ความภักดี หมายถึง ความภักดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงาน

ข้างเคียง

3. การอุทิศตนให้กับหน่วยงาน กองทัพ และประเทศชาติด้วยความจริงใจ
4. การตัดสินใจด้วยความมั่นใจ ทันเวลา ไม่รีรอ และมีสติมั่นคง
5. ความไม่เห็นแก่ตัวแสดงได้ด้วยการเสียสละเพื่อให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2548: 2) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารเป็นศิลปะแขนงหนึ่งซึ่งสามารถเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาให้เกิดขึ้นได้เช่นเดียวกับศิลปะของวิชาการแขนงอื่นๆ คุณลักษณะผู้นำไม่ใช่พันธุกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่แท้จริงจะต้องปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จ ใช้วิธีการและเวลาที่น้อยที่สุดก่อให้เกิดการประสานการปฏิบัติภายในกลุ่มได้อย่างกลมกลืนที่สุดและถูกต้องตามเป้าหมายที่ทุกคนพึงประสงค์

สรุปได้ว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ต้องมีบุคลิกลักษณะท่าทางดี มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสื่อสารขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานได้ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องทันต่อเหตุการณ์และถูกสถานการณ์ ไม่หลงอำนาจ และที่สำคัญคือจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กล้าตัดสินใจที่จะนำสิ่งใหม่ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่ผู้นำทางทหารจะต้องเพิ่มความเข้มแข็ง ความมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จโดยเร็วและถูกเป้าหมายที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อนักเรียนเตรียมทหารเป็นอย่างมาก เพื่อจะได้เป็นคุณสมบัติติดตัวไปในอนาคต ทำให้สามารถติดต่อประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ซึ่งสามารถจำแนกเป็นคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญๆ ที่นักเรียนเตรียมทหารจะต้องมี 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร

โรงเรียนเตรียมทหารได้จัดให้มีการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารในขั้นพื้นฐาน เพื่อให้พร้อมที่เข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจและจบออกมาเป็นนายทหาร-นายตำรวจที่ดี ซึ่งเมื่อจบการศึกษาพวกเขาทุกคนจะต้องได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาทันที นอกจากนายทหาร-นายตำรวจเหล่านั้นจะต้องทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วยังจะต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชนด้วย พวกเขาเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์สามารถติดต่อประสานงานกับผู้บังคับบัญชา

ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและหน่วยงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการตัดสินใจ ได้ถูกต้องและทันเวลากับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลาจึงจะสามารถนำพาหน่วยงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนทั่วไปได้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ของ ศิริ ทิวะพันธ์ (2540: 6-18) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะผู้นำทางทหารหรือผู้บังคับหน่วยนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีจิตใจเข้มแข็งกล้าหาญ สามารถพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล และต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงยุทธวิธีและพัฒนากองทัพให้เจริญก้าวหน้า และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ของโรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 4-19) ที่ได้กำหนดคุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้ว่า ผู้นำทางทหาร จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีความสามารถในการตัดสินใจได้ถูกต้อง ถูกกาลเทศะและทันต่อเวลา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์แล้วสังเคราะห์ออกมาเป็น คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญที่นักเรียนเตรียมทหารควรมีไว้ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทั้ง 4 ด้านไว้หลากหลาย ผู้วิจัยขอเสนอที่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะต้องเป็นนายทหาร-ตำรวจในอนาคต ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก นักวิชาการและผู้รู้หลายท่าน โดยขอเสนอในรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

บุญเตือน บัณแสง (2535: 5-6) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสนใจ พากเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบ มีความตั้งใจในการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นโดยเอาใจใส่ในการทำงานใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ กล่าวที่จะเผชิญหน้าต่อความจริง ยอมรับผลการกระทำของตน ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักและกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี ไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตไว้วางใจได้ เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลามีวินัยในตนเอง มีความละเอียดรอบคอบ ดูแลรักษาของส่วนรวมเสมือนเป็นสมบัติของตนเอง ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและที่มีต่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2537: 278) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ข้อผูกพันของผู้ผู้ใดบ้างกับปัญหาที่มีต่อผู้ผู้ใดบ้างกับปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ป. มหาจันทร์ (2537: 3-4) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความเหมาะสมและก่อให้เกิดผลดี เลือกละเว้นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดผลเสียหรือการตัดสินใจที่จะพบกับสถานการณ์ตามความเหมาะสมหรือความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากพ่อแม่หรือสังคมให้สำเร็จตามความเหมาะสม

เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537: 7) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การพยายามทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ การปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ การวางแผนการทำงาน การยอมรับผลของการกระทำและความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่

อนุวัติ คุณแก้ว (2538: 52) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะหนึ่งของคนที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้หน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนดซึ่งมีผลทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ดังนั้นหลักสูตรในปัจจุบันจึงกำหนดให้มีการปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบพร้อมทั้งยังกำหนดให้มีการวัดความรับผิดชอบในแต่ละรายวิชาด้วย

จूरรัตน์ นันทยทวิกุล (2538: 24) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทน เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือเสียและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

สมพร สุทัศนีย์ (2541: 31) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบเอาไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมายโดยที่ความสำเร็จนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับงาน (Obligation) การทำหน้าที่ (Function) และวัตถุประสงค์ (Objectives) หรืออาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นการปฏิบัติงานให้ทันเวลา ตรงเวลา มีความห่วงใย และวิตกกังวลเมื่องานไม่เสร็จตามเวลา เป็นความรู้สึกที่จะยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าผลที่เกิดจากการกระทำนั้นจะดีหรือไม่ดี สมบูรณ์หรือบกพร่อง บุคคลแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานตลอดจนจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ศรินันท์ วรรณกิจ (2545: 13) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยความเต็มใจเอาใจใส่

ระมัดระวังที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียและไม่ปิดกั้นหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่น

รัชนี สังข์สุวรรณ (2547: 16) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเอาใจใส่โดยไม่ต้องมีใครบังคับ ใช้ความสามารถเต็มที่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค มีความละเอียด ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลย ทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงจนกว่างานจะสำเร็จ พยายามปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพงาน ให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงาน ปฏิบัติงานอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความระมัดระวังเพื่อป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นในงานที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติเป็นอย่างดีปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายและทันเวลาด้วยความเต็มใจและเอาใจใส่ กล้าเผชิญหน้าต่อความจริง ละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำของตนเมื่อทำผิดก็ต้องกล้าที่จะรับผิดชอบและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น มีความซื่อสัตย์สุจริตไว้วางใจได้ เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา มีความอดทน และมีวินัยในตนเอง ตลอดจนไม่ยอมให้เพื่อนด้วยกันกระทำความผิด และช่วยเหลืองานส่วนรวม

1.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล (2538: 24) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงโดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิ เพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงานไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่
2. มีความละเอียดรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักใคร่ครวญในงานที่ทำเพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์รู้จักคิดก่อนทำว่างานนั้นจะมีผลดีผลเสียอย่างไร วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดและหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า เมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจทานดูว่าถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง
3. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานที่ทำและทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง อาสางานไม่ชอบอยู่เฉยหรือว่างงาน มีความคิดริเริ่มในการทำงาน แสวงหางานใหม่ๆ อยู่เสมอ
4. มีความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิดและจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้นานๆ จนทำให้สำเร็จได้โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใดๆ มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

5. มีความตรงต่อเวลา หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปไม่ว่าผลของงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

6. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนได้กระทำไปแล้วไม่ว่าผลของงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

7. การปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วถ้าไม่ดีก็ต้องพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539: 83-85) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า คนที่มีความรับผิดชอบนั้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดและสุดกำลังความสามารถไม่ว่าจะต้องเผชิญอุปสรรคมากน้อยเพียงใด

2. ทำงานเสร็จและทันเวลาที่กำหนดโดยไม่มีการควบคุม

3. กล้ารับในส่วนที่เป็นความผิดของตน

4. เอาใจจริงเอาใจและขยันขันแข็ง

5. ไม่ทิ้งงานไปกลางคัน ถึงแม้ว่าจะเป็นงานที่ตนไม่ชอบ

6. ไม่ผัดวันประกันพรุ่งหรือทิ้งปัญหาไว้

7. ไม่โทษผู้อื่นหากงานนั้นไม่เสร็จหรือเกิดความเสียหาย

8. ตรงต่อเวลาในการทำงานหรือนัดหมาย

วัชร ฐวรธรรม (2539: 38-43) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า องค์ประกอบของคนที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย การยอมรับตน การรู้คุณค่า ความซื่อสัตย์ การรู้จักนำตน รู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็น ไม่ชอบมั่งง่าย มีความมั่นใจในตนเอง ไม่ชอบตัดสินวิจารณ์ผู้อื่น และทำงานเสร็จตามเป้าหมาย

นภดล ภวนะวิเชียร (2540: 70-71) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมหลักที่จะแสดงถึงความรับผิดชอบนั้นประกอบด้วย พฤติกรรม 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ รับรู้ต่อสิ่งที่กระทำ ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่ รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งที่สำคัญ

2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับ สามารถควบคุมตนเองได้

3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ มีการวางแผนในการทำหน้าที่ของตน มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความละเอียดรอบคอบ และมีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จ มีความอดทน มีความเพียร มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

5. ยอมรับผลการกระทำของตน ซึ่งประกอบด้วยการติดตามผลการกระทำของตน การมีเหตุผล และการปรับปรุงการกระทำของตน

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2540: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของทหาร ไว้ว่า ทหารเป็นผู้ที่มีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติและมีความรับผิดชอบมากทั้งในด้านการปกครองบังคับบัญชาและการบริหาร ซึ่งจำเป็นจะต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกๆ ด้าน เพราะงานของทหารนั้นล้วนผูกพันอยู่กับความมั่นคงปลอดภัยของชาติทั้งสิ้น และจะต้องเข้าใจว่างานด้านทหารหรืองานด้านพลเรือนก็คือนานส่วนรวมของชาติ ซึ่งมีความสำคัญและจะต้องเกี่ยวพันเชื่อมโยงถึงกันหมดจะแยกออกจากกันให้เด็ดขาดไม่ได้ จะต้องดำเนินไปพร้อมกันและประสานสอดคล้องกันเป็นอย่างดีด้วย ทหารทุกคนจึงต้องตระหนักรู้เสมอในความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติงานของตัวเองและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้ผลสมบูรณ์ทุกส่วน เพื่อนำพาประเทศชาติของเราให้เจริญก้าวหน้า

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 17, 10) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า ผู้บังคับบัญชาของแต่ละหน่วยย่อมมีความรับผิดชอบแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบของการบังคับบัญชาและภารกิจของหน่วยนั้นๆ ซึ่งสามารถแยกความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในเรื่องสำคัญๆ ว่าจะต้องมีความรับผิดชอบต่อภารกิจ มีความรับผิดชอบต่อหน่วยเหนือ มีความรับผิดชอบต่อหน่วยข้างเคียง มีความรับผิดชอบต่อหน่วยของตน มีความรับผิดชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับความรับผิดชอบของนักเรียนเตรียมทหารนั้น พวกเขาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นในงานที่ตนเองได้รับมอบหมายและปฏิบัติอย่างดี เมื่อทำผิดก็ต้องกล้าที่จะรับผิดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นตลอดจนไม่ยอมให้เพื่อนนักเรียนเตรียมทหารด้วยกันกระทำความผิดด้วย

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2548: 4) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า ผู้นำทางทหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตนตามชั้นยศและตำแหน่งที่มีอยู่ ด้วยความรับผิดชอบในการวางแผน การจัด การฝึก การแนะแนวทาง การประสานงาน การตกลงใจ การควบคุมและการนำหน่วยทหารให้ปฏิบัติตามภารกิจทั้งโดยตรงและโดยปริยายให้เกิดผลสำเร็จ รวมทั้งต้องรับผิดชอบในการปกครอง การส่งกำลัง สุขภาพ สวัสดิภาพ ขวัญ วินัย การบรรจุ การเลื่อนยศพลด้าย และการลงทัณฑ์ กำลังพลด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีความรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นและตำแหน่งที่มีอยู่ ในงานที่ตนเองได้รับมอบหมายทั้งในด้านการปกครองบังคับบัญชาและด้านการบริหาร ด้วยความเอาใจใส่ ทำให้ดีที่สุด ละเอียดยรอบคอบ ขยันหมั่นเพียร อดทน ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงหน้าที่ของตน

ไม่ผิดวันประกันพรุ่ง ไม่โทษผู้อื่นหากงานนั้นไม่เสร็จหรือเกิดความเสียหาย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ตัดสินหรือวิจารณ์ผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีสติ เมื่อทำผิดแล้วกล้าที่จะรับผิดชอบและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ตลอดจนไม่ยอมให้เพื่อนด้วยกันกระทำความผิด นอกจากการรับผิดชอบต่อตนเองแล้วยังจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์

สำหรับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารในด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญอีกคุณลักษณะหนึ่งของนักเรียนเตรียมทหาร ผู้วิจัยขอนำเสนอโดยแยกเป็นหัวข้อซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2537: 252) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นศิลปะของผู้ใช้ว่าทำอะไรเราจะชนะใจคน ทำอย่างไรคนจะเชื่อเราและทำงานด้วยความเต็มใจอย่างแท้จริงจึงถือว่ามีมนุษยสัมพันธ์

จรรยา ทองถาวร (2539: 2) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันด้วยดีและมีความสุข

วิมล เหมือนคิด (2540: 2) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ ความนับถือ ความจงรักภักดีและความรู้สึกนึกคิดที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มอกเต็มใจและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เรียม ศรีทอง (2540: 14) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นกระบวนการติดต่อเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพอันดีตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน การให้การยอมรับนับถือนำไปสู่ความพอใจ รักใคร่ ร่วมมือ สามารถทำงานร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายในงานส่วนบุคคลและงานในองค์การ

ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล (2540: 16) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นกระบวนการของศาสตร์ที่ใช้ศิลปะสร้างความพอใจ รักใคร่ นับถือ โดยแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมทั้งทางกาย วาจาและใจ เพื่อโน้มนำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดเป็นกันเอง หรือจงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในอันที่จะบรรลุสิ่งซึ่งพึงประสงค์อย่างราบรื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข มนุษยสัมพันธ์จึงเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่มีกิจกรรมหลักคือการจงใจ การสร้างสรรค์ การประสานร่วมแรงร่วมใจเพื่อตอบสนองความต้องการในส่วนบุคคล

สมพร สุทัศนีย์ (2541: 31) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นการติดต่อเกี่ยวข้องกับระหว่างบุคคลในสังคมทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัว และที่

เกี่ยวข้องกับการทำงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความรักใคร่ศรัทธา ชอบพอช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข สังคมมีประสิทธิภาพและกล่าวถึงการแสดงความเคารพว่าเป็นการแสดงถึงมารยาททางสังคม ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นการให้คุณค่าและศักดิ์ศรีแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพมาก

กวี วงศ์พุ่ม (2542: 51) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง "ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี"

สุพัตรา สุภาพ (2543: 68-72) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อจะได้ติดต่อสัมพันธ์กันได้ในทุกด้าน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับชาติ โดยเฉพาะมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ถ้าใครมีมนุษยสัมพันธ์ก็จะประสบความสำเร็จในการทำงาน เช่น ถ้าเป็นหัวหน้าแล้วมีมนุษยสัมพันธ์ดีลูกน้องก็จะมีขวัญกำลังใจในการทำงานและถ้าเป็นลูกน้องแล้วมีมนุษยสัมพันธ์ดีหัวหน้าก็จะชื่นชมไว้วางใจ มนุษยสัมพันธ์เป็นหัวใจของการบริหารเพราะเป็นการนำเอาบุคคลที่มีความแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันโดยให้แต่ละคนได้รับความพอใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่จะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักซึ่งจะต้องใช้มนุษยสัมพันธ์หลายระดับด้วยกันตั้งแต่ระดับสูงไปจนถึงระดับต่ำ ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาและความสัมพันธ์กับผู้มาขอรับบริการ

พูลสุข สังข์รุ่ง (2546: 1-4) ได้กล่าวถึง ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การที่คนสามารถเข้ากันได้ดีสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขราบรื่น ไม่ทะเลาะกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งของตนเองและองค์กร ซึ่งมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบด้วยกัน คือ มนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและคนงาน มนุษยสัมพันธ์ระหว่างคนงานด้วยกัน มนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารด้วยกันและมนุษยสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์กรกับชุมชน องค์กรที่ดำเนินไปได้ด้วยดีและราบรื่นไม่อาจจะละเลยการมีมนุษยสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรแต่ละกลุ่มและระหว่างกลุ่มได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ขององค์กรกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้องค์กรและสมาชิกขององค์กรอยู่ได้อย่างสุขสบาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การทำให้บุคคลอื่นเชื่อเรา การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เกิดความพอใจ เกิดความรักใคร่

นับถือและจงรักภักดี ความสามัคคี พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์

สมใจ เขียวสด (2536: 145) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องมีความสามารถและมีศิลปะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การเขียน สามารถประสานงานให้ผู้อื่นเข้าใจได้ มีบุคลิกภาพทั้งการแต่งกายและกริยามารยาทนุ่มนวล เหมาะสมทำให้ผู้อื่นรักใคร่ศรัทธา

สุพล วังสินธ์ (2538: 35) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า การที่จะเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่ตำหนิใคร ไม่โต้เถียงกับใคร ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง และพูดในเรื่องที่คนฟังสนใจ

สุนทรินทร์ ธนโกไสย (2538: 120-125) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นผู้มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ สามารถจะอยู่ร่วมกับคนอื่นและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนหรือบุคคลแต่ละคนได้ ทำตัวให้เป็นที่น่าสนใจ เป็นคนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ใช้ภาษาและการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคล เหตุการณ์และสถานที่ สื่อความหมายด้วยความชัดเจน ไม่ประพจน์ตัวในลักษณะก้าวร้าว และเป็นคนเปิดเผย

ประดิษฐ์ คุณรัตน์ (2539: 169) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องพูดทักทายผู้อื่น ยิ้มให้ผู้อื่นเรียกชื่อให้ถูก เป็นมิตรและคอยช่วยเหลือเพื่อน พูด และกระทำการสิ่งต่างๆ อย่างจริงใจและด้วยความพึงพอใจ มีความสนใจแท้จริงต่อผู้อื่น มีความอ่อนน้อมต่อคำชมและระมัดระวังต่อการวิพากวิจารณ์ มีความระมัดระวังต่อความรู้สึกของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะให้บริการ มีอารมณ์ขัน มีความอดทน และมีความถ่อมตน

จรรยา ทองถาวร (2539: 51) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง ต้องทำตัวให้ผู้อื่นชอบเราก่อน ต้องคล่องแคล่วว่องไว ต้องเป็นคนตรงต่อเวลา สามารถควบคุมตนเองได้ เป็นคนรู้จักกาลเทศะ มีศิลปะในการพูด เอาใจเขามาใส่ใจเรา แต่งกายสะอาดสุภาพ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี

กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ (2539: 117) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องรู้จักและเข้าใจตนเอง มองเห็นความคล้ายคลึงกันของมนุษย์ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้คุณค่าและศักดิ์ศรีแก่ผู้อื่น รู้จักการจูงใจ ต้องเข้าใจบุคคลอื่น เห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวม ทำตัวเองให้มีความสุข ให้ผู้อื่นมีความสุข และให้สังคมมีประสิทธิผล

วิมล เหมือนคิด (2540: 82) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องรู้จักสื่อความหมายทางคำพูดและรู้จักการใช้คำพูด ต้องรู้จักยิ้มแย้มแจ่มใสกับผู้ที่บังคับบัญชา รู้จักทักทายผู้ที่บังคับบัญชาและพยายามจำชื่อให้ได้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักยกย่องหรือชมเชยผู้ที่บังคับบัญชา ต้องแสดงความสนใจในงานของ ผู้บังคับบัญชา ต้องรู้จักให้บริการต่อผู้ที่บังคับบัญชาในด้านต่างๆ เท่าที่จะทำได้ ต้องเป็นคน อารมณ์ขันบ้างในบางโอกาส ต้องรู้จักนอบน้อมถ่อมตนมากกว่าการที่จะคุยโวโอ้อวด ต้องมีความ อดทน อดกลั้น ต่อความยากลำบากในการทำงาน และต้องมีความจริงใจต่อผู้ที่บังคับบัญชา

ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล (2540: 12) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มี มนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า การที่จะเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจในตนเอง ต้องมีความเข้าใจในผู้อื่นและต้องยอมรับในเรื่องของความแตกต่างของบุคคลด้วย

ชูพงศ์ ปัญจมะวัต (2541: 77) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่วางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย ทักทายกับสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มย่อยในองค์การบ้างเป็นครั้งคราว มีลักษณะ บุคลิกภาพเหมาะสมกับสังคมที่อยู่ในขณะนั้น

สมพร สุทัศนีย์ (2541: 31, 420) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า การที่จะเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเชื่อ 2 ประการ คือ มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ต้องการการจงใจและจะต้องศึกษาแนวคิดในการสร้าง มนุษยสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ คือ แนวคิดในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ แนวคิดในเรื่องลักษณะ สำคัญของสังคมไทยและแนวคิดในเรื่องธรรมชาติขององค์การ และกล่าวถึงลักษณะของ ผู้บังคับบัญชาที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส ยินดีให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น มีความเป็นกันเองอย่าง เหมาะสม ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น มีความยุติธรรม มีความจริงใจกับทุกคน สามารถควบคุมอารมณ์ได้ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอาใจใส่ผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีน้ำใจ มีอหยาสยดี รู้จักทักทายผู้อื่นก่อน มีความเกรงใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และรู้จักการให้กำลังใจผู้ที่มี ความทุกข์

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 14) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มี มนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องทำตัวให้แจ่มใสร่าเริง หมั่นยิ้มอยู่เสมอดังคำพูดที่ว่า "ดวงหน้าที่ไร รอยยิ้มเปรียบเสมือนตะเกียงที่ไร้แสง" อย่าตำหนิตัวใคร ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นนักฟัง ที่ดี กระตุ้นให้คู่สนทนาพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับตัวของเขาเองและในเรื่องที่เขาสนใจ โดยเฉพาะเรื่อง ที่เป็นความสำเร็จ ชัยชนะหรือการพจญภัย ทำให้คู่สนทนา รู้สึกว่าเขาเป็นคนสำคัญ ให้ความสนใจใน ตัวคู่สนทนาอย่างจริงจัง อย่าโต้แย้ง อย่าว่าคู่สนทนาผิดเป็นอันขาด และถ้าปรากฏว่าเราผิดจง รับผิดโดยเร็วอย่างซื่อสัตยา

พลสุข สังข์รุ่ง (2546: 17) ได้กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม เข้าใจลักษณะโครงสร้างของหมู่คณะ และเข้าใจหลักการและวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2548: 7) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า จำต้องเป็นผู้ที่ถูกปลูกฝังให้รู้จักรักษาเกียรติไว้เหนือสิ่งอื่นใด มีความเด็ดขาด ปราศจากความเย่อหยิ่ง ไม่เห็นแก่ตัว จะต้องรับรู้ถึงความสามารถพิเศษต่างๆ ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนมีอยู่ และใช้ความสามารถเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์เมื่อมีโอกาส ด้วยการปรึกษาหารือกับบุคคลเหล่านั้นและรับฟังข้อคิดเห็นของเขาไว้ประกอบการพิจารณาตกลงใจ ซึ่งข้อตกลงที่กระทำไปนั้นทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับรู้ว่า เป็นการกระทำที่ฉลาดและยุติธรรม เขาเหล่านั้นก็จะปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความยินดีและเต็มใจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีมนุษยสัมพันธ์นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีศิลปะในการสื่อสารทั้งการพูด ฟังและเขียน สามารถประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ไม่ก้าวร้าวเป็นคนเปิดเผย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้ว่าใครมีความสามารถพิเศษอย่างไร แล้วดึงเอาความสามารถนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ตำหนิหรือโต้เถียงใคร ต้องมีบุคลิกดีทั้งการแต่งกายและกริยามารยาท รู้จักกาลเทศะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่ง ไม่เห็นแก่ตัว สุภาพอ่อนโยนหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี สามารถควบคุมตนเองได้เป็นคนตรงต่อเวลา มีความยุติธรรม ทำตัวให้น่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น เมื่อทำผิดแล้วต้องยอมรับผิด เต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่ทำได้ และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มบ้างเป็นครั้งคราว

3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการตัดสินใจของนักวิชาการและผู้รู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาโดยแยกเป็นหัวข้อซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการตัดสินใจ

รศนา อัมชะกิจ (2537: 84) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับทางเลือกที่กำลังรอการตัดสินใจ ตั้งแต่สองทางเลือกขึ้นไปและจำเป็นต้องเลือกหนึ่งสิ่งจากหลายสิ่ง ในบางกรณีที่ทางเลือกที่ดีมีประโยชน์มากกว่าหนึ่งสิ่งก็อาจเลือกสองสามสิ่งจากหลายสิ่งได้

ธงชัย สันติวงษ์ (2537: 191) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่สำคัญมากของผู้นำเพราะว่าผู้นำจะต้องพิจารณาทางเลือกต่างๆ และตัดสินใจเลือกทางเลือกในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวเท่าที่กำลังความสามารถขององค์การจะอำนวยให้ โดยจะต้องเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องสมเหตุผลผลที่สุด ได้ผลตรงตามเป้าหมายขององค์การ

ไอบีเลียส (2537: 19-22) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้นำจะต้องปรึกษาหารือหรือติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ ยิ่งการตัดสินใจ นั้นสำคัญเท่าใดโอกาสความเป็นตัวของตัวเองก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น จะต้องตัดสินใจร่วมกับคนอื่น ๆ ด้วย จะต้องทำความเข้าใจคนและติดต่อสื่อสารให้ดีจึงจะทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทุกคนก็เต็มใจที่จะช่วยกันทำงานที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน

พะยอม วงศ์สารศรี (2538: 93) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกแนวทางปฏิบัติที่คิดว่าจะมีความเหมาะสมมาใช้ใน สถานการณ์หรือปัญหาต่างๆ

สุดา ทัพสุวรรณ (2539: 65) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางดำเนินการปฏิบัติที่เห็นว่าน่าจะเป็นที่ ดีที่สุดในจำนวนทางเลือก หลายๆ ทางที่ได้คิดและไตร่ตรองจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ปรานค์ทิพย์ อุจะรัตน์; และฉวีวรรณ โพธิ์ศรี (2540: 97) ได้กล่าวถึง ความหมาย ของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่เริ่มตั้งแต่การมีเรื่องราวหรือประเด็น สำคัญที่จะต้องดำเนินการหรือการตระหนักว่ามีปัญหาเกิดขึ้น การกำหนดขอบเขตของเรื่องราวหรือ ปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการกำหนดทางเลือก สุดท้ายต้องตัดสินใจเลือกทางเลือก สำหรับการดำเนินการ

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 187-194) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจ ไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติหรือการเลือกทางดำเนินการที่ เห็นว่าดีที่สุดในทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกหลายๆ ทาง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ หรือการซึ่งใจไตร่ตรองและตัดสินใจเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่งจากหลายๆ ทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

มานี ผลอนันต์ (2541: 23) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดทางเลือกเดียวโดยใช้เหตุผลและ ประสบการณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล องค์ประกอบต่างๆ ในการตัดสินใจเป็นลำดับขั้น เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติจริง

วันชัย บุญทอง (2542: 5) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางให้เหลือเพียง ทางเลือกเดียวซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ (2545: 132) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกระหว่างทางเลือกซึ่งคาดหวังว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงพอใจจากปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แม้ว่าการตัดสินใจในการบริหารไม่ได้เริ่มต้นหรือสิ้นสุดด้วยการตัดสินใจเพราะต้องมีการกำหนดปัญหาก่อนจึงจะตัดสินใจและเมื่อตัดสินใจแล้วจึงนำไปปฏิบัติ

พลสุข สังข์รุ่ง (2546: 12) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การใช้ประสบการณ์เดิม ความสามารถในการรับรู้และสมมติฐานที่มีต่อเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ สัญชาติญาณ ใช้ความรู้สึกสังหรณ์ ให้ข้อสรุปตามที่คิดเองหรือตัดสินใจตามที่เคยได้ยินมา โดยต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหาเช่นนี้กับสถานการณ์แบบนี้จะตัดสินใจอย่างไร เพราะว่าสถานการณ์แต่ละสถานการณ์จะแตกต่างกันไป การตัดสินใจกับปัญหาที่เคยเกิดมาแล้วอาจจะนำมาใช้ไม่ได้ผลกับสถานการณ์ปัจจุบัน แล้วยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ อีกด้วย

สมคิด บางโม (2547: 175) ได้กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทางเป็นแนวปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้มีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาจะต้องเลือกทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ดีที่สุดเป็นทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางปฏิบัติที่ดีที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือก โดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ประสบการณ์เดิม ความสามารถในการรับรู้ สมมติฐาน ความรู้สึกสังหรณ์ ข้อสรุปที่คิดเองหรือได้ยินมา แล้วนำทั้งหมดมาวิเคราะห์ปัญหาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกันก็จะต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นด้วยไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานระดับเดียวกัน โดยให้ทุกคนได้รับความพอใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมหรือขององค์กรเป็นหลัก

3.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจ

สุดา ทัพสุวรรณ (2539: 65) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ระมัดระวังการตัดสินใจที่ผิดพลาด เพราะถ้าตัดสินใจผิดพลาดบ่อยๆ บุคคลในปกครองจะคลายความไว้วางใจและลดความเคารพนับถือลงเรื่อยๆ
2. รู้จักใช้โอกาสในการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจบางเรื่องบางกรณีต้องดูจังหวะให้เหมาะสมกับเหตุการณ์
3. พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นทุกเมื่อ ผู้นำในฐานะผู้ตัดสินใจจะต้องเตรียมรับคำตำหนิจากบุคคลทุกฝ่ายเมื่อการตัดสินใจนั้นผิดพลาด

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 187-194) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่าจะต้องเป็นบุคคลที่คำนึงถึงสิ่งต่างๆ ก่อนการตัดสินใจดังนี้

1. พยายามตัดสินใจให้เป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด
2. พยายามตัดสินใจให้มีลักษณะเป็นไปในทางกระจายอำนาจบริหารให้หน่วยงานต่างๆ ขององค์การมากที่สุด เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะในการบริหารของผู้ใต้บังคับบัญชาและช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความกลมเกลียวกันยิ่งขึ้นอันจะเป็นผลดีต่อการบริหารงานเป็นส่วนรวม
3. พยายามตัดสินใจให้เป็นไปในทางที่สามารถปฏิบัติได้ จะต้องไม่ขัดหรือฝืนต่อนโยบายขององค์การ กฎหมาย ระเบียบแบบแผน ธรรมเนียมประเพณีของสังคมและสภาวะแวดล้อม กรณีที่มอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้ใดผู้หนึ่งไปแล้วจะต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ที่ได้มอบหมายไปว่ามีสัดส่วนเพียงพอกับความรับผิดชอบที่ได้มอบให้ไปปฏิบัติเพียงใดหรือไม่

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ (2545: 133-139) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาประเภทใด เช่น ปัญหาวิกฤต ปัญหาไม่วิกฤต หรือปัญหาที่เป็นโอกาส และจะต้องรู้ด้วยว่าปัญหาเกิดขึ้นในสถานการณ์แบบใด เพื่อจะได้ใช้วิธีการในการตัดสินใจได้ถูกต้อง

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 14) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำทางทหารด้านความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่า ผู้นำทางทหารจะต้องมีความรู้ความสามารถนำข้อมูลที่ถูกต้องมาใช้ในการตัดสินใจให้รวดเร็วทันกับเวลาและสถานการณ์ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ต้องทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความพอใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สมคิด บางโม (2547: 176) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่า จะต้องเป็นบุคคลที่ยึดหลักในการตัดสินใจดังนี้

1. การตัดสินใจต้องให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด
2. การตัดสินใจควรมีลักษณะเป็นไปในทางกระจายอำนาจบริหารในส่วนงานต่างๆ
3. การตัดสินใจต้องให้สามารถปฏิบัติได้และเป็นไปตามนโยบาย จุดมุ่งหมาย และระเบียบแบบแผนขององค์การ
4. ควรวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เพราะการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย หากมีแผนงานที่รัดกุมแล้วจะช่วยให้การปฏิบัติงานภายหลังจากการตัดสินใจดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2548: 20) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำทางทหารด้านความสามารถในการตัดสินใจไว้ว่า ผู้นำทางทหารจะต้องมีความกล้าหาญ สามารถปฏิบัติตนต่อสถานการณ์ที่มาคุกคามได้อย่างถูกต้องไม่สะทกสะท้าน ต้องมีความเด็ดขาด สามารถตกลงใจได้โดยฉับพลัน และประกาศข้อตกลงใจนั้นด้วยท่าทางเอาจริงและชัดแจ้ง ต้องมีความพินิจพิเคราะห์ ใคร่ครวญก่อนตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาเพื่อให้ได้ข้อมูลความจริงและหนทางแก้ไขที่น่าจะเป็นไปได้ เพื่อนำมาใช้ในการตกลงใจได้ถูกต้องเพื่อเพิ่มพูนความพินิจพิเคราะห์ของตนเองให้สูงขึ้น จะต้องเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยหลักวิชาทางเทคนิคให้มากที่สุด และจะต้องตัดสินใจด้วยความยุติธรรม ถูกต้องกับเหตุการณ์และทันเวลา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและความพอใจของทุกฝ่ายให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีความสามารถในการตัดสินใจนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักใช้โอกาส ความระมัดระวัง ข้อมูลที่ถูกต้อง ความรู้ความสามารถในการตัดสินใจเป็นอย่างมาก เพื่อให้เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องทันต่อเหตุการณ์และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและให้ทุกฝ่ายพอใจให้มากที่สุด ต้องเป็นการตัดสินใจที่สามารถปฏิบัติได้และเป็นไปตามนโยบายขององค์การ โดยการวางแผนล่วงหน้าและพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น

4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จากนักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้กล่าวไว้ ผู้วิจัยขอเสนอโดยแยกเป็นหัวข้อซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มณูญ ตนะวัฒนา (โอสัน. 2537: 15-26) ได้กล่าวถึง ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถหรือความพยายามในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น การค้นพบดาวพระเคราะห์ดวงใหม่ วิธีการเล่นเปียโนหรือเล่นเทนนิสได้ดี วิธีการระบายสีให้ได้รูปภาพที่สวยงามซึ่งไม่เคยทำได้มาก่อน แต่ละบุคคลจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในขณะนั้น เช่น ถ้าอยู่ในภาวะสงครามบุคคลต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อใช้ป้องกันและปกป้องรักษาตนเอง ถ้าอยู่ในภาวะว่าเหวโอดเตี้ยบุคคลจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะสนองความต้องการให้ได้รับความรักและความชื่นชอบจากผู้อื่นหรือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ที่มีสาเหตุมาจากแรงขับภายในของตนในด้านความต้องการการแสดงออกทางความสามารถที่ตนมีอยู่

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541: 25) ได้กล่าวถึง ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคนซึ่งต้องได้รับการกระตุ้นให้ศักยภาพส่วนนี้เจริญเติบโตและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้เป็นผู้ทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นการฝึกรายบุคคล

หรือรายกลุ่มก็สามารถทำให้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้

ศรีสุภาภรณ์ ทีนะกุล; และคนอื่นๆ (2542: 13) ได้กล่าวถึง ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะที่สำคัญสามประการ คือ เป็นความคิดหรือการกระทำที่แปลกใหม่เป็นความคิดหรือการกระทำที่แก้ปัญหาได้ และความคิดริเริ่มที่ต้องมีความคงทน และสามารถพัฒนาไปจนถึงจุดสมบูรณ์

อดิญาณ์ ศรีเกษตริน (2543: 283-284) ได้กล่าวถึง ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แบ่งได้เป็นสองคำ คือ ความคิดริเริ่มกับความคิดสร้างสรรค์ โดยที่ความคิดริเริ่มหมายถึงความสามารถที่จะสร้างสิ่งใหม่ๆ เป็นความคิดริเริ่มแรกที่ไม่ซ้ำแบบใคร เกิดจากความคิดที่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ส่วนความคิดสร้างสรรค์นั้นมี 5 ความหมายด้วยกัน คือ

1. ความหมายในแง่ของความคิดริเริ่มใหม่ๆ ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดริเริ่มที่แปลกใหม่แม้จะคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีผู้คิดไว้แล้ว แต่ถ้ามีองค์ประกอบใหม่บางอย่างที่แตกต่างไปจากเดิมและผู้คิดคิดขึ้นมาได้อย่างฉับพลันโดยที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้คิดเองก็จัดว่าเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สิ่งที่เกิดขึ้นมาได้นั้นจะต้องเป็นประโยชน์และเป็นที่น่าสนใจของคนอื่นๆ ในเวลานั้นด้วย

2. ความหมายในแง่ของการเปรียบเทียบกับความคิดธรรมดา ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดสิ่งใหม่ๆ โดยคิดในแง่มุมมองที่แปลกใหม่และใช้จินตนาการหรือวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดแก้ปัญหาจากประสบการณ์และความสามารถของตนเอง ในขณะที่คนอื่นๆ จะเห็นคล้ายตามความคิดที่ผู้รู้หรือผู้ชำนาญคิดเอาไว้แล้วโดยไม่ได้นำประสบการณ์และความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์เลย

3. ความหมายในแง่ของกระบวนการคิด ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาได้หรือค้นพบสิ่งที่ผู้ค้นพบมาก่อนแล้วหรือจัดเรียงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในรูปแบบใหม่นี้จะทำให้ได้ความรู้ใหม่อีกด้วย กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญไม่ใช่สิ่งที่คิดได้มีความสำคัญแต่เป็นเพราะตัวกระบวนการของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นการมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบของคน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยแรงกระตุ้นจากความต้องการของตนเองและได้เรียนรู้แล้ว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นกระบวนการมองเห็นหรือสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึกซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่หลุดพ้นจากภาวะปกติซึ่งขั้นตอนของกระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้นมีดังนี้ ขั้นรับรู้ถึงปัญหา สองขั้นพยายามแก้ปัญหา สามขั้นเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง และคิดหาคำตอบได้ สี่ขั้นแก้ปัญหาได้สมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมาย ห้าขั้นเผยแพร่สิ่งที่คิดได้ให้ผู้อื่นได้ทราบ

4. ความหมายในแง่ของสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสติปัญญาอย่างหนึ่งที่อยู่ในรูปแบบของความคิดแบบอนैनัย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะคิดได้คล่องแคล่ว คิดหาความสัมพันธ์ระหว่างการแก้ปัญหา กับสิ่งเร้าต่างๆ ให้ได้คำตอบแบบใหม่ๆ หลากๆ คำตอบจากคำถามเพียงข้อเดียว

5. ความหมายในแง่ของผลงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่จะ สร้างในสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน สิ่งนั้นจะต้องแปลกใหม่ไม่เหมือนใครและจะต้องใช้ความพยายาม อย่างมากในการประดิษฐ์ปรับปรุงหรือรวบรวมสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยวิธีใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ใดทำ มาก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับสิ่งนั้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในความหมายนี้เน้นผลงานที่ สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นการคิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การปรับปรุงผลงานเดิม ตลอดจนการค้นพบ ความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่และระหว่างสิ่งที่มีอยู่ในโลก

อารี พันธมณี (2544: 29) ได้กล่าวถึง ความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไว้ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการหาหนทางพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบ ให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ และพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการสร้าง สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานหรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนทุกๆ ไปในเวลานั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความต้องการของแต่ละคนที่จะส่งผลทำให้ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนแตกต่างกันไป โดยที่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นสามารถพัฒนาให้มีขึ้น ได้

4.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์ (2542: 155) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ไว้ว่า บุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดอิสระไม่ขลาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ
2. มีความคิดริเริ่ม ชอบคิดชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ไม่ชอบตามอย่างใคร
3. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงไม่คล้อยตามคนอื่นง่ายๆ แต่จะเปลี่ยนใจได้ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ
4. มีความสามารถในการใช้สมาธิมีความสามารถในการพินิจพิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน
5. มองเห็นการณ์ไกล มีความสนใจกว้างขวาง ทนต่อเหตุการณ์
6. กล้าเสี่ยง กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง อดทนต่อคำวิพากษ์ของคนอื่น
7. ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอนและสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้ง อดทนต่อสิ่งที่ไม่แน่ชัด
8. มีความเพียร ไม่ย่อท้อ สามารถค้นหาวิธีแก้ปัญหาได้มากจนถึงวิธีที่ดีที่สุด
9. มองโลกในแง่ดี มีจินตนาการและอารมณ์ขัน

อารี พันธุ์ณี (2544: 33) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความคิดจินตนาการ (Imagination) อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ กล่าวว่า "ความคิดจินตนาการสำคัญกว่าความรู้" (Imagination is more important than knowledge) หมายความว่า ความคิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือดูเหมือนจะเป็นไปได้ยากหรือไม่อาจเป็นไปได้ แต่เรามักจะพบว่า ผลงานสร้างสรรค์ประเภทใดก็ตาม เช่น ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ล้วนมีรากฐานมาจากจินตนาการทั้งสิ้น
2. ความคิดนอกเนกนัย (Divergent thinking) คือ ลักษณะความคิดกว้าง คิดได้ไกล หลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม หลายรูปแบบ ซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่กระบวนการคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมทั้งการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วย
3. การคิดค้นพบสิ่งประดิษฐ์ ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของ โทมัส แอลวา เอดิสัน ที่ค้นพบหลอดไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก
4. ความรู้สึกไวเข้าใจได้เร็วและมีปฏิกิริยาตอบสนอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะสังเกตเห็นรับรู้และเข้าใจพร้อมต้องมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วย (Creativity is the ability to see or to aware and to respond) เช่น คนหนึ่งมองเห็นความสวยงามของดอกไม้ก็จะเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในความงามและจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกล่าวว่าอาจเป็นคำชมและเขียนเป็นคำประพันธ์หรือเขียนเป็นภาพขึ้น หมายความว่า เมื่อเกิดแรงดลใจจากการรับรู้และหาทางตอบสนองด้วยความพยายามให้เกิดงานหรือเกิดผลิตผลขึ้น

โรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 17) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำทางทหาร ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารจะมีโอกาสได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ในกรณีที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมต่างๆ ซึ่งชมรมเหล่านั้นจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกเต็มที่ตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนแต่ถ้าเป็นเวลานานอกจากเข้าชมรมแล้วนักเรียนเตรียมทหารจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัดจะแสดงความคิดเห็นอะไรไม่ได้ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง สำหรับในห้องเรียนแล้วนักเรียนเตรียมทหารสามารถแสดงความคิดเห็นและซักถามได้เต็มที่

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2548: 23) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่แสดงออกซึ่งความสนใจอย่างจริงจัง และมีจิตใจจดจ่ออยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ ทำงานด้วยความร่าเริงเบิกบาน มีความหวังดี พิจารณาให้เกิดผลดีต่องาน เสาะแสวงหางานมาทำและเริ่มหาหนทางปฏิบัติใหม่ๆ อยู่เสมอ ถึงแม้จะไม่มีคำสั่งให้ปฏิบัติ สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ หรือสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนได้อย่างฉับพลันทันที ตลอดจนหาทางกระตุ้นให้ผู้ที่บังคับบัญชาเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย โดยการมอบงานให้ทำซึ่งเป็นงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งและชั้นยศของแต่ละคน ให้เขาหารายละเอียดและหนทางปฏิบัติด้วยตนเอง และจัดให้มีการแข่งขันกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ บุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดอิสระไม่ขาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ ชอบคิด ชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ เสาะแสวงหางานมาทำและเริ่มหาหนทางปฏิบัติใหม่ๆ อยู่เสมอ ถึงแม้จะไม่มีคำสั่งให้ปฏิบัติ สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ หรือสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด มาก่อนได้อย่างฉับพลัน กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการมอบงานให้ทำโดยให้หาข้อมูลและวิธีการเอาเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง พินิจพิเคราะห์ได้อย่างถี่ถ้วน มองการณ์ไกล คิดได้หลายทิศทาง ทันเหตุการณ์ กล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ ของตัวเอง ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน มีความพยายาม อดทน มองโลกในแง่ดี มีจินตนาการ และ อารมณ์ขัน มีความรู้สึกไวเข้าใจได้เร็ว และมีปฏิกิริยาตอบสนอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การที่จะเป็นผู้นำทางทหารที่ดีได้นั้น จะต้องมีความเหมาะสมด้วยคุณลักษณะต่างๆ หลายประการซึ่งมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญๆ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและกล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นนั้น ถ้าแต่ละคุณลักษณะของผู้นำทางทหารที่กล่าวมานั้นได้รับการพัฒนามากขึ้นจะทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารมากยิ่งขึ้น การเป็นผู้นำทางทหารที่ดีนั้นมีความสำคัญมากเนื่องจากผู้นำทางทหารจะต้องมีหน้าที่ในการนำ การตัดสินใจ การจูงใจ การสร้างทีมงานและบริหารทีมงาน รวมถึงการเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของหน่วยงานทหาร-ตำรวจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกองทัพ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในด้านความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ผู้ซึ่งจะต้องก้าวเข้าไปเป็นนายทหาร-นายตำรวจ ของกองทัพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจะศึกษาใน ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เนื่องจากยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนดังที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นแนวทางในการปลูกฝังอบรมและเสริมสร้างนักเรียนเตรียมทหารให้มีคุณลักษณะผู้นำที่ดีที่สามารถทำคุณประโยชน์ให้กองทัพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในขณะเดียวกันพวกเขาเหล่านั้นก็สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพด้วย

5. คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเตรียมทหาร

คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเตรียมทหาร ประกอบไปด้วย เหล่า ชั้นปี และ ตำแหน่งผู้นำนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 เหล่า

เหล่า หมายถึง โรงเรียนเหล่าทัพที่นักเรียนเตรียมทหารเลือกที่จะเข้าศึกษาต่อเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารไปแล้ว โดยทำการเลือกตั้งแต่ตอนสมัครสอบเข้าเรียนในโรงเรียนเตรียมทหาร จำแนกเป็น เหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ เหล่ามีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษาดังนี้

ถนัด รัชพงษ์ (2543: 110) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการออกกำลังกายของนักเรียนเตรียมทหาร พบว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าแตกต่างกันมีความต้องการในด้านวิชาการการออกกำลังกาย ด้านกิจกรรม ด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากร แตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระเหล่า มีผลทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีความต้องการแตกต่างกัน และจากการที่ได้สัมภาษณ์เพื่อนร่วมงานตลอดจนผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สรุปได้ว่าแต่ละหน่วยงานจะมีทั้งด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดี ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า เหล่าที่นักเรียนเตรียมทหารสังกัดอยู่น่าจะมีผลต่อคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้วย ผู้วิจัยจึงเลือก เหล่ามาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย เหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ

5.2 ชั้นปี

ชั้นปี หมายถึง ระดับการศึกษาที่นักเรียนเตรียมทหารกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร ในปีการศึกษา 2548 มี 3 ระดับ คือ ชั้นปีที่ 1, 2, 3 จากการศึกษางานวิจัย พบว่าชั้นปีมีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษาดังนี้

ศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (2544: 112) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเจตคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไม่แตกต่างกัน

สุรภักดิ์ พยัคฆาคม (2545: 83) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนนายเรืออากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ โดยใช้เรียนนายเรืออากาศชั้นปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ชั้นปีที่นักเรียนนายเรืออากาศกำลังศึกษาอยู่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศรีประภา ชมเชย (2547: 56) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนกวดวิชา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทรงธรรม ใน 3 ด้าน คือ ด้านความสำคัญ ในการกวดวิชา ด้านเหตุผลในการเรียนกวดวิชา และด้านผลที่ได้รับจากการเรียนกวดวิชา โดยใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนกวดวิชาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริปรกรณ์ สมเนตร (2547: 69) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้าน จุดประสงค์และเนื้อหาในการเรียนด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยใช้นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน เห็นด้วยกับการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้าน ผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกวดวิชาแตกต่างกัน และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านผู้สอนแตกต่างกัน กล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระระดับการศึกษาที่ แตกต่างกันมีผลต่อตัวแปรตาม ผู้วิจัยจึงคิดว่าตัวแปรอิสระชั้นปี (ระดับการศึกษาของนักเรียน เปรียบเทียบ) น่าจะมีผลทำให้ตัวแปรตามในด้านต่างๆ แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกชั้นปีเป็นตัวแปร อิสระในการวิจัยครั้งนี้

5.3 ตำแหน่งผู้นำนักเรียน

ตำแหน่งผู้นำนักเรียน หมายถึง ตำแหน่งที่นักเรียนเตรียมทหารได้รับการแต่งตั้งจาก ผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำของนักเรียนเตรียมทหารได้แก่ หัวหน้าตอน รองหัวหน้าตอน และนักเรียนบังคับบัญชา (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ก: 62-63)

หัวหน้าตอน หมายถึง นักเรียนเตรียมทหารที่ได้รับเลือกจากกรมนักเรียนให้เป็น หัวหน้าตอน โดยจะต้องเป็นนักเรียนเตรียมทหารที่มีผลการเรียนแต่ละวิชาอยู่ในเกณฑ์ดีที่สุด ตามลำดับ สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นตัวแทนเพื่อนนักเรียนเตรียมทหารในตอนเรียนในการ ติดต่oprสานงานกับผู้หมวดหรือครู-อาจารย์และคอยดูแลความเรียบร้อยในตอนเรียน คอยเตือน เพื่อนในตอนเรียนให้ส่งการบ้านตามกำหนด คอยตรวจสอบเพื่อนในตอนเรียนเพื่อรายงานอาจารย์ ผู้สอนในแต่ละคาบ และทำงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ประจำตอนโดยไม่กระทบต่อ การเรียน

รองหัวหน้าตอน หมายถึง นักเรียนเตรียมทหารที่ได้รับเลือกจากกรมนักเรียนให้เป็น รองหัวหน้าตอน โดยจะต้องเป็นนักเรียนเตรียมทหารที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีรองลงมาจาก

หัวหน้าตอน ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยหัวหน้าตอน และทำงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจาก อาจารย์ประจำตอนโดยไม่กระทบต่อการเรียน

นักเรียนบังคับบัญชา หมายถึง นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 3 ที่ได้ผ่านการคัดเลือก จากกรมนักเรียนซึ่งพิจารณาจากการประเมินค่าความเหมาะสมของลักษณะทหาร การศึกษา การฝึกและอื่นๆ ตามที่กรมนักเรียนเห็นสมควรแล้วแต่งตั้งเป็นนักเรียนบังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ช่วยของนายทหาร-นายตำรวจที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครองบังคับบัญชาของกรมนักเรียน โดยทำ หน้าที่ปกครองบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่และสิทธิที่ได้รับมอบหมาย ตามสายการบังคับบัญชา ของกรมนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร

จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ตำแหน่ง มีผลต่อตัวแปรตามที่ได้ศึกษาดังนี้

สุเทพ ชวัลลภพันธ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของ ผู้บังคับบัญชาธนาคารทหารไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยศึกษาพนักงาน ธนาคารทหารไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 225 คน จาก 30 สาขา พบว่า ด้านภาวะผู้นำของผู้จัดการธนาคารทหารไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้จัดการธนาคารตามความคิดเห็นของพนักงานที่มีระดับตำแหน่ง ต่างกัน พบว่า ระดับตำแหน่งของพนักงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้จัดการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาโรจน์ กระณีศักดิ์ (2545: 158-170) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อ ลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บังคับบัญชา กรณีศึกษา บริษัท ไทยซัมมิทอโต้พาร์ท จำกัด พบว่า พนักงานผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีทัศนคติว่าผู้บังคับบัญชามักจะแสดงความ คิดเห็นระหว่างการประชุมอยู่เสมอ ผู้บังคับบัญชามักจะมีอารมณ์ฉุนเฉียวอยู่เสมอเมื่อทราบว่ ผู้ใต้บังคับบัญชามักทำงานผิดพลาด และผู้บังคับบัญชามักจะไม่พอใจบุคคลที่มีความคิดเห็นไม่ คล้อยตามตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีทัศนคติว่าผู้บังคับบัญชามักจะรับฟัง คำแนะนำจากผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีทัศนคติว่า ผู้บังคับบัญชามักจะยอมรับต่อความผิดพลาดในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีทัศนคติว่าผู้บังคับบัญชามักจะให้ความสนใจต่อความรู้สึกของพนักงานผู้ใต้บังคับบัญชา อยู่เสมอ ผู้บังคับบัญชามักคิดแปลงวิธีการทำงานให้สอดคล้องต่อความต้องการของลูกค้าอยู่เสมอ ผู้บังคับบัญชาแสดงความเชื่อมั่นในตนเองอยู่เสมอเมื่อต้องนำเสนอทัศนคติต่อหน้าที่ประชุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ดุษฎี บวรสันติสุทธิ. (2547: 85) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นและความพึงพอใจของ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชา บริษัท กระจกไทยอาชาอี จำกัด (มหาชน) โรงงานระยอง พบว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความพึงพอใจต่อลักษณะผู้นำของ ผู้บังคับบัญชาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากตำแหน่งงานและ

ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมต้องติดต่อประสานงานกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งอาจจะมีผลต่อความมีความเกี่ยวพันไม่เท่ากัน เช่น พนักงานวิศวกรรมอาจจะต้องมีการติดต่อกับผู้บังคับบัญชามากกว่าเนื่องจากบริษัทเน้นการทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรจึงส่งผลทำให้ความพึงพอใจต่อลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชาแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีผลทำให้มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้จัดการแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อผู้บังคับบัญชาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชาแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า ตำแหน่งผู้นำนักเรียนของนักเรียนเตรียมทหาร น่าจะมีส่วนที่ทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกตำแหน่งผู้นำนักเรียนเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้อีกตัวแปรหนึ่ง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยและมีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

อนันต์ อมรัชกุล (2535: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องทหารกับภาวะการเป็นผู้นำประเทศ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 35 จำนวน 30 คน พบว่า เมื่อทหารต้องเป็นผู้นำประเทศ จะต้องไม่ยึดติดตัวบุคคลมากกว่าหลักการ จะต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ รู้รักสามัคคี ให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ต้องไม่ใช้เผด็จการ รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิดและการตัดสินใจให้เข้ากับสถานการณ์

พิสมัย เสรีจรกิจเจริญ (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการตัดสินใจของหัวหน้าสถานื่อนามัย พบว่า คุณลักษณะเฉพาะด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แสดงความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการตัดสินใจ

ไพฑูรย์ สุวรรณรัตน์ (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแบบผู้นำของนายทหารนักเรียนโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง กองทัพอากาศ รุ่นที่ 77 ปีการศึกษา 2536 พบว่า การจัดลำดับการเป็นผู้นำแต่ละแบบของนายทหารนักเรียนมีแบบผู้นำที่เรียงตามลำดับดังนี้ 1. ผู้นำแบบประชาธิปไตย 2. ผู้นำแบบเสรีนิยม 3. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย - ยอมตาม 4. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย-ก้าวร้าว

อนันต์ ศรีอำไพ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บัญชาการเหล่าทัพที่พึงประสงค์ในทัศนะของนักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร พบว่า คุณลักษณะของผู้บัญชาการเหล่าทัพที่พึงประสงค์เรียงตามความสำคัญ คือ ควรให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยทั่วถึง ควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเหมาะสมกับสถานการณ์ ควรมีความกล้าในการตัดสินใจ ควรเอาใจใส่ดูแลด้านสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชา ควรมีปฏิภาณและไหวพริบดี ควรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

เป็นที่ตั้ง ควรยึดมั่นในหลักการและความถูกต้อง ควรมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ควรมีความจริงใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และควรมีมโนชนคติที่ดี

วิณี ชิตเชิดวงศ์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะการเป็นผู้นำของเยาวชนในเขตการศึกษา 12 พบว่า เยาวชนในเขตการศึกษา 12 มีลักษณะเป็นผู้นำแบบอัตนัยมากกว่าผู้อื่นมากที่สุด รองลงมาคือลักษณะเป็นผู้นำแบบอัตนัยยอมตามแบบประชาธิปไตย และลักษณะการเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม ตามลำดับ เยาวชนเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกัน เยาวชนที่มีภูมิสำเนาในเขตอุตสาหกรรมและนอกเขตอุตสาหกรรมมีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกัน

ขวัญฤดี ขำสอนสัตย์ (2542: 110) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและการกระทำของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อสถาบันและความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับสูง

หิรัญ สินปुरु (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเหล่าทัพที่พึงประสงค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 43 ต้องการผู้อำนวยการเหล่าทัพที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งรายด้านและรายข้อโดยจัดอันดับความสำคัญดังนี้ คุณลักษณะของผู้อำนวยการเหล่าทัพที่พึงประสงค์รายด้านมีลำดับความสำคัญ คือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความประพฤติ ด้านความรู้ และด้านความสามารถ ส่วนคุณลักษณะของผู้อำนวยการเหล่าทัพที่พึงประสงค์รายข้อ ซึ่งสามารถจัดลำดับได้ดังนี้ คือ ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง มีความยุติธรรม เป็นผู้มีไหวพริบปฏิภาณดี ควรเอาใจใส่ดูแลสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกล ควรเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ควรมีความสามารถในการตัดสินใจ ควรพัฒนาการฝึก ศึกษาอบรม ของกองทัพบกให้เหมาะสมและทันสมัยเสมอ ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิยมการรบร่วม และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ

อรศรี จารุไพบูลย์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการโรงแรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนครโดยการฝึกภาคปฏิบัติ พบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่สูงขึ้นหลังจากการใช้การฝึกปฏิบัติ

กานต์ สุมะโน (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นผู้นำทางทหาร พบว่า คุณลักษณะผู้นำที่จำเป็นที่สุดในการเป็นผู้บังคับหน่วย ได้แก่ ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว การเป็นตัวอย่างที่ดีและความซื่อสัตย์ตามลำดับจากมากไปน้อย ผู้บังคับหน่วยส่วนใหญ่อยากให้

ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนมีคุณลักษณะซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบตามลำดับจากมากไปน้อยและเห็นว่าความเป็นผู้นำของผู้ใต้บังคับบัญชาตนเองที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบและความเสียสละ ตามลำดับจากมากไปน้อย นอกจากนี้ยังเห็นว่าความเป็นผู้นำทางทหารของหน่วยทหารขนาดเล็ก (กองร้อยลงมา) มีความแตกต่างกับหน่วยทหารขนาดย่อม (กองพันและกรม) เนื่องจากหน่วยมีขนาดใหญ่กว่า ขอบเขตของภารกิจกว้างขวางและมีปริมาณที่มากกว่า

วาสนา พวยอ้วน (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จำนวน 231 คน มีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณลักษณะย่อยของด้านบุคลิกภาพทั่วไปอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านมีวินัยในตนเอง และที่อยู่ในระดับต่ำสุดคือ ความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ และอยู่ในระดับต่ำสุดคือด้านความรอบคอบ

ประยุทธ์ ไทยธานี (วิวารวรรณ เนตรทิพย์. 2548: 51; อ้างอิงจาก ประยุทธ์ ไทยธานี. 2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ใน 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า นักวิชาการศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานมากขึ้นหลังจากที่ได้รับการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักวิชาการศึกษาที่ได้รับการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานมากกว่านักวิชาการที่ไม่ได้รับการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อัลบานโน (Albano. 1993: 71) ได้ศึกษาเรื่องการทดลองฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยทักษะทางสมอง 4 ประการ คือ ด้านจินตนาการ ด้านอุปมา ด้านโยงความสัมพันธ์ ด้านการเปลี่ยนรูป โดยใช้ทหารที่สังกัดหน่วยสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 คน ใช้แบบทดสอบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ฉบับรูปภาพและภาษา เป็นเครื่องมือ และใช้เวลาในการฝึก 20 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดลองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

มอริส; เซียง; และซอง (Morris; Sheng; & Tsorng. 2001: Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะความเป็นผู้นำ พฤติกรรม และประสิทธิภาพ ของครูใหญ่ในโรงเรียนอาชีวระดับมัธยมปลายของไต้หวัน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,528 ตัวอย่างทั่วไต้หวัน พบว่า

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ 4 ด้าน คือ คุณสมบัติพิเศษ ความฉลาดในการจูงใจ ความสามารถในการตัดสินใจ และแรงบันดาลใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงต่อประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำ ขณะที่การตอบแทนที่เกินความคาดหมายให้ผลในระดับกลางต่อประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการบริหารงานให้ผลทางบวกต่ำต่อประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำ พฤติกรรมที่มีใช้คุณลักษณะผู้นำอย่างการบริหารแบบให้เสรีในการทำงานให้ผลลบในระดับต่ำต่อประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำ สรุปว่าคุณลักษณะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำอย่างสูง

เอดูอาโด (Eduardo. 2001: Abstract) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำและพลวัตของภาวะผู้นำ : การรวมภาวะการรับรู้ อารมณ์ และอำนาจ โดยการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่มาจากการจัดองค์กรสมัยใหม่ พบว่า องค์กรสมัยใหม่มีความต้องการความเป็นผู้นำแบบมีพลวัต พร้อมกับต้องปรับแนวคิดและแนวทางการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง อิทธิพลที่ทำให้เกิดภาวะผู้นำมาจากความมีระเบียบอย่างยิ่งของบุคคลซึ่งเชื่อถือและปฏิบัติตนในกรอบของระเบียบอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำและการแสดงภาวะผู้นำ เป็นตัวผลักดันและเชื่อมโยงไปสู่ความมีอำนาจ การรับรู้และพลังภายใน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กร สังคมและประเทศชาติได้นั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้นำให้เกิดมีขึ้นในตัวบุคคลก่อน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในวงการใดก็ตาม โรงเรียนเตรียมทหารมีหน้าที่ผลิตนักเรียนเตรียมทหารให้มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร พร้อมทั้งเข้ารับการศึกษาคือในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อจะได้จบออกมาเป็นนายทหาร-นายตำรวจที่ดีในอนาคต คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญที่จะต้องฝึกให้มีในนักเรียนเตรียมทหารนั้นมีอยู่หลายด้านด้วยกันแต่ที่สำคัญมากๆ มี 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งถ้านักเรียนเตรียมทหารทุกคนมีคุณลักษณะผู้นำทั้ง 4 ด้านนี้แล้วจะทำให้นักเรียนเตรียมทหารสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้สังคมโดยรวมและประเทศชาติเจริญก้าวหน้า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหารที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 1,566 คน จำแนกเป็นเหล่าทหารบก จำนวน 512 คน ประกอบด้วย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 191 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 160 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 161 คน เหล่าทหารเรือ จำนวน 186 คน ประกอบด้วย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 55 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 65 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 66 คน เหล่าทหารอากาศ จำนวน 307 คน ประกอบด้วย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 110 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 97 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 100 คน และเหล่าตำรวจ จำนวน 561 คน ประกอบด้วย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 180 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 180 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 201 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จของเครจซี; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนเตรียมทหารทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 310 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 10% เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 341 คน

2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เหล่าเป็นชั้นในการสุ่ม ได้นักเรียนเตรียมทหารเหล่าทหารบก จำนวน 111 คน เหล่าทหารเรือ จำนวน 41 คน เหล่าทหารอากาศ จำนวน 67 คน และเหล่าตำรวจ จำนวน 122 คน รวม 341 คน จากนั้นใช้ชั้นปีเป็นชั้นในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างเหล่าทหารบก ชั้นปีที่ 1 จำนวน 42 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 34 คน

ชั้นปีที่ 3 จำนวน 35 คน รวม 111 คน กลุ่มตัวอย่างเหล่านาทหารเรือ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 14 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 15 คน รวม 41 คน กลุ่มตัวอย่างเหล่านาทหารอากาศ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 24 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 21 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 22 คน รวม 67 คน และกลุ่มตัวอย่างเหล่าตำรวจ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 38 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 40 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 44 คน รวม 122 คน

2.3 กำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละชั้น ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเหล่าและชั้นปี

เหล่า	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ชั้นปีที่ ๑		ชั้นปีที่ ๒		ชั้นปีที่ ๓	
			ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ทหารบก	512	111	191	42	160	34	161	35
ทหารเรือ	186	41	55	12	65	14	66	15
ทหารอากาศ	307	67	110	24	97	21	100	22
ตำรวจ	561	122	180	38	180	40	201	44
รวม	1,566	341	536	116	502	109	528	116

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งประกอบด้วย เหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุดเดียวกัน ซึ่งมีทั้งหมด 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามนักเรียนเตรียมทหาร ชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 ให้ครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะและตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยคำนึงถึงการใช้สำนวนภาษาและข้อความคำถามให้เหมาะสมกับผู้ตอบ
2. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยยึดแนวคิดของศิริ ทิวะพันธ์ (2540: 6-18); บุญเยี่ยม สาริมาณ (2542: 45) และโรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 4-19) เป็นขอบเขตโครงสร้างของแบบสอบถามแล้วสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร จำนวน 1 ฉบับ
3. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องครบถ้วนตามขอบเขตที่กำหนดและตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้และความเหมาะสม แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ทางด้านการบริหารการศึกษา คุณลักษณะผู้นำทางทหาร และผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการวิจัย จำนวน 5 ท่าน เพื่อช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และลงความเห็นว่าเป็นแบบสอบถามแต่ละข้อสามารถตรวจสอบได้ตรงตามเนื้อหาที่จะวัดหรือไม่ จากนั้นบันทึกผลการพิจารณา ลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อนำไปหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาหรือค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไว้ ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถนำไปใช้ได้
5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องทั้งในเรื่องภาษาและเนื้อหาโดยได้มีการเพิ่มหรือลดจำนวนข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความครอบคลุมตามคำนิยามศัพท์เฉพาะและมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขถูกต้องสมบูรณ์แล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน จาก 4 เหล่า ซึ่งประกอบด้วยเหล่าทหารบก จำนวน 10 คน เหล่าทหารเรือ จำนวน 5 คน เหล่าทหารอากาศ จำนวน 15 คน และเหล่าตำรวจ จำนวน 20 คน

7. นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpa coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 และได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ .83 ด้านมนุษยสัมพันธ์ .86 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ .79 และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ .83

8. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมทหาร โดยผู้วิจัยนำหนังสือไปส่งด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยประสานกับนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2548 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยชี้แจงให้นักเรียนเตรียมทหารทราบถึงวัตถุประสงค์ของการแจกแบบสอบถาม

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้นักเรียนเตรียมทหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 ฉบับ พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจในการตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.65

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการจัดกระทำข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแล้วคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ ปรากฏว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนมามีความสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถาม ตอนที่ 1 จำแนกข้อมูลตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา คือ เหล่าเหล่าปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถาม ตอนที่ 2 ตรวจวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นคำตอบแสดงการปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารในแต่ละข้อ แล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดคะแนนดังนี้

ถ้าตอบในช่องมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ถ้าตอบในช่องมาก	ให้	4	คะแนน
ถ้าตอบในช่องปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ถ้าตอบในช่องน้อย	ให้	2	คะแนน
ถ้าตอบในช่องน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนตามเกณฑ์ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร. 2538: 77)

4.50 – 5.00 หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับสูง

3.50 – 4.49 หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

2.50 – 3.49 หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

1.00 – 1.49 หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับต่ำ

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารระหว่างเหล่าและชั้นปี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ถ้าหากพบว่านักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะทดสอบความแตกต่างรายคู่ว่าแตกต่างกันหรือไม่ด้วยวิธีการของ LSD (The Least Significant Difference method)

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร จำแนกตามตำแหน่งผู้นำนักเรียน โดยใช้การทดสอบด้วยค่าที (t-test)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มี เหล่า ต่างกันมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน ใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

3.2 สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มี ชั้นปี ต่างกันมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน” ใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

หากพบว่าการเปรียบเทียบจำแนกตามเหล่าและชั้นปีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของของ LSD (The Least Significant Difference method)

3.3 สมมติฐานที่ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน ใช้ค่าที (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด มีดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการแจกแจงแบบ t
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการแจกแจงแบบ F
df	แทน	ค่าระดับชั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร จำแนกตามเหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของนักเรียนเตรียมทหาร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตอนนี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาจำนวนและร้อยละ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่ง ผู้นำนักเรียน

สถานภาพของนักเรียนเตรียมทหาร	จำนวน	ร้อยละ
1. เหล่า		
ทหารบก	104	31.2
ทหารเรือ	39	18.6
ทหารอากาศ	62	11.7
ตำรวจ	128	38.4
รวม	333	100.0
2. ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 1	112	33.6
ชั้นปีที่ 2	106	31.8
ชั้นปีที่ 3	115	34.5
รวม	333	100.0
3. ตำแหน่งผู้นำนักเรียน		
ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่ง	85	25.5
ไม่เคยดำรงตำแหน่ง	248	74.5
รวม	333	100.0

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 2 แสดงว่า นักเรียนเตรียมทหารในโรงเรียนเตรียมทหาร เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน นักเรียนเตรียมทหารส่วนใหญ่เป็นเหล่าตำรวจจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมาคือเหล่าทหารบก คิดเป็นร้อยละ 31.2 เหล่าทหารอากาศ คิดเป็นร้อยละ 18.6 และเหล่าทหารเรือ คิดเป็นร้อยละ 11.7 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามชั้นปีพบว่า นักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีที่ 1, ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6, ชั้นปีที่ 2 จำนวน 106 คิดเป็นร้อยละ 31.8 และชั้นปีที่ 3 จำนวน 115 คิดเป็นร้อยละ 34.5 ตามลำดับ

สำหรับการพิจารณาจำแนกตามตำแหน่งผู้นำนักเรียนนั้นพบว่า นักเรียนเตรียมทหาร ส่วนใหญ่ไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำนักเรียน ซึ่งมีจำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 และมีนักเรียนเตรียมทหารที่ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้นำนักเรียน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร

คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร	ระดับการปฏิบัติตน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.80	0.40	มาก
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.01	0.38	มาก
3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	4.05	0.48	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.73	0.47	มาก
รวม	3.89	0.36	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 แสดงว่าคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.38) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.40) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความรับผิดชอบ จำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบ	ระดับการปฏิบัติตน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ข้าพเจ้าทำงานที่อาจารย์สั่งสำเร็จเรียบร้อยทุกงาน	3.89	0.66	มาก
2. ข้าพเจ้าได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่ตรงเวลา	3.65	0.66	มาก
3. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด	4.04	0.70	มาก
4. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งของอาจารย์โดยเคร่งครัด	3.98	0.68	มาก
5. ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบงานที่มอบหมายให้ผู้อื่นทำมีข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	4.16	0.63	มาก
6. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม	4.14	0.64	มาก
7. ข้าพเจ้าลงมือปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย	3.65	0.76	มาก
8. ข้าพเจ้าตื่นเตือนเพื่อนพร้อมชี้แจงเหตุผลเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำความผิด	3.50	0.78	มาก
9. ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานให้เสร็จตามที่กำหนดไว้	3.95	0.71	มาก
10. ข้าพเจ้าใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.20	0.65	มาก
11. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในวันหยุดราชการทุกครั้ง	3.38	0.83	มาก
12. ข้าพเจ้ายินดีที่จะปฏิบัติงานพิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่ปกติหากได้รับการมอบหมาย	3.85	0.74	มาก
13. ข้าพเจ้าเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา	3.80	0.67	มาก
14. ข้าพเจ้าจะทบทวนการบ้านหรือชิ้นงานก่อนที่จะส่งทุกครั้ง	3.53	0.78	มาก
15. ข้าพเจ้าไม่เบื่องานที่จะต้องทำชิ้นงานบางอย่างเป็นเวลานานๆ	3.32	0.81	ปานกลาง
รวม	3.80	0.40	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้าพเจ้าไม่เบื่องานที่จะต้องทำชิ้นงานบางอย่างเป็นเวลานานๆ มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.81)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะ
ผู้นำทางทหาร ของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ จำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านมนุษยสัมพันธ์	ระดับการปฏิบัติตน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ข้าพเจ้ามีเพื่อนๆ มาถามการบ้านและทบทวนบทเรียน	3.69	0.82	มาก
2. ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.22	0.63	มาก
3. ข้าพเจ้าพูดคุยกับเพื่อนที่ใจร้อน โกรธง่ายและฉุนเฉียวได้ดี	3.55	0.78	มาก
4. ข้าพเจ้าสามารถพูดให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือตามที่ข้าพเจ้าต้องการ	3.70	0.68	มาก
5. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่เพื่อนที่มีปัญหาส่วนตัวเข้ามาปรึกษาหารือ	3.50	0.78	มาก
6. ข้าพเจ้าให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับทุกคน	4.22	0.66	มาก
7. ข้าพเจ้ามีสติและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต	4.01	0.71	มาก
8. ข้าพเจ้ายินดีและเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน	4.11	0.66	มาก
9. ข้าพเจ้าให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับเพื่อน			
10. ข้าพเจ้าพูดให้เพื่อนๆ เห็นว่าการไว้วางใจซึ่งกันและกันจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้	3.95	0.71	มาก
	3.90	0.68	มาก
11. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้			
12. ข้าพเจ้าขอความช่วยเหลือจากเพื่อนๆ ตามความสามารถของแต่ละคน	4.13	0.63	มาก
	3.94	0.72	มาก
13. ข้าพเจ้าชื่นชมในความสามารถและผลงานของเพื่อนๆ	4.24	0.65	มาก
14. ข้าพเจ้าเคารพและให้เกียรติผู้บังคับบัญชาทุกคน	4.48	0.64	มาก
15. ข้าพเจ้าเคารพและให้เกียรติรุ่นพี่และรุ่นน้อง	4.56	0.56	มากที่สุด
รวม	4.01	0.38	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 5 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านมนุษยสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้าพเจ้าเคารพและให้เกียรติรุ่นพี่และรุ่นน้องมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.56)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะ
ผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความสามารถในการตัดสินใจ จำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความสามารถในการตัดสินใจ	ระดับการปฏิบัติตน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ข้าพเจ้าศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องก่อนจะทำการตัดสินใจ	3.95	0.68	มาก
2. ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าส่วนตน	4.03	0.67	มาก
3. ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง	4.17	0.65	มาก
4. ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.12	0.67	มาก
5. ข้าพเจ้าตัดสินใจด้วยความระมัดระวังเพื่อให้เกิดผลกระทบ กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งน้อยที่สุด	4.09	0.68	มาก
6. ข้าพเจ้าตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้เหมาะสมกับ ทุกสถานการณ์	3.74	0.69	มาก
7. ข้าพเจ้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ไม่ขัดกับนโยบายของ ผู้บังคับบัญชา	4.00	0.75	มาก
8. ข้าพเจ้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ทำให้ทุกคนได้รับความ พึงพอใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้	4.10	0.65	มาก
9. ข้าพเจ้ายอมรับผลการกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ ไม่ว่าจะถูกหรือจะผิด	4.17	0.71	มาก
10. ข้าพเจ้ามีความมั่นใจในสิ่งที่ได้ตัดสินใจทำไปแล้ว	4.05	0.66	มาก
รวม	4.05	0.48	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความสามารถในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.65) ข้าพเจ้ายอมรับผลการกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจไม่ว่าจะถูกหรือจะผิด ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.71) และข้าพเจ้าตัดสินใจโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายข้อ

คุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ระดับการปฏิบัติตน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ข้าพเจ้าสามารถทำการบ้านด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากที่อาจารย์สอน	3.48	0.82	ปานกลาง
2. ข้าพเจ้าคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ	3.58	0.72	มาก
3. ข้าพเจ้ามักแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ	3.60	0.75	มาก
4. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ ในกิจกรรมของชมรม	3.56	0.82	มาก
5. ข้าพเจ้านำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปแก้ไขหรือปรับปรุงการเรียนและการปฏิบัติหน้าที่	3.84	0.72	มาก
6. ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นในขณะเข้าร่วมกิจกรรมหรือขณะเรียนในห้องเรียนด้วยความมั่นใจ	3.81	0.78	มาก
7. ข้าพเจ้าหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ด้วยตนเอง	3.74	0.86	มาก
8. ข้าพเจ้านำความรู้ที่ได้ในชั้นเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	3.78	0.81	มาก
9. ข้าพเจ้าติดตาม พุดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	3.87	0.75	มาก
10. ข้าพเจ้ามักคิดวิธีแก้ไขปัญหาวិเคราะห์หลายวิธี	3.82	0.75	มาก
11. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ	4.09	0.66	มาก
12. ข้าพเจ้ามักเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา	3.58	0.77	มาก
รวม	3.73	0.47	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 7 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้าพเจ้าสามารถทำการบ้านด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.82)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
จำแนกตามเหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ
ทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในแต่ละด้านจำแนกตามเหล่า

คุณลักษณะ ผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	เหล่า											
	ทหารบก (n = 104)			ทหารเรือ (n = 39)			ทหารอากาศ (n = 62)			ตำรวจ (n = 128)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.84	0.39	มาก	3.74	0.39	มาก	3.78	0.44	มาก	3.80	0.39	มาก
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.05	0.38	มาก	3.98	0.41	มาก	4.01	0.42	มาก	3.99	0.36	มาก
3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	4.09	0.43	มาก	4.11	0.81	มาก	3.98	0.45	มาก	4.04	0.38	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.76	0.49	มาก	3.67	0.49	มาก	3.71	0.46	มาก	3.73	0.46	มาก
รวม	3.93	0.36	มาก	3.86	0.40	มาก	3.87	0.38	มาก	3.89	0.34	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 8 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามเหล่าปรากฏผลดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าทหารบก มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.43) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.38) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.39) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ
2. นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าทหารเรือ มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.81) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.41) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.39) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

3. นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าทหารอากาศมีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.38) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.42) ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.45) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.44) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

4. นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าตำรวจ มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.38) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.36) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.39) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ตาราง 9 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ
คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเหล่า

คุณลักษณะผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	3	0.382	0.127	.800
	ภายในกลุ่ม	329	52.378	0.159	
	รวม	332	52.760		
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	3	0.223	0.074	.513
	ภายในกลุ่ม	329	47.737	0.145	
	รวม	332	47.960		
3. ด้านความสามารถในการ ตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	3	0.625	0.208	.914
	ภายในกลุ่ม	329	74.905	0.228	
	รวม	332	75.529		
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	3	0.300	0.100	.444
	ภายในกลุ่ม	329	74.126	0.225	
	รวม	332	74.426		
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	3	0.234	0.078	.602
	ภายในกลุ่ม	329	42.617	0.130	
	รวม	332	42.851		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 9 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร ที่มีเหล่าต่างกัน
มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่าง
ทุกด้าน

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะ
ผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในแต่ละด้านจำแนกตามชั้นปี

คุณลักษณะผู้นำ ทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	ชั้นปี								
	ชั้นปีที่ 1			ชั้นปีที่ 2			ชั้นปีที่ 3		
	(n = 112)			(n = 106)			(n = 115)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.82	0.40	มาก	3.79	0.38	มาก	3.80	0.42	มาก
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.01	0.38	มาก	3.98	0.34	มาก	4.04	0.41	มาก
3. ด้านความสามารถใน การตัดสินใจ	4.04	0.43	มาก	4.01	0.39	มาก	4.11	0.58	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.73	0.49	มาก	3.75	0.47	มาก	3.71	0.47	มาก
รวม	3.90	3.60	มาก	3.88	0.34	มาก	3.91	0.38	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 10 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาตามชั้นปีในแต่ละด้านได้ผลดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีที่ 1 มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 3.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.43) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.38) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.40) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

2. นักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีที่ 2 มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.39) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.34) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.38) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

3. นักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีที่ 3 มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.58) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.41) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.42) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ตาราง 11 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามชั้นปี

คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.064	7.158	0.199
	ภายในกลุ่ม	330	52.696	35.929	
	รวม	332	52.760		
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.205	23.097	0.709
	ภายในกลุ่ม	330	47.755	32.560	
	รวม	332	47.960		
3. ด้านความสามารถในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.555	0.278	1.221
	ภายในกลุ่ม	330	74.974	0.227	
	รวม	332	75.529		
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.104	0.052	0.232
	ภายในกลุ่ม	330	74.321	0.225	
	รวม	332	74.426		
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	2	0.047	0.024	0.181
	ภายในกลุ่ม	330	42.804	0.130	
	รวม	332	42.851		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 11 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างทุกด้าน

ตาราง 12 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่งผู้นำนักเรียน

คุณลักษณะผู้นำทางทหาร ของ นักเรียนเตรียมทหาร		ตำแหน่งผู้นำนักเรียน					t	
		ดำรงตำแหน่งหรือเคย ดำรงตำแหน่ง (n = 85)			ไม่เคยดำรงตำแหน่ง (n = 248)			
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.		ระดับ
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.81	0.38	มาก	3.80	0.40	มาก	0.092	
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.00	0.40	มาก	4.02	0.38	มาก	-0.354	
3. ด้านความสามารถใน การตัดสินใจ	4.07	0.63	มาก	4.05	0.41	มาก	0.390	
4. ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.69	0.43	มาก	3.74	0.49	มาก	-0.958	
รวม	3.89	0.36	มาก	3.90	0.36	มาก	-0.270	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 12 แสดงว่านักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนเตรียมทหาร จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน
2. นักเรียนเตรียมทหารที่มีชั้นปีต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน
3. นักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1,2,3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 54 ตอน รวม 1,566 คน จำแนกเป็นเหล่าทหารบก จำนวน 512 คน เหล่าทหารเรือ จำนวน 186 คน เหล่าทหารอากาศ จำนวน 307 คน และเหล่าตำรวจ จำนวน 561 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนเตรียมทหารที่กำลังศึกษาอยู่ใน ปีการศึกษา 2548 ทั้ง 3 ชั้นปี กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จของเครจซี และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวน กลุ่มตัวอย่างอีก 10% เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 341 คน (กรณีที่อาจเก็บแบบสอบถามคืนได้ไม่ ครบตามจำนวน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามขอบเขตของเรื่องที่ ทำการศึกษา แบบสอบถามมีจำนวน 52 ข้อ เพื่อใช้สอบถามการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ ทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1,2,3 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งประกอบด้วย เหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่ง ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ ของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1,2,3 ปีการศึกษา 2548 ด้านความ รับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม กระทำโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความ เทียบตรงของเนื้อหา (Content validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) = 0.83 และนำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนเตรียมทหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 และได้ค่าความเชื่อมั่นด้านความรับผิดชอบ .83 ด้านมนุษยสัมพันธ์ .86 ด้านความสามารถในการตัดสินใจ .79 และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ .83

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขอลหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือ ไปยังโรงเรียนเตรียมทหาร ให้นักเรียนเตรียมทหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กับนักเรียนเตรียมทหาร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน จากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง ซึ่ง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.65 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแล้วคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ ปรากฏว่าแบบสอบถาม ที่ได้รับคืนมา มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ใน 4 ด้าน คือ ด้านความ รับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านจำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน พบว่า

2.1 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โดยรวมในทุกด้านมีการ ปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการ ตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ

2.2 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ทุกเหล่าอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าทหารบก เหล่าทหารเรือ เหล่าทหารอากาศ และเหล่าตำรวจ ตามลำดับ

2.3 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ทุกชั้นปีอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ตามลำดับ

2.4 คุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมของนักเรียนเตรียมทหารที่ดำรงตำแหน่งหรือ เคยดำรงตำแหน่งผู้นำนักเรียน และไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำนักเรียน อยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารในด้านความ รับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน

1.1 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าต่างกันพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

1.2 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีต่างกันพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

1.3 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกันพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยที่ได้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายแยกตามคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในภาพรวมและในรายด้าน ดังนี้

1. นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเตรียมทหารเป็นโรงเรียนเฉพาะทางที่มุ่งผลิตนักเรียนเตรียมทหารให้มีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร เพื่อพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และจบออกไปเป็นนายทหาร-นายตำรวจ ที่ดีในอนาคต โดยมีกฎระเบียบที่นักเรียนเตรียมทหารจะต้องปฏิบัติตามและมีการลงโทษที่เคร่งครัด มีการฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารได้มีความสามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถตัดสินใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างฉับพลัน (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 1) อีกทั้งหลักสูตรต่างๆ ของโรงเรียนเตรียมทหารนั้นนอกจะเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียนเหล่าทัพแล้วยังสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545: 1) มาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน มีการฝึกทักษะ และกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้สามารถทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 14) จึงมีผลทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร อยู่ในระดับมาก และที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ พอจะอภิปรายที่ละด้านดังนี้

1.1 นักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ผู้นำทางทหารทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบสูง ต้องรับผิดชอบในทุกๆ เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สิริ ทิวะพันธ์ (2540: 3-4) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บังคับหน่วยหรือผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบหน่วยหรือการปฏิบัติทั้งหมดในความรับผิดชอบของเขาแต่ผู้เดียว และสอดคล้องกับหิรัญ สินปรุ (2545: 5) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำทางทหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีสิทธิ มีอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบซึ่งแตกต่างกันไปตามลำดับชั้นและหน้าที่ของหน่วยงาน โรงเรียนเตรียมทหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อนี้ จึงได้ทำการปลูกฝัง อบรม สั่งสอน ให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ถ้านักเรียนเตรียมทหารผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือ

ระเบียบวินัยจะต้องถูกตัดคะแนนความประพฤติและถูกลงทัณฑ์ ตามระบบคะแนนความประพฤติ และการลงทัณฑ์ของโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งมีผลให้นักเรียนเตรียมทหารไม่สามารถเข้าไปรับการศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียนนายเรือ, โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้ หรืออาจถูกให้ออกเสียจากการเป็นนักเรียนเตรียมทหารก็ได้หากถูกตัดคะแนนความประพฤติเกินกว่าที่กำหนดไว้ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 8) จึงทำให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบสูง และถ้าหากพิจารณาคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบของนักเรียนเตรียมทหารเป็นรายข้อก็พบว่าทุกข้อมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.2 นักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเตรียมทหารจัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตนักเรียนเตรียมทหารให้กับโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ นักเรียนเตรียมทหารจึงประกอบด้วยนักเรียนของทั้ง 4 เหล่าทัพ ให้มาเรียนรวมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนทั้ง 4 เหล่าทัพได้มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติหน้าที่การงานเมื่อจบออกไปแล้วจะได้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติ (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ข: 20) โรงเรียนเตรียมทหารจึงให้ความสำคัญของคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านมนุษยสัมพันธ์ไม่น้อยไปกว่าด้านอื่นๆ โดยจะสอนและแนะนำวิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนได้ปฏิบัติตามลักษณะของบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ก: 14)

ประกอบกับปัจจุบันระบบการปกครองของกรมนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารได้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยจัดให้นักเรียนเตรียมทหารในแต่ละกองพันประกอบด้วยนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1, 2, 3 ได้อยู่รวมกัน และมีการสลับเปลี่ยนกันทุกเทอม เวลาเรียนที่ส่วนการศึกษาก็จะได้รู้จักกับเพื่อนในตอเรียนซึ่งต่างไปจากเพื่อนที่นอนด้วยกันที่กองพัน (ทัตไฉย เศรษฐกร; ขวลิขิต น้าใจสัตย์; และสิทธิกร ขาวหิรัญ. 2548: สัมภาษณ์) ทำให้นักเรียนเตรียมทหารได้รู้จักกับเพื่อนรุ่นพี่ และรุ่นน้อง ทั้งที่อยู่เหล่าเดียวกัน และต่างเหล่ากันมากยิ่งขึ้น และมีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น การที่นักเรียนเตรียมทหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เมื่อจบออกไปปฏิบัติหน้าที่การทำงานจะได้ติดต่อประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าหากพิจารณาคคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นรายข้อก็จะพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.3 นักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความสามารถในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าการที่จะเป็นผู้นำทางทหารที่ดีได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเยี่ยม สาริมาณ (2542: 4-5) ที่กล่าวว่าไว้ว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะหลายประการรวมทั้งจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจด้วย และสอดคล้องกับโรงเรียนเตรียมทหาร (2545ก: 4-19) ที่กล่าวถึง

คุณลักษณะผู้นำทางทหารไว้หลายข้อแต่มีข้อหนึ่งคือจะต้องตัดสินใจด้วยความรอบคอบ ถูกต้อง และถูกกาลเทศะ ถ้าผู้นำตัดสินใจผิดพลาด จะทำให้เกิดความเสียหายกับส่วนรวมและประเทศชาติ เป็นอย่างมาก และทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความเชื่อถือ (สุดา ทัพสุวรรณ. 2539: 65) โรงเรียนเตรียมทหารจึงต้องฝึกให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนสามารถตัดสินใจในเหตุการณ์เฉพาะหน้าหรือ เหตุการณ์วิกฤต ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และทันเวลา ทำให้เกิดผลกระทบกับผู้อื่นน้อยที่สุด และ ไม่ขัดกับนโยบายของหน่วยงาน โดยใช้ความรู้ความสามารถ และข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย คำนึงถึง ผลประโยชน์ของส่วนรวมให้มากที่สุด ทำให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนมีคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ด้านความสามารถในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนทั่วๆ ไปจะไม่มีคุณลักษณะด้านนี้ และ ถ้าหากพิจารณาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้านความสามารถในการ ตัดสินใจเป็นรายข้อก็จะพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.4 นักเรียนเตรียมทหาร มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเตรียมทหารได้จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดสรรประสบการณ์ด้านต่างๆ ให้กับนักเรียนเตรียมทหาร โดยกิจกรรมเสริม หลักสูตรนี้จะมีทั้งด้านวิชาการ ด้านกีฬา ด้านบันเทิง ด้านงานอดิเรก และด้านสังคม จำนวนมาก ทำให้นักเรียนเตรียมทหารได้เลือกเข้าทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความต้องการอย่างอิสระ (โรงเรียน เตรียมทหาร. 2546: 27) ทำให้นักเรียนเตรียมทหารได้แสดงความคิดเห็น และความสามารถ ตามความถนัดของตนเองได้อย่างเต็มที่ นักเรียนเตรียมทหารที่มีความรู้ความสามารถและกล้า แสดงออกจึงเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ ในชมรม ทำให้เกิดความรักใคร่ เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ รู้จัก การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการแก้ปัญหาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีเสรีภาพในการปฏิบัติ นอกจากกิจกรรมเสริมหลักสูตรแล้ว เวลาเรียนในห้องเรียนนักเรียนเตรียมทหารก็สามารถแสดง ความคิดเห็น และสอบถามได้เต็มที่เช่นกัน (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2545ก: 17) และถ้าหาก พิจารณาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็น รายข้อก็จะพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ใน 4 ด้านได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกตาม เหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียนจะได้นำเสนอ การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

2.1 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของ นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารต่างกัน หรือ อาจจะกล่าวได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ขึ้นอยู่กับเหล่าที่นักเรียน เตรียมทหารสังกัดอยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ถนัด รัชพงษ์ (2543: 110) ที่ได้ศึกษาเรื่องความต้องการ

การออกกำลังกายของนักเรียนเตรียมทหาร พบว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีเหล่าแตกต่างกันมีความต้องการในด้านวิชาการการออกกำลังกาย ด้านกิจกรรม ด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากรแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเตรียมทหารจะอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเตรียมทหารทุกคนมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารด้วยวิธีการและหลักสูตรเดียวกัน

2.2 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของนักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีต่างกันไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่อยู่ชั้นปีต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารต่างกัน หรืออาจจะกล่าวได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำทางทหารด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ขึ้นอยู่กับชั้นปีที่นักเรียนเตรียมทหารกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (2544: 112) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาต่างกัน มีเจตคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไม่แตกต่างกัน แต่มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริปกรณ์ สมเนตร (2547: 69) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านจุดประสงค์และเนื้อหาในการเรียน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านจุดประสงค์และเนื้อหาในการเรียน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านผู้สอนแตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ สุภรภัค พยัคฆาคม (2545: 83) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ พบว่า ชั้นปีที่นักเรียนนายเรืออากาศกำลังศึกษาอยู่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ ทั้งนี้อาจเป็นเหตุผลเดียวกันกับที่นักเรียนเตรียมทหารที่สังกัดเหล่าต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารไม่แตกต่างกัน คือ การปกครองบังคับบัญชาหรือการอบรมสั่งสอนที่จะทำให้นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำของแต่ละชั้นปีด้วยวิธีการและหลักสูตรเดียวกัน

2.3 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของนักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกันไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนเตรียมทหารที่มีตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สุเทพ ชวัลลย์พันธ์ (2540: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาหนาคณาธิการทหารไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ระดับตำแหน่งของพนักงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้จัดการแตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ ดุษฎี บวรสันติสุข (2547: 85) ที่ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อ

ลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชา บริษัท กระจกไทยอาชาอี จำกัด โรงงานระยองพบว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งต่างกันมีความพึงพอใจต่อลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชาโดยรวมแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ระบบการคัดเลือกนักเรียนเตรียมทหารให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตอ กับตำแหน่งรองหัวหน้าตอจะเน้นที่ผลการเรียนเป็นหลัก คือ จะคัดเลือกนักเรียนเตรียมทหารที่มี ผลการศึกษาทางวิชาการดีที่สุดของแต่ละชั้นปี กระจายไปเป็นหัวหน้าตอและรองหัวหน้าตอของ แต่ละตอเรียน สำหรับการคัดเลือกตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชานั้นจะคัดเลือกนักเรียนเตรียม ทหารที่มีผลการศึกษาทางวิชาการและวิชาทหาร ผลการฝึกภาคสนาม ความสามารถทางการกีฬา คะแนนความประพฤติ และคะแนนความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางทหาร ประกอบกัน ซึ่งไม่ได้ คัดเลือกจากคะแนนความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางทหารแต่เพียงอย่างเดียว โดยเน้นที่ผลการ เรียนทางวิชาการเป็นหลักเพราะจะได้ปฏิบัติหน้าที่นักเรียนบังคับบัญชาได้โดยไม่เสียการเรียน (โรงเรียนเตรียมทหาร. 2546: 18) จึงมีผลให้คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารที่มี ตำแหน่งผู้นำนักเรียนต่างกันไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ข้อประกอบด้วย ข้อเสนอแนะที่ได้จาก การวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถใน การตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารโดยรวมทุกด้านอยู่ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้บริหารระดับสูง ของโรงเรียนเตรียมทหารควรจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอน หรือพัฒนาหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยเน้นให้มีการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ด้านความรับผิดชอบและด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ในการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนเตรียมทหารมีการปฏิบัติตน โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังไม่พอกว่าด้านความสามารถในการตัดสินใจและด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนั้นครู-อาจารย์ ผู้หมวดและผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไปพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรหรือวิธีการฝึกอบรมสั่งสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้นักเรียน เตรียมทหารได้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและต่อส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น โดยสอดแทรกเข้าไปใน การเรียนการสอนและในกิจกรรมชมรม เพื่อให้ นักเรียนเตรียมทหารได้ฝึกการมีความรับผิดชอบ อย่างจริงจัง พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษกรณี ที่นักเรียนเตรียมทหารไม่มีความรับผิดชอบและต้อง ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

1.3 ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนเตรียมทหารมีการปฏิบัติตนโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีน้อยกว่าด้านความสามารถในการตัดสินใจ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความรับผิดชอบ ครู-อาจารย์ ผู้หมวดและผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรหรือวิธีการฝึกอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเตรียมทหารได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มากขึ้นกว่านี้ โดยการเปิดโอกาสและมีการจูงใจให้นักเรียนเตรียมทหารได้แสดงความคิดเห็นในทางที่สร้างสรรค์ ได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้นทั้งในการเรียนในห้องเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะในกิจกรรมชมรมและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ในด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำแนกตามเหล่า ชั้นปี และตำแหน่งผู้นำนักเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลของการวิจัยไม่แตกต่างกัน ดังนั้นควรจะศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ชัดเจน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่ ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของทหารในหน่วยงานอื่นๆ และศึกษาคุณลักษณะผู้นำของตำรวจด้วยซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของนายทหาร-นายตำรวจในภาพรวม เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของนายทหาร-นายตำรวจให้ถูกทิศทาง ส่งผลต่อการพัฒนากองทัพและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรณีการ นลราชสุวัจน์. (2539). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- กระทรวงกลาโหม. (2545). *คุณลักษณะของผู้นำ*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2547, จาก
<http://www.thaimisc.com>
- กวี วงศ์พุ่ม. (2542). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เค.อินเตอร์ปรินท์.
- กองทัพเรือ. (2544). *ผู้นำทางทหาร*. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2547 จาก
<http://www.navy.mi.th>.
- กานต์ สุมะโน. (2546). *การพัฒนาความเป็นผู้นำทางทหาร*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด
กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542, ธันวาคม-2543, มีนาคม). *มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน :*
ปัญหาของผู้บริหาร. วารสารการศึกษาพยาบาล. 10(3): 6-12.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). *ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ 2*. กรุงเทพฯ: ชัสเชสมีเดีย.
- ขวัญฤดี ขำสอนสัตย์. (2542). *การศึกษายุทธศาสตร์ความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัย*
มหิดล. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โฆษิต บุญทวี. (2542). *แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานีดารวจที่ผู้บังคับบัญชาพึงพอใจในการ*
ปฏิบัติหน้าที่ราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีหัวหน้าสถานีดารวจในสังกัดกองบัญชาการ
ตำรวจนครบาล. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา ทองถาวร. (2539). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- จอมขวัญ หลาวเพ็ชร. (2545, มิถุนายน). *คุณเป็นผู้จัดการหรือผู้นำ*. *Industrial Technology*
Review. 8(97): 149-151.
- จรัสรัตน์ นันทัยทวีกุล. (2538). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียน*
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูพงศ์ ปัญจมะวัต. (2541). *มนุษย์สัมพันธ์ : ศิลปะในการทำงานร่วมกัน*. กรุงเทพฯ: เอส.ดี.เพรส.
- ดวงสมร กลิ่นเจริญ. (2545, กรกฎาคม-กันยายน). *ผู้นำ : ความคิดสร้างสรรค์*.
พัฒนาเทคนิคศึกษา. 14(43): 46-49.
- ดอนนีธอร์น อาร์. (2537). *ผู้นำแบบเวสต์ปอยต์*. แปลโดย วี ประสงค์. สมุทรปราการ: ยงวรา.

- ดุชนิ บวรสันติสุทธิ์. (2547). *ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ได้บังคับบัญชาที่มีต่อ
ลักษณะผู้นำของผู้บังคับบัญชา บริษัท กระจกไทยอาชาอี จำกัด (มหาชน) โรงงานระยอง.
สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ถนัด รักพงษ์. (2543). *ความต้องการการออกกำลังกายของนักเรียนเตรียมทหาร.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ทสรฐ เมืองอ่ำ. (2542). *การคัดเลือกผู้นำเหล่าทัพ : ศึกษาเฉพาะกรณีกองทัพบก.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.*
- ทศไนย เศรษฐกร; ขวลิต น้ำใจสัตย์; และสิทธิกร ขาวหิรัญ. (2548, 25 กันยายน)
สัมภาษณ์โดย พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง ที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์
ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร.
- เทพนม เมืองแมน; และ สวิง สุวรรณ. (2540). *พฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.*
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *องค์กรและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547, 3-9 ธันวาคม). ยุทธศาสตร์ 'สันติภาพ' ประเทศไทย 2548. *มติชน
สุดสัปดาห์*. 25(1268): 28-29.
- นภดล ภาณุวิเชียร. (2540). *การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยม
ศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและ
แรทส์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วัดผลและประเมินผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- นักรบ สุวรรณจักร. (2546). *คุณลักษณะของผู้นำ. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2547, จาก
<http://www.jobpub.com>*
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). *ภาวะผู้นำ : พลัสขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ:
อินโนกราฟฟิกส์.*
- บุญเดือน บั่นแสง. (2535). *ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.*
- บุญเยี่ยม สาริमान. (2542). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำหน่วยและฝ่ายอำนวยการระดับสูง.
(เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. ถ่ายเอกสาร.*

- ป. มหาจันทร์. (2537). *สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง.
- ประคอง กรรณสูตร. (2538). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิษฐ์ คุณรัตน์. (2539). *วิชา อต 513 มนุษยสัมพันธ์ในการบริหารอุตสาหกรรม 2 (2-0-4)*. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2540). *ภาวะผู้นำ: ความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปรารักษ์ทิพย์ อุจะรัตน์; และ ณวีวรรณ โพธิ์ศรี. (2540, เมษายน-มิถุนายน). พฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารพยาบาลศาสตร์*. 15(4) : 53-58.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2540). *พระราชดำรัสในพิธีพระราชทานกระบี่แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และวิทยาลัยแพทย์พระมงกุฎเกล้า ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันอังคารที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540*. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2540, จาก <http://kanchanapisak.or.th>
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2538). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 6. คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- พิชัย รัตนพล. (2547, ธันวาคม). สถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดภาคใต้. *สารคดี*. 20(238): 84.
- พิสมัย เสรีจรกิจเจริญ. (2536). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการตัดสินใจของหัวหน้าสถานื่อนามัย*. วิทยานิพนธ์. วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พูนสุข สังข์รุ่ง. (2546). *มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์หนังสือ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เพชรรัตน์ เจริญยิ่ง; ฉัตรฉลอง อภิภูติกุล; และภัทรมน สุวพันธุ์. (2547, 18 ธันวาคม). *สัมภาษณ์โดย พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง ที่ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร*.
- ไพฑูรย์ สุวรรณรัตน์. (2536). *แบบผู้นำของนายทหารนักเรียน โรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง*. เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศกองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.

- มานี ผลอนันต์. (2541). ผลของการแนะแนวกลุ่มด้านอาชีพที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแหลมสิงห์วิทยาคม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2541). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- รศนา อัมชะกิจ. (2537). กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ธนัช.
- รัชนี สังข์สุวรรณ. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการสำนักงานบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. (2540). มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา งานเอกสารและการพิมพ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์. (2542). ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร. เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โรงเรียนเตรียมทหาร. (2540). การสัมมนาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและดูแลนักเรียนเตรียมทหาร. กรุงเทพฯ: โรงเรียนฯ.
- (2545ก). การปกครองบังคับบัญชาและความเป็นผู้นำ (เอกสารประกอบคำสอนหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชา พ.ศ.2545). นครนายก: โรงเรียนฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2545ข). การบริหารโรงเรียนเตรียมทหาร (เอกสารประกอบคำสอนหลักสูตรนักเรียนบังคับบัญชา พ.ศ.2545). นครนายก: โรงเรียนฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2546). หลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2546. (เอกสารประกอบคำสอน). นครนายก: โรงเรียนฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2547). คู่มือนักเรียนเตรียมทหาร พ.ศ. 2548. นครนายก: โรงเรียนฯ.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. (2542). คู่มือนักเรียนนายร้อย พ.ศ.2542. นครนายก: กองจิตวิทยาและการนำทหาร กรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ โรงเรียนฯ.
- (2548). วิชาการนำทหาร. (เอกสารประกอบคำสอน). นครนายก: กองจิตวิทยาและการนำทหาร กรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ โรงเรียนฯ. ถ่ายเอกสาร.
- เรียม ศรีทอง. (2540). มนุษย์สัมพันธ์: มิติใหม่แห่งการสร้างสัมพันธ์อันยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- วัชรระ ฤทธาคนี. (2546). *ลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญของไทย/สากล*. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรีย์ ฐวรธรรม. (2539). *จิตวิทยาพัฒนาบุคลิกภาพ (53 กลยุทธ์เสริมพลังตน)*. กรุงเทพฯ: พหลชัย.
- วันชัย บุญทอง. (2542). *แบบการตัดสินใจของศึกษาธิการอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปริณูณานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา พวยอ้วน. (2547). *การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว*. ปริณูณานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิมล เหมือนคิด. (2540). *มนุษย์สัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาและสังคม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2541, สิงหาคม). *ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ : ศักยภาพที่เสริมสร้างพัฒนาได้*. *วารสารวิชาการ*. 1(8): 25.
- วิณี ชิตเชิดวงศ์. (2539). *รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะการเป็นผู้นำของเยาวชนในเขตการศึกษา 12*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วิวรรณ เนตรทิพย์. (2548). *ศึกษาความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระวัฒน์ บันนิตมัย. (2544). *ผู้นำการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค.
- ศรีประภา ชมเชย. (2547). *ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนกวดวิชาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทรงธรรม*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีสุภาภรณ์ ทีนะกุล; และคนอื่น ๆ. (2542). *การคิดและการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา (กลุ่มสถาบันราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ).
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545, มกราคม). *ประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา : คุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์*. *วารสารวิชาการ*. 5(1): 9.

- ศาสตราจารย์ ดร. ศาสตราจารย์ ดร. (2544). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริ ทิวะพันธ์. (2540, มกราคม). ภาพพจน์ตัวอย่างของผู้บังคับหน่วย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ศิริพันธ์ วรรณกิจ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ คาโนนิกอล. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริปรกรณ์ สมเนตร. (2547). การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการสอนเสริมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เทคนิค 19.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ. (2541). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์ม.
- (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ชรรมสาร.
- สมคิด บางโม. (2547). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมใจ เขียวสด. (2536). มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำราสำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- สมชาย เทพแสง. (2546). ผู้นำคุณภาพ : หัวใจสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษา. วารสารวิชาการ. 6(5): 12.
- สมพร สุทัศน์ีย์, ม.ร.ว. (2541). มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2544). การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. บรรณกิจ.
- สมหมาย พรหมทอง. (2545). บรรณนิทัศน์เกี่ยวกับผู้นำ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาโรจน์ กระระณีกัดดี. (2545). ทศนคติของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บังคับบัญชา กรณีศึกษา บริษัท ไทยซัมมิท ออโต้พาร์ท จำกัด. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุดา ทัพสุวรรณ. (2539). *หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา*. (เอกสารประกอบคำสอน วิชาภาวะผู้นำ). ภาควิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุเทพ ชัชวาลย์พันธ์. (2540). *การศึกษาระดับผู้นำของผู้จัดการธนาคารทหารไทยในเขต กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.อ.ม. (การบริหารอาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- สุนทร วงศ์ไวยวรรณ; และ เสน่ห์ จัยโต. (2544). *องค์การและการจัดการ*. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. อัดสำเนา.
- สุนทรินทร์ ธนโกไสย. (2538). *มนุษย์สัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ธารการพิมพ์.
- สุพล วงสินธุ์. (2538, มกราคม). ยุทธวิธีเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์. *วารสารแนะแนว*. 29(156) : 35-36.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). *จับใจคนจับใจงาน เล่มที่ 2*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุภรภัค พยัคฆาคม. (2545). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียน นายเรืออากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2537). *มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหาร*. (เอกสารประกอบคำสอน ชุติวิชาหลักและ ระบบบริหารการศึกษา หน่วยที่ 1-8). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุรียนต์ เพือกสกนธ์. (2546). *ผู้นำในสหสวรรษใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://web.schq.mi.th/~suriyon/aa.htm>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- หิรัญ สินปรุ. (2545). *คุณลักษณะของผู้นำที่จะดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการเหล่าทัพที่พึงประสงค์ของ นักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย เสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.
- อดิญาณ์ ศรีเกษตริน. (2543). *การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับ นักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อนันต์ ศรีอำไพ. (2539). *คุณลักษณะของผู้บัญชาการเหล่าทัพที่พึงประสงค์ในทัศนะของนักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.
- อนันต์ อมรัชกุล. (2535). *ทหารกับภาวะการเป็นผู้นำประเทศ*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม. ถ่ายเอกสาร.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2538). *การวัดและพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัฐพร ภูเจริญ. (2545, กุมภาพันธ์). *วิธีผู้นำที่ควรกระทำ. For Quality Management*. 8(52): 83-86.
- อารี พันธุ์ณี. (2544). *การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. (2537). *ผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวิชาชีพครูสถาบันราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- โอเดิลล์, วิลเลียม เอฟ. (2537). *กลยุทธ์ในการตัดสินใจ*. แปลโดย ภาวิตประกาศิต. กรุงเทพฯ: สมิต.
- โอลสัน, โรเบิร์ต ดับเบิลยู. (2537). *ศิลปะการเสริมสร้างพลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์*. แปลโดย มนูญ ตนะวัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.
- อรศรี จารุโพบูลย์. (2545). *การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาการโรงแรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการ พระนคร โดยการฝึกภาคปฏิบัติ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Albano, Charles. (1993). *The effects of An Experimental Training Program on The Creative Thinking of Adults*. Doctor's Thesis. Temple University.
- Davel, Eduardo. (2001). *Leadership and Identification Dynamic: Integrating Cognition, Emotion and Power in the Study of Influence in Contemporary Organizations*. Retrieved August 10, 2005, from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=273835.

- Krejcie, Robert V. and Morgan Duryle W. (1970, Autum). Determing Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*. 30(6): 608.
- Liang, Morris T-L; Chieu, Sheng; & Liou, Tsorng-Min. (2001). *The Relationships between Leadership Attributes, Behaviours and the Effectiveness of Principals at Private Vocational High Schools in Taiwan*. Retrieved September 10, 2005, from <http://www.eng.monash.edu.au/uicee/gjee/vol5no2/Liang.pdf>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด

คำชี้แจง แบบสอบถามมี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขอให้นักเรียนเตรียมทหาร ตอบแบบสอบถามตามการปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารอย่างแท้จริง ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำเสนอในภาพรวม ดังนั้นการตอบแบบสอบถามของการวิจัยในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆ กับนักเรียนเตรียมทหารทั้งสิ้น และกรุณาส่งแบบสอบถามคืนที่ผู้วิจัยภายในวันที่ 23 พฤศจิกายน 48 ขอขอบคุณนักเรียนเตรียมทหารทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง
 นิสิตปริญญาโท ภาคพิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

หน้าข้อความที่เป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. เหล่าที่สังกัด

- ☐ ทหารบก
- ☐ ทหารอากาศ
- ☐ ทหารเรือ
- ☐ ตำรวจ

2. ชั้นปีที่กำลังศึกษา

- ☐ ชั้นปีที่ 1
- ☐ ชั้นปีที่ 2
- ☐ ชั้นปีที่ 3

3. ตำแหน่งผู้นำนักเรียน ได้แก่ หัวหน้าต่อน รองหัวหน้าต่อน นักเรียนผู้บังคับบัญชา

- ☐ ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่ง
- ☐ ไม่เคยดำรงตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร

โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร ใน 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ขอให้ท่านพิจารณาแบบสอบถามตามที่ปรากฏในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับการปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารในชีวิตประจำวันในปัจจุบันว่าท่านมีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการตัดสินใจและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับใด

ข้อที่	คุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร	ระดับการปฏิบัติตน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านความรับผิดชอบ ข้าพเจ้าทำงานที่อาจารย์สั่งสำเร็จเรียบร้อยทุกงาน					
2.	ข้าพเจ้าได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่ตรงเวลา					
3.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด					
4.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งของอาจารย์ โดยเคร่งครัด					
5.	ข้าพเจ้ายอมรับผิดเมื่องานที่มอบหมายให้ผู้อื่นทำมีข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น					
6.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม					
7.	ข้าพเจ้าลงมือปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย					
8.	ข้าพเจ้าตักเตือนเพื่อนพร้อมชี้แจงเหตุผลเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำความผิด					
9.	ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานให้เสร็จตามที่กำหนดไว้					

ข้อที่	คุณลักษณะผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	ระดับการปฏิบัติตน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.	ข้าพเจ้าใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
11.	ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในวันหยุดราชการทุกครั้ง					
12.	ข้าพเจ้ายินดีที่จะปฏิบัติงานพิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่ปกติหากได้รับการมอบหมาย					
13.	ข้าพเจ้าเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา					
14.	ข้าพเจ้าจะทบทวนการบ้านหรือชิ้นงานก่อนที่จะส่งทุกครั้ง					
15.	ข้าพเจ้าไม่เบื่องานที่จะต้องทำชิ้นงานบางอย่างเป็นเวลานานๆ					
16.	ด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้าพเจ้ามีเพื่อนๆ มาถามการบ้านและทบทวนบทเรียน					
17.	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน					
18.	ข้าพเจ้าพูดคุยกับเพื่อนที่ใจร้อน โกรธง่าย และฉุนเฉียว ได้ดี					
19.	ข้าพเจ้าสามารถพูดให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือตามที่ข้าพเจ้าต้องการ					
20.	ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่เพื่อนที่มีปัญหาส่วนตัวเข้ามาปรึกษาหารือ					
21.	ข้าพเจ้าให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับทุกคน					
22.	ข้าพเจ้ามีสติและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต					
23.	ข้าพเจ้ายินดีและเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน					

ข้อที่	คุณลักษณะผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	ระดับการปฏิบัติตน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24.	ข้าพเจ้าให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับเพื่อน					
25.	ข้าพเจ้าพูดให้เพื่อน ๆ เห็นว่าการไว้วางใจซึ่งกันและกันจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้					
26.	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้					
27.	ข้าพเจ้าขอความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ตามความสามารถของแต่ละคน					
28.	ข้าพเจ้าชื่นชมในความสามารถและผลงานของเพื่อน ๆ					
29.	ข้าพเจ้าเคารพและให้เกียรติผู้บังคับบัญชาทุกคน					
30.	ข้าพเจ้าเคารพและให้เกียรติรุ่นพี่และรุ่นน้อง					
31.	ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ข้าพเจ้าศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องก่อนจะทำการตัดสินใจ					
32.	ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน					
33.	ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และข้อมูลที่เป็นจริง					
34.	ข้าพเจ้าตัดสินใจโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
35.	ข้าพเจ้าตัดสินใจด้วยความระมัดระวังเพื่อให้เกิดผลกระทบกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งน้อยที่สุด					
36.	ข้าพเจ้าตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์					
37.	ข้าพเจ้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ไม่ขัดกับนโยบายของผู้บังคับบัญชา					
38.	ข้าพเจ้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ทำให้ทุกคนได้รับความพึงพอใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้					

ข้อที่	คุณลักษณะผู้นำทางทหารของ นักเรียนเตรียมทหาร	ระดับการปฏิบัติตน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
39.	ข้าพเจ้ายอมรับผลการกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจไม่ว่าจะถูกหรือจะผิด					
40.	ข้าพเจ้ามีความมั่นใจในสิ่งที่ได้ตัดสินใจทำไปแล้ว					
41.	ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ข้าพเจ้าสามารถทำการบ้านด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากที่อาจารย์สอน					
42.	ข้าพเจ้าคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ					
43.	ข้าพเจ้ามักแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ					
44.	ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ ในกิจกรรมของชมรม					
45.	ข้าพเจ้านำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปแก้ไขหรือปรับปรุงการเรียนและการปฏิบัติหน้าที่					
46.	ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นในขณะเข้าร่วมกิจกรรมหรือขณะเรียนในห้องเรียนด้วยความมั่นใจ					
47.	ข้าพเจ้าหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ด้วยตนเอง					
48.	ข้าพเจ้านำความรู้ที่ได้ในชั้นเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
49.	ข้าพเจ้าติดตาม พุดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน					
50.	ข้าพเจ้ามักคิดวิธีแก้ไขปัญหาไว้มากมายวิธี					
51.	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ					
52.	ข้าพเจ้ามักเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา					

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	พันเอกหญิง พรทิพย์ คล้ายคลึง
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 31 สิงหาคม 2505
สถานที่เกิด	จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	78/54 หมู่ 14 ซ.ทวีวัฒนา ถ.นิมพลี-ตลิ่งชัน แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กทม. 10170
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์กองวิชาคณิตศาสตร์ กองวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (การเงิน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2543	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คอมพิวเตอร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ